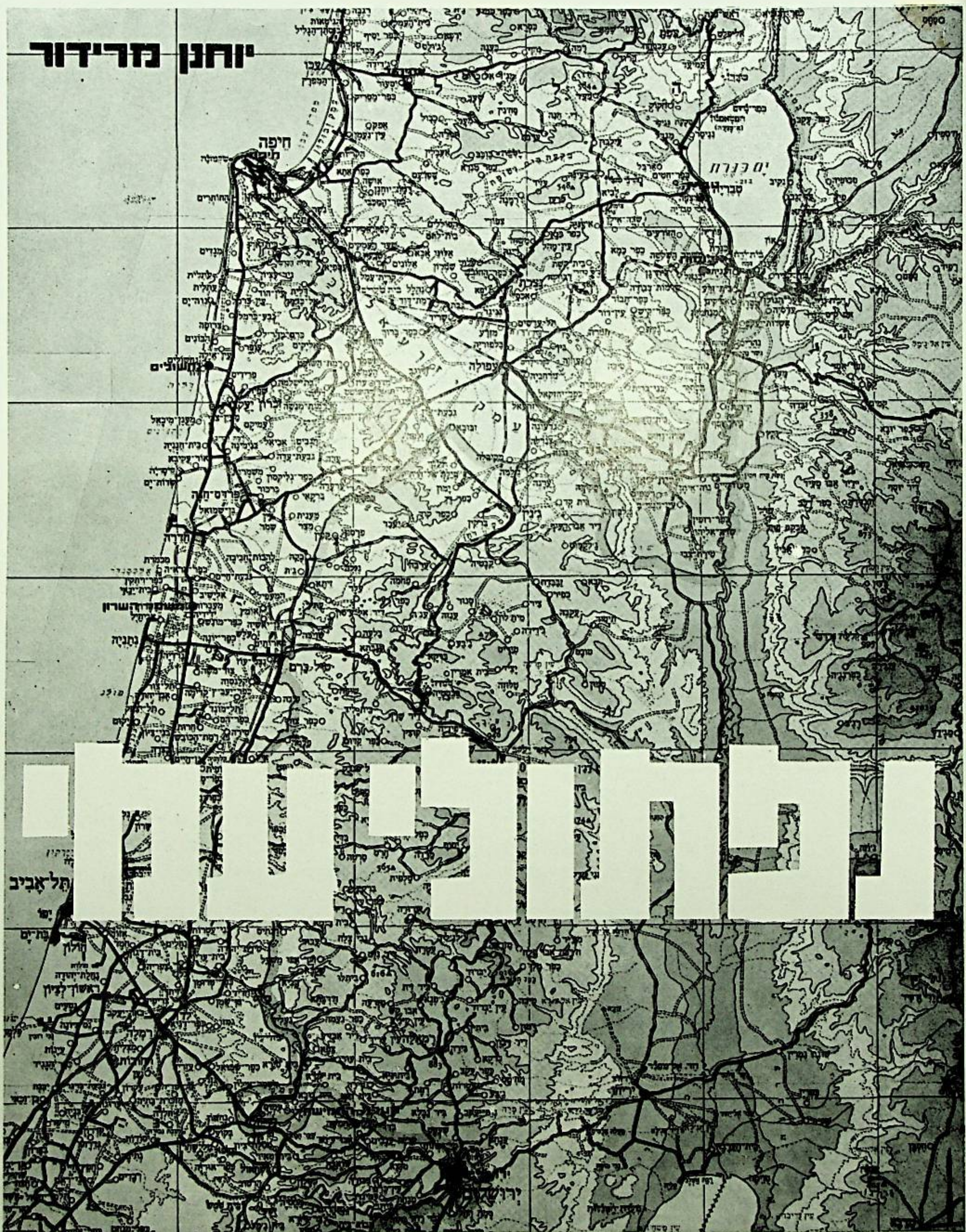

יוחנן מרדכי

פתח עתה

„רוצים אנו בבדידות
לבל נחזה בשחיתות“
עמוס-עמי מרידור

לשרה — האם, האחות והרעיה —
ולבנות — ורד, הראלה

שתי דמויות החופפות שני דורות. רציפות של נעורים אשר אינם מתבגרים. הם נפסקים בנקודה בה האדם נכנס לעולם הבוגרים „האמיתיים“, דורכים על פני מציאות החיים החברתיים-מדיניים.

מחוף מבטחים יוצאים אל ים וגלים. הם נוהרים, מתקדמים והמים עולים אט-אט עד אשר נאלצים הנעורים לשחות על מנת לצוף על פני הגלים, לא לצלול למעמקים.

החיים נשתלים, נקלטים וצומחים. אנו משקים, מטפלים, מחנכים, שומרים ונותנים כל אשר יכולים. זרעים מכל המינים. מזיקים, טפילים, עשבים וכל מיני גורמים מעכבים, מאיטים ומפריעים להתפתחות הצמחים החיים.

גידולים שונים-משונים ועיני הזרעים מלוות בחרדה את התפתחות היבולים.

הראשונים רצו מרחבים, בסיסים, בתים ודפוסי חיים חפשיים — מדיניים. הנעורים היו שזורים באתגר הביל"ויים החלוצים, המגשימים, פורצי הסכרים, בוני הערים, הקבוצות, הקבוצים, המושבים, מבריחי גבולות ומביאי עולים, מעפילים ומפעילים, מקימי מפעלים ובתוכם, צמחו כבר ניצני המזיקים, העכברים ויתר דגי הרקק הרבים.

נפתלי שיך לראשונים, לנחשונים ולחולמים. נמשך אל האתגרים ומצטרף למגשימים, ל„נחשולים“, למביאי המעפילים ב„שפיים“, מגיני הישובים, לצועדים לקראת המרחבים העתידיים והמבטיחים.

החיים תובעים מחירים והם נגבים לשעורים בלתי-אחידים ובלתי-הגיוניים. במלחמת העצמאות, בגליל, ב„בירוה“ — אחיהוד, חיי נפתלי מסתיימים ואנו מתיתמים, נחרדים, מזועזעים ורק מקווים כי יש גבול ליסורים.

חדשים נולדים, בתים מוקמים, רציפות החיים, תקוות היהודים. עמי מבצבץ מבין החיים בימי תש"ח הסוערים, שם בהרי יהודה ב,,מעלה-החמישה".

נוצרים דפוסים מדיניים ובאים עולים בהמונים — יסודות יוצקים ומתחפרים. מגדילים, מתרחבים, מבצרים ומתכננים. טרם רגעו הרוחות העוינים. מסביבנו נמשך רקוד השדים ובפנים נערמים, נערמים, תיליתילים של ,,מבנים מוסדיים".

הוא עומד כבר בין שני המבוגרים המנסים ללמדו, להדריכו ולהראות לו את עולמו.

צעדים, ימים, חודשים ושנים. משחקים וטיולים, ידידים ומתנכרים. שנים על ספסל הלימודים ומבט אל עבר הסובבים. נופים חולפים, לעתים נעצרים, בוחנים ומסיקים את הרשמים. ימיו הילדותיים מעצבים את ההרהורים. בוקר אחד: נעורים. הצטלבויות דרכים, לבטים — משפטים עצמיים.

בני אור מול בני חושך. מעטים מול רבים. עמי מצטרף אל המעטים — הבודדים ולכן דרכו אינה סוגה בשושנים. אדם חופשי לבחור את הברירה: עליה או ירידה? מי אינו בוחר בדרך הקלה?

נעורים מלבבים ומפתיעים, סוערים ואלמים, בישנים ועזים. אין חשיבות לאורך החיים עכשיו, אנו רוצים ומקיימים, נתקלים במחסומים ופורצים, עוול מנגד ומתמודדים, מתמרדים. אין אנו זהירים ונפגעים. גם אמיצים מתעייפים, אילנות נשברים וגלי ים קוצפים, מנפצים ופורצים קירות-מגן, מזחים וצוקים איתנים. בני אדם אלמים השואפים לחיות שקטים, שלווים ועצמאים, אינם מוכשרים ואינם השגיים. חוקי ברזל אשר אנו בני אדם, חוקים.

עמי יוצא אל מרחבי החיים לממש את הכיסופים. במשרדים, בשדות קיבוצים, בנח"ל, בהרים. עוסק במיתרים ומאזין לצלילים. מנגינה וזמרה, אקורדיון, תוף וגיטרה, הם שלבים על שביל הנעורים העצמאיים.

אחר כך, האהבה: לפלחה ולמכונה, לטרקטור ולדממה, לכנרת ולבקעה, לחופש תנועה ומחשבה, למשפחה ולרע.

בעת שרותו בנח"ל נטל מספריית הבית רק שלושה: ,,המדינה לאפלטון" — למחשבה, ,,המלט" — להנאה ו,,נצחון ולא בנשק" של ב. ראסל — לתנופה והעזה.

סמלי היה בבחירה. בכל אשר פנה הבליט את טוהר המחשבה והפעולה מעבר למוסכמות החברה, חתר קדימה אל התהיה של אדם בחברה, במדינה.

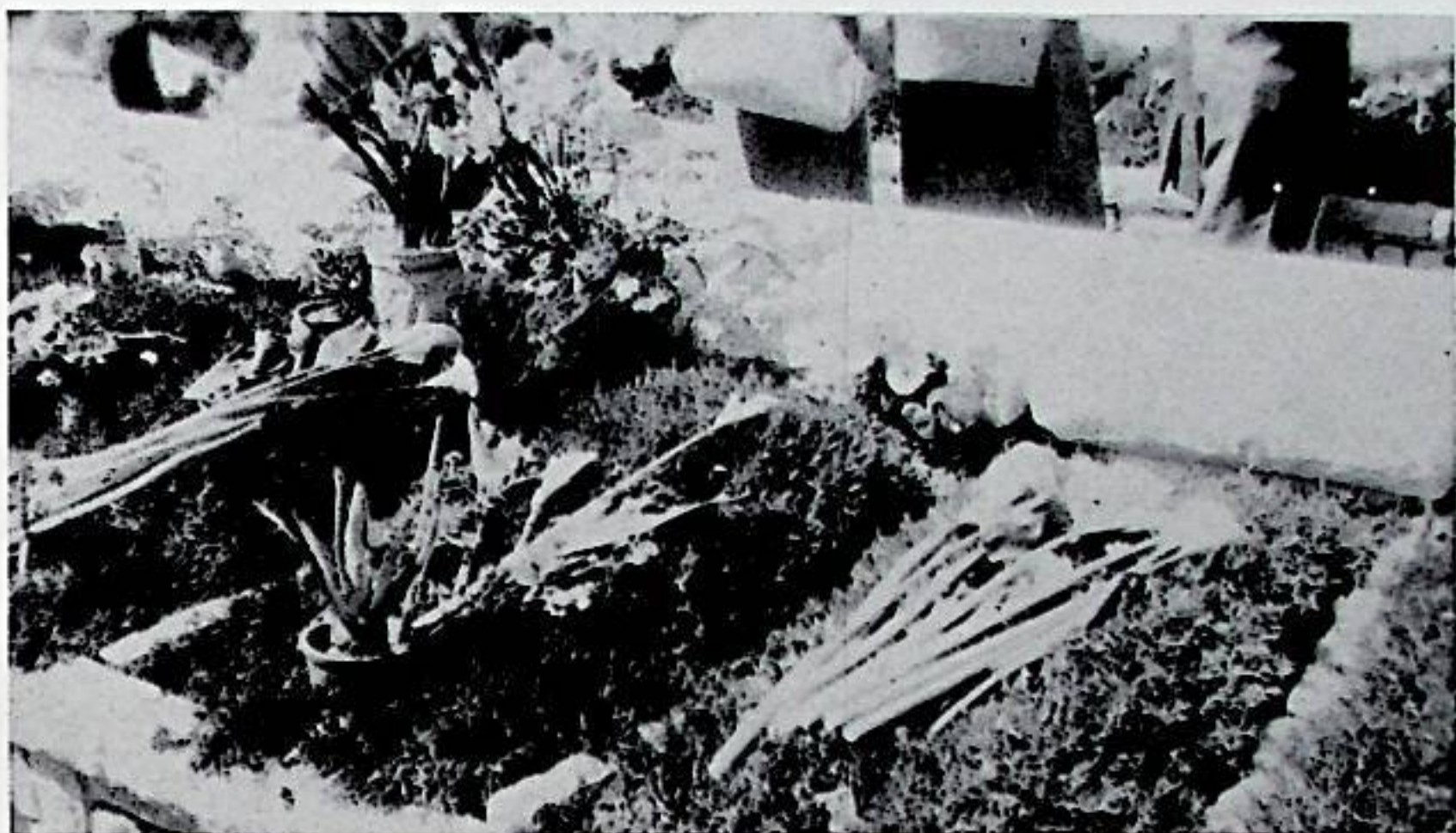
עלילות נפתלי בתחילה, עמי בשלב הבא וכל אלה אשר שמשו להם דוגמה, מגבירים את רגש הגאווה, הדאגה והתקווה.

אויזל, איגן

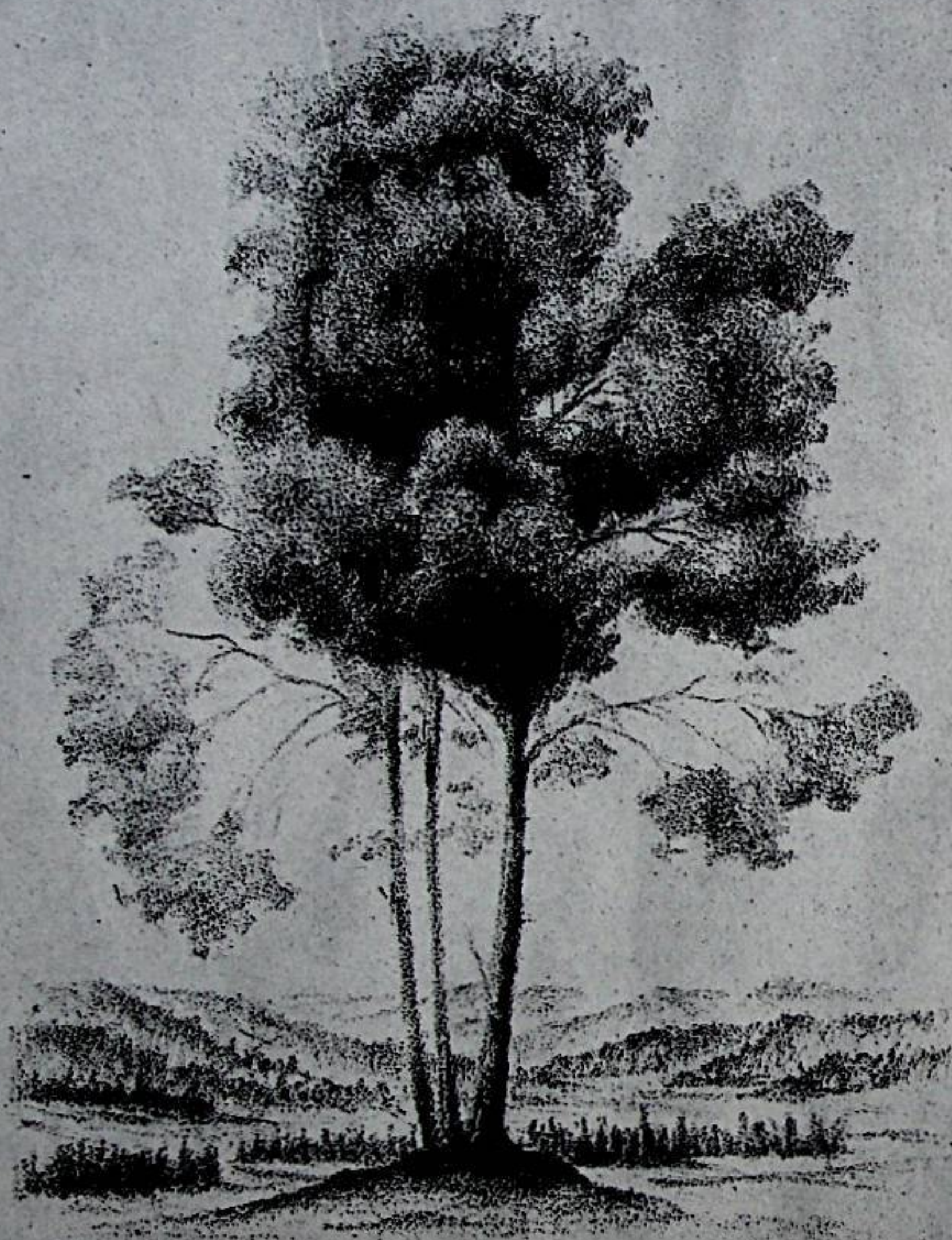
צוואתו של לוחם תש"ח

זה זמן רב רציתי להשאיר חתימה מסתורית, קבועה לאזכרה
אשר אחי ישארו בקצותי בחיים.
לאזכרה אשר היו לי מה יקר לי ואשר הכינו אותי.
אין אני רסיוני משה, אולם ליתם בטחון רוצה אני אחי-שלמה!
היגעתי הנפשי והיו חלואי צער על זה שעצבתי את
כל אשר אגלה חיי וחושים שלי, חלואי נעים.
ההנהגה מחייבת את הצעד אשר עליי ואני הנני מחלוצה,
וצה עתיד החיים. כל זמן שההנהגה משתכללת, והיא מתנהגת בסדר
וכן היגשמה לעצמי אני בימים ההם בנים חקירה ג' וצנח ב.
ההנהגה והאמיני לי אהבתי לאלוהי אגבם חיים.
יש מרחק מזה בין העל והנפשה, ואני באשר העל שולט
בחי החיים.
קר אגשם משה של זמנתי ג' א' חיים, של היה
אז יעלה כל הצמח (היה סנטימנטליים). העולם הוא אכזרי
חושני לאסתטי. אחי לחצון מלצר עדיין
ומשה לאחי, לא אלה אשר הכירו אותי
(המשיכו!!!)
אז העשיתי כלום, וקר ברגל העלפוני.

1948

האה

נפתלי זילבר הי"ד
נפל חלל
במלחמת ישראל לעצמאותו

חוקר המדע לקין הקמת ישראל ביום-ישראל

[Handwritten signatures]

צבא-הגנה לישראל
נושא בגאון
את זכר גבורו

תרומוך מות עצים

מוסד ההשכלה הראשון — ה"חדר" בחו"ל

חפצי־בה

שלום רב אחותי,

אני יכול לכתוב לך כי אני בריא, עובד בכל מיני עבודות, כי הטרקטור שלי במוסד מתקנים אותו.

אנחנו מתכווננים לסיום השנתיים. התחלנו בהצגה לקראת הנשף שנעשה בעוד חודש. החלטה מסוימת — אין עוד. לאן נלך, מחכים לזמן האחרון. אצלנו מתכווננים לפסח והסדר יהיה ערוך יפה כמו בכל שנה. את כתבי לי שתבואי לפסח. אני מבקש ממך שתבואי לסדר אצלנו. אני בטוח, סדר כמו אצלנו לא יהיה אצלכם. יש הרבה אנשים. אני רוצה שתבואי לסדר פסח. אני מחכה בלי סבלנות. מחו"ל לא קבלתי בזמן האחרון כלום.

תהיי שלום ותמסרי לכולם ד"ש ממני.

חפצי־בה

שלום רב לך אחותי,

הננו והגענו לעיר־גב בשמחה, ואנו עוסקים כל הזמן בספורט. אנחנו לא עסוקים הרבה. עושים חיים. במקום הזה הגעתי ל-1000 מ' בשחיה, ומקווה שבקרוב אגיע יותר. צריך להגיע ל-4000 מ'.

נהיה במקום איזה שבועיים ואחרי זה יוצאים ישר למסע לגליל וזה גם יקח איזה שבוע וחצי ואחרי המסע אני מקוה להיות אצלכם. כעבור שבועיים יהיה לנו סמינר, בו גם נתכונן למסיבת הסיום בשפיים. קוקה, אני מבקש אותך מאד שתכתבי לחו"ל. אני בקושי השגתי עפרון לכתוב לך וביחוד עט נובע פי אלף קשה, כי לא לקחנו אתנו הרבה דברים. אבל יש לנו מספיק אוכל ותיאבון. אחרי ריצה או רחצה בים יש לכולם תאבון שוב.

בזה אסיים ותמסרי ד"ש לשמוליק ולכל החברים, ולך רוב נשיקות ממני.

נפתלי ואחותו שרה

שלום רב לך אחותי,

את מכתבך קבלתי ושמחתי מאד כי את כבר בריאה. אנחנו עושים חזרות על ההצגה שלנו ומקוים שנצליח בה. לקבוצה באו עולים משויצריה וספרו על היהודים בגולה. אין הם רוצים לעלות ארצה. בחברה שלנו המצב טוב. גאולה עזבה אותנו והלכה לאחיה, אבל אנחנו ממשיכים חלאה בחברה בלעדיה. אנחנו ממשיכים באמונים ובקרוב נתחיל גם עם נשק. אצלנו כבר בוצרים את הענבים, הם די יפים. צבי מסר לי את הד"ש שלך. תכתבי מתי אתם עוד פעם נוסעים לירושלים לקולנע. אז אני יכול לבוא עם אוטו שלנו, גם כן. בעוד שבועיים באה אלינו חברת צופים בגילנו והיו כאן במחנה. השנה האקלים אצלנו לא חם, אנו דחינו את הטיול ליום שישי זה ויוצאים לכנרת.

שלום ונשיקה ממני

אחיד.

* 130866

מחנה נוער עובד על הכרמל 1946

מעל פסגת מנרה

חפציבה

שלום לך אחותי,

כבר מזמן לא קבלתי ממך תשובה וגם מסרתי לשלמה וכתבתי הרבה פעמים שתבואי למסיבה ולהצגה שלנו. חשבתי אם את לא ענית על המכתב, אז את תבואי למסיבה. ביום שישי חיכיתי לך כל היום. עמדתי ליד השער ולבסוף את לא באת. הייתי בזמן הזה כל כך עצבני, לא יכולתי לדבר עם אף אחד, באו כל כך הרבה אורחים ורק אלי לא באה אחותי אשר לא ראיתייה כל כך הרבה זמן. המסיבה היתה ביום שישי בערב בחדר האוכל. היה מלא אנשים ושוחחנו עם חברי הקבוצה. היתה גם תכנית ובמוצאי שבת הצגנו את ההצגה. היו מכל העמק כ-800 איש והצלחנו טוב מאד.

אחרי ההצגה עשינו מסיבה רק בשביל החברה שלנו ורקדנו עד הבוקר.

חיוך בלבן — בתקופת המאבק

במדיו הראשונים

בין שבילי המולדת

חפציבה 1946

שלום רב לך אחותי,

קבלתי את מכתבך, אבל את המכתב הזה שלחת לפני שיצאת אלי, וקבלתי אותו אחרי שחזרת. אנחנו השבוע היינו במקום החדש אליו נעבור, ונפגשנו עם החברים. עושים רושם די טוב. הם יותר מבוגרים מאתנו ואולי ישנם גם בגילנו. אנחנו נעבור לשם בעוד עשרה ימים. אני מקוה כי בשבוע הבא אהיה אצלך, כי אנו מקבלים חופש לפני עזיבת המקום. מחו"ל לא קבלתי כלום ומחכה לקבל מהם בימים אלה.

אסיים את גלוייתי ותמסרי ד"ש לכולם. רב שלום.

שלום רב לך אחותי,

מזמן לא קבלתי דרישת שלום ממך ואני מתגעגע נורא. שמעתי וקראתי בעתון על המקרה שנורו יריות על האוטובוס שנסע לכוון שלכם ומבקש מאד שתכתבי מה נעשה אצלכם. המצב הוא קשה וקשה להגיע אליכם. מוניו השתחרר. יצא ממחנה קרית-שאול ונמצא בקרית-מוצקין. הוא גר עם עוד חברים. אני בא לבקר אותו כל פעם. עובד בבית-חרושת של לבנים ומרויח 1.30 ל"י ליום. הוא מאד רוצה לראות אותך אבל מבין את המצב כי קשה להגיע לשם או משם הנה.

אם המצב ישתפר נוכל להתראות שוב כמו בזמן הרגיל. מחו"ל קבלתי רק פעם אחת מכתב. אני בריא ושלום לי. אצלנו הכל בסדר. אני לא אכתוב הרבה רק אמסור ד"ש לך והרבה נשיקות ממני נפתלי. אני מבקש מאד שתכתבי לי כי מחכה בעיניים פקוחות למכתבך.

דפי תש"ח

קטעי יומן

היד היא די קפואה. קשה מאד לכתוב. בעוד זמן מה אבין מה שאפשר להבין. העיקר הוא המעשה. אתמול קבל אחד ידיעה שאחיו נהרג. זלגו לו כמה דמעות, ניגב אותן וניסה לנסוע לחיפה להלויה. חזר לפנות ערב, לא השיג אמצעי תחבורה. בחוץ נושבת רוח חזקה, החול דופק בפח הגג ונידמה לך שגשם יורד. מדי פעם בפעם טיפות גשם יורדות, גם כן. הבוקר אנו פנויים עד שעה אחת. קראתי קצת הבוקר הביוגרפיה של ג'ק לונדון, היא דוגמה יפה של עקשנות ורצון של אדם.

המ"כ סיפר אמש את פרשת הארגון והעליה של אנית המעפילים — אשר הוא היה אחד מאנשי הצוות. היה זה סיפור בעל טעם טוב, אולם קשה לספור את מספר הבלופים אשר שילב.

גמרתי לקרוא את העתון מאתמול. לא ייתכן לסיים את הקריאה ולא לחוש רגשי נקמה. אנחנו בחזית, עם במלחמה, ועל אף המחשבות לשלום — מוכרחים לבקש תשלום לדם שנשפך במקומות שונים בחלקת אדמה זו. הקרב עוד עתיד לבוא. בין אם רוצים ובין אם לא רוצים. ועד אז דרוש רכז מקסימלי של כל כוחנו האנושי והכספי. ומשטרנו הקיים יכול בקושי לעמוד במשימה זו.

מוכרחים להנהיג משטר חרום חמור לזמן מה, ועד אשר האדם בישוב העברי יבין בעצמו, יצטרכו אחדים להבין, והיתר — להיכנע. לימיני שקועים יצחק ונחמן במשחק שחמט. כך רגעים עוברים. האנגלי שלנו, ג'וליוס, קורא את „הקומדיה האנושית" וגדעון מדפדף רומן בלשי. חלק שוכב במיטות, מעשן סיגריות, קורא או מדפדף ירחון. חיי מחנה. חיי בנים ובנות לעם אחד, המחכים לקרב אשר יפסוק את גורלם וגורל אלה אשר נשאו בבית מחכים, מצפים לכל אשר עתיד לבוא. ובמרחק קטן מאתנו מתגוררים הערבים שלנו על נשקם ומחכים לפקודת ההתקפה. בחוץ הטבע ממשיך בשלו והוא מפריע לשני הצדדים. ומי יעז לצאת ולשחק את משחק המוות. וכשאני אומר כי מזג האוויר מפריע, צוחק אני בקרבי. כמה רצון לו, למשחק זה. לו רק יכולנו לעזבו היינו פי כמה יותר מאושרים. כל שאיפתנו לבנין וחיים בשלום.

האויב היחיד שלנו הוא הטבע הזה המשתולל בחוץ. והברירה היא רק לשכב כאן בדיר הזה המזוהם להתגלגל בכלוך, לסבול ולבזבז כוחות ומרץ. והם, אותו דבר. מי סובל מזה, ומי צוחק מזה? הוא, הטבע. אבל, עוד יום יבוא, יהיה שלום ונצחק לו. נוכל לו בהרבה, לטבע.

אך אלו הם דברי הזייה ובינתיים הורגים, פוצעים, הורסים ואת העיקר לא מסוגלים עוד להבין, את הנעלה שבאדם. אין דרך אחרת בחיינו מלבד דרך הנשק. למרות מחשבות שלום, הנני שוכב כאן ומחזיק בנשק: זה צו השעה, ורצון החיים דוחף אותי לכל המעשים המלחמתיים. בכל זאת אני תקוה לשמש שתזרח לאנושות וגם לעם ישראל.

אמש ישבתי עם גדעון וראיתי את כל תמונותיו האישיות. הצטופפנו בחורים מספר ליד הפנס ושפטנו דמויות בתמונות. יש רגע וחולם אתה על בית קטן, חלקת אדמה וכל הרומנטי אשר מסביב לכך.

אתמול היה יום חופשי. רק אחה"צ היה לנו כשעה וחצי תעסוקה. הספקתי לגמור את הספר. היה נעים למדי. נזכרתי בימים האחרונים, כאשר רצת אחרי משום שלקחתי את תמונותיך. אסור לעשות תכניות לעתיד, אולם התכניות, החלומות, הם אחד הדברים שנותנים לאדם את הכח לסבול את הרגע, לעבור מצבים קשים, להבקיע דרך בין ערפילי עולמנו.

זה היה היום השני למזג אויר קשה ואין אפשרות להמשיך את העבודה. המנוחה הזו היתה מאד רצויה בשבילי. אותה התמונה של אתמול מתגלה גם היום. הדיר כמעט ריק. האנגלי שוכב מולי. המיטות פחות או יותר מסודרות, הרוח מרעשה בפח הגג ומזיזה את הדברים התלויים בקרשי הגג. שם על מקל תלויה מעל מגבת ובפינה להקת הבולגרים שלנו הקימה לעצמה ארון משותף הכולל דברים בעלי ערך. ארבעה מעילים עירוניים חדשים ומכנסיים מגוהצים. יופי. לאורך הקירות, ליד כל מיטה, תלויה מגבת, ועוד דברים השייכים לתושב הדיר: חולצה שלא כובסה זה שבועות, מכנסיים בלתי מקופלים, מכנסי צמר, מעילים ועוד. הנפט אזל בפנס ונשארנו בחושך. בחדר האוכל התנהל ויכוח ער, השאלה התמידית, ארגוני הפורשים והפוליטיקה שלנו. חברי המשק התחילו בהבאת עובדות, אולם הזמן השאיר אותנו מתווכחים עם עצמנו.

לא שכחתי את יום ההולדת שלה. רציתי לפני עשרה ימים לקנות גלויה מצוירת אולם לבסוף, היות ולא יכולתי בעצמי לנסוע, החלטתי לחכות עוד. אשתדל לשלוח לה מזכרת קטנה, סמל, סימן של אי-שיכחה, אפילו יגיע באיחור. מסופקני אם חלק גדול מהנוכחים כאן מרוצים הם. התשובה היא רק בהקשבה לשיחות המתנהלות בפי אנשים המתגוררים בנקודת ישוב זאת.

אדם בא, מחפש בן שיחה, מדבר זמן מה, נמאס לו, עוזב והולך לחדר האוכל, מהלך סביבו, מחפש כאילו משהו לעשות, לוקח לו נייר ועפרון וניגש חזרה לחדר האוכל לכתוב מכתב לאיזו נפש רחוקה. סוגר את המעטפה, מדליק עוד סיגריה, מקשיב לשיחת רעים, דוחף מילה, נשכב חזרה בדיר על המיטה, חושב על איזה נושא, נזכר בפרט מסויים בחייו, או להיפך, מחשבותיו עפות לשדה אפור מלא צרות, דאגות וספקות.

כך האדם כאן. הזמן עושה את שלו והשעון מסתובב. כדור הארץ מסתובב והטבע ממשיך את מהלכו הרגיל. רק נפש האדם הוא החי הרגיש היחידי שיכול להנות מיפי הטבע או לסבול מכאובים. גוף ונפש בהרכב הזה הוא מסובך. נכון, אדם נולד להילחם, אבל להילחם בטבע, לשעבד, לנצל ולסדר את חייו, כך שיהיה מרוצה. המלחמה הזו דורשת מאמצים כבירים ועל סופה אין לדבר. אולם כאשר לכל זה מתווסף הקרב הפנימי, המלחמה בין אדם לאדם, כל זה מכשיל את עצם ההתפתחות הזו ואינה מאפשרת חיים טובים יותר לאדם.

האושר הוא עד להשגת המטרה. בזמן השגתה — כל הטעם, כל הרצון הקיים — פג, ונדמה, כי הדבר למענו שאפת זמן כה רב, הוא ריק. כל הקסם נדף.

השעה שמונה וחצי בערב. זה עתה חזרנו מטיול עד לשפך הנחל. הבאנו שלל שני דגים גדולים. בשירה וצהלה סחבנו את הדגים וחזרנו. אחר כך בשער המשק פגשנו את העגלה ומחוסר מקום רצנו אחריה עד לנחל. כל החברה מסובבים את אלקס במטבח ולא נותנים לו לעבוד. נשארתי עם שבעה מיל בכיס, סכום גדול. החלטתי ללכת לקרוא ולשכב. היום שוב היתה בטלה. נראה מה יוליד המחר. סמי היה נחמד היום. בויכוחים שלו מעורר אנשים לויכוח ואפילו את יעקב האידיאליסט של הצי העברי. עוד יום עבר. העתיד מתקצר, העבר מתארך...

• • •

ראשית 1948 — בדרך למדינה

התחלנו הבוקר בהקמת צריף ובערב עוד לא הצלחנו לסיים את המלאכה. בערב קבלתי שני מכתבים. שניהם ממנה. נדמה, שהיא שטה על פני מים שקטים, אבל את כיוון השיט אינה יודעת ולא רוצה לקבוע.

אצלינו מצב הרוח מצוין. אתמול נהדפה התקפה חזקה על „טירת צבי“. היום קראתי על גיוס מלא של כל בני 26—35, אפילו הנשואים בלי ילדים. כן, עמי האהוב הוא בסכנה, ואם נעשה חס — בכל זאת תלוי גורל המערכה במידת ההבנה וההכרה של כל פרט באומה והעיקר בישוב. הכל חולף ויבוא יום הנצחון. הרגשת הבטחון המלא אשר זה אלפיים שנה לא היתה בנפש ישראל. המערכה מחמירה, ומוסיפה מרץ בכל מקום אשר נפש עברית פועמת.

עזרא והג'ינג'י שוכבים במיטות ומזמרים בניצוח מקלות קפ"פ. ניבול הפה משולב עם ערבית עשירה בדברים כאלה בלווי תנועות בלתי סדירות וצחוק החברים הצופים סביבם. בחוץ, ליל ירח נהדר. רעש הים, חול החצר, הצריפים, האור הדולק בחדר האוכל יחד עם דמויות בודדות הנעות בחצר המשק, כל זה שולט ברגע זה בקוסמוס שלי המשתרע לפני עיני ואזני קולטות: „יאלה מריקה, תיזה מוזיקה, שם על יד קולנוע אסתר, שם נפגש“.

• • •

הלילה אולי ישנתי 4 שעות. שמרתי בין 2—4 עם אלקס. כמעט בהתחלת השמירה נכנסנו לשיחה. הזמן עבר, לא הרגשנו מתי, וכבר נזכרנו שיש להעיר את השומרים הבאים. אלקס היה בצי הבריטי כמה שנים. כעת הוא בן 27 ולא רוצה לדעת כלום על עבודה, חוסר בגדים וכל היתר. נאמר לו בלשכת הגיוס שיקבל הכל כאן. בזה פרשנו לשטח אחר. זו הפוליטיקה שלנו. נתן דוגמאות מספר.

הולך לו עם כיפה יונית כל הזמן, טבח ממדרגה ראשונה, מאמין בקבלה, אינו דתי, אדם טוב-לב ומבין.

אמש, ח. קצת סיבב אותנו בשטח, התרגו והיה שמח. לא כבסתי את המגבת זה חודש ימים. הפיג'מה שחורה, החולצה למזלי ירוקה ואת לכלוך הצוארון לא רואים כל כך.

• • •

48 השעות האחרונות היו בעלות משמעות מיוחדת. זאת אומרת, היו דברים יוצאים מגדר הרגיל. שלשום, בזמן הצהריים, נכנסתי לקחת ספל מים במטבח, הסתכלתי דרך החלון וראיתי מכונית מתקרבת למשק ויש לה צורה של אוטובוס „אגד“. אמרתי בקול רם: „הנה, אגד“ בא“. הטבחית צחקה לי ואמרה שזה ודאי אוטו של המשק, כי אוטובוס „אגד“ לא נכנס למשק מיום הקמתו. אחרי דקות מספר נעצר האוטובוס ולידו טנדר של כ. הביא בגדים ויחד עם זה הודיע לנו להתרכז בצריף. התחילו הניחושים של החברה. לנגב, לנמל, לכל מיני מקומות. הודיעו לנו לקחת שתי שמיכות ובגדי עבודה. שעה אחר כך היינו באוטובוס ונסענו לגבעת אולגה. זה בנין, אשר פעם שימש נקודת ציד למעפילי ישראל, וכעת מתנוסס הדגל העברי. נכנסנו פנימה ונפגשנו עם חברי מכירים. בפנים עושה רושם של קסרקטין. אכלנו דבר-מה לארוחת-ערב ושכבנו לישון. זה היה מין מרתף אשר רק בריאות לא הוסיף. בשעה 3 בלילה העירו אותנו לקחת את השמיכות ולהיות מוכנים. התחלנו שוב לנחש. אנית מעפילים כנראה צריכה להגיע. יצאנו באוטובוס וברגל עד קיסריה. השעה היתה כבר חמש וחצי. באו חברה ממשקים אחרים. במיפקד נודע לנו שעלינו להרוס בתים אחדים, כך שלא יהיו ראויים לדיור. יצאנו, לקחנו כלי עבודה, מכושים, חבלים, פטישים וסולמות. פועלי בנין מנוסים היו מצורפים אלינו לכל כיתה. חולקנו לחוליות, ובראש כל חוליה פועל בנין.

פורעי הכפר עזבוהו, אולם נותרו עוד מעטים. נמצא גם קצת נשק אצלם. התחלנו לעבוד משך כל שעות הבוקר. עבדנו במרץ והביאו לנו רק חתיכת לחם לאכול. חזרנו בשעות הצהריים לבסיס.

• • •

משך הזמן הספקתי להתבהר, זאת אומרת להיות יותר צלול בגוף ונפש. הבן דוד של מוטקה נהרג. זה מקרה שני משך השבוע בין החברה שלנו. אמש היה מרוגז שלא הרגו את אנשי הכנופיות אשר בידינו.

בן דודו בן ה-22 נהרג ברכיבתו על אופנוע בתוך אזור המפרץ. הלילה שוחחתי עם עזרא בזמן השמירה. בחור טוב, מנגן על מפוחית-פה, ולכן הוא חביב מאד בחברתנו. אתמול בבוקר נכנסתי לים — תענוג. אחר כך כאשר שכבתי על החול, היתה לי הרגשת גוף כה נעימה. יצאנו כ-7 חברה על הים לפגוש ספינת דייג של המשק. התרחקנו כקילומטר מהחוף, הגלים היו חזקים והכל הלך כשורה וחזרנו לבסיס. עוד חודש ימים ונצא מהחורף הזה.

• • •

היום עבר כרגיל. אחרי הצהריים הודיעו על פיצוץ ארבעה בתים גדולים במרכז ירושלים. הרוגים ופצועים רבים. נקמה! נקמה!

טלי יודע קצת גרפולוגיה וביקשתי אותו לנתח את האופי על פי הכתב, ואלה דבריו: עקשני, בעל אמביציות, שוקל כל דבר הרבה מאד לפני בצועו, מחשיב את עצמו לא כלפי חוץ אלא כלפי עצמי. יש לי התקפות של אכזבה וגם התפרצויות בדרך כלל הדרגתיות. מכיר את עצמי ומשתלט יפה על היצרים.

אמש היינו בקונצרט למען המגוייסים. שתינו בירה ואכלנו חתיכת שוקולד. המפקד מתקרב ואין זמן להמשיך.

• • •

6 בבוקר. חושך. בקושי אני רואה לכתוב. אין דברים יוצאים מן הכלל. מעשי הזועה של הפצוץ בירושלים נמצא בכתורות הראשיים בעתונות. אנחנו המשכנו בעבודתנו. עומדים לסיים את התקופה ומפקד הפלוגה היה וביקש שמות ודרגות. אני כמובן אפס. אין לי דרגה ימית ולא דרכון. קראתי אחרי הצהרים את הספר של מוהם „על חוד התער". דוגמה של אדם המחפש דרכים חדשות וסיפוק ע"י נסיונות בלי סוף וכד'. קשה להגדיר את מצב הרוח השורר בי ברגעים אלה. הרגשה נעימה, מבסוט בגוף ונפש, אולם אם לפרט את ההרגשה הזאת יהיה לי קשה. יש שמועות שונות ואין יודעים במה להאמין. הזמן מלמד הרבה, חכה חביבי.

• • •

החבר'ה יצאו לחופש. רק שבעה ממשיכים כרגיל. היו לי יומיים של שעמום. אדם, כאשר אינו עוסק בכלום, דומה לאדם בלי תכלית, ולחיים אין מטרה וטעם. שוכבים ושוכבים ומביטים למעלה אל התקרה, מהרהרים לאישם שנשאר מאחור, מחליפים מילה עם החבר שלידך וכך עובר הזמן. אמש היה מצב רוח מצוין. קבלנו סיגירות טובות, אנגליות, וגם זו יכולה להיות סיבה למצב רוח טוב במסיבה. נאמן חזר לגרעין ההכשרה שלו. משה נסע לחופשה. נשארתי לבד בין שתי מיטות פנויות. אין דבר, גלגל חוזר, חביבי: עוד ימים מספר והמקומות הפנויים יתחלפו. המצב הבטחוני לא החמיר, מספר ההרוגים והפצועים לא גדל מעל „הממוצע"!

• • •

כולם שרים „את חכי לי ואחזור". שעת ארוחת ערב. היום הרביעי של הקורס. אחרי הצהרים נודע שפצצו את בניני הסוכנות בירושלים. הרוגים ופצועים בידי הנבלות האנגליות. נקמה! נקמה! האזעקה הזו לא פעם נשמעה מעל דפי הפנקס הזה. כמובן שעל מצב־הרוח משפיע גם המצב הפוליטי. אולי החיים שלנו, מקורם בפוליטיקה.

• • •

זה יום שבת והוא יושב ל... מה מחכה אני? לא הייתי יכול לענות. החברה נוסעים לשעות מספר ולי אין חשק לנסוע. אמש ראיתי סרט „דור הולך, דור בא" עם ז'נט מקדונלד. העתון שחור, עד מתי? מובטחני שלא אני אגאל את עם ישראל, אולם בנפשי מרגיש אני שכולי מתוח ועוד רגע אתפוצץ. מה השקט, למה תדהמו מלכת?

גורלנו עד כה היה מר מאד, וחושבני שטועה כל יהודי החושב כי בשיטה הנוכחית נצליח. נעשה משהו. אמנם לא לרצוח נולדנו ולא צמאי דם אנחנו, אולם לשם קיומנו מוכרחים להשיב באותה צורה שמכים אותנו. את זה הבנו אלפיים שנה, ובחמישים השנה האחרונות ניסינו להדמות במקצת לגויים. אבל, כל זה לא מספיק, והם למעלה לא מבינים. עוורים הם, חרשים הם! ישחטו אותנו עד לאדם האחרון ויחסלו בצורה מכוערת את אשר הקמנו בתקופה האחרונה של ההיסטוריה העברית. שגיאות העבר הן לא מעטות, אולם עוד אפשר להציל משהו. צריך לעשות כל עוד לא יהיה מאוחר מדי.

כמעט ואינני מאמין שאין עננים כבדים מעל שמי ארצנו ובכלל שמי העולם מעוננים וקודרים. כאן באיזורנו מתנגשים כוחות שכליים יותר. ניגוד ההשקפות — הוא המניע להשמדה.

גדוד 21 – חטיבת „הכרמל“

גדוד 21 (מקודם גדוד ג') ראשיתו ביחידות החי"ש שאורגנו על-ידי ה„הגנה“ בשנים שקדמו למלחמת הקוממיות.

מפקדי הפלוגות היו מגוייסים ואילו אנשיהם היו מתאמנים לפעמים בשבתות. כן התקיימו קורסים בהם הוכשרו מפקדי כיתות.

בליל ההחלטה על החלוקה הוצאו פקודות הגיוס הראשונות ורוכזו כמה כיתות. המגוייסים לא קיבלו תשלום. היו אלה בני הקריות ובדרך כלל אכלו בבית.

תוך ימים „הועמדו על הרגליים“ יחידות נוספות, והוקמו בסיסים.

אירגון וגיוס אנשים נוספים נעשה בלחץ המאורעות.

ההתקפות על התחבורה חייבו הקצבת כוחות אשר ילוו את האוטובוסים והמשאיות בדרכם.

ישובי הגליל המערבי תבעו תגבורת לכוחות המגן, ונוצר הכוח לערוך סיורים במרחב ולהבטיח את הקשר בין הישובים המבודדים.

בוצעו פעולות אשר נעשו במסגרת של יחידות קטנות, ומספר זעום של אנשים השתתף בהן.

הגדוד רוכז בבסיסים, והוחל בארגון מטה.

ב-25.12 התקיים מפקד הגדוד ליד משק רמת יוחנן והמפקד בן-עמי נשא את דברו.

ההרגשה היתה כי המאורעות עוד לפנינו.

המתיחות הלכה וגברה. למחצבה ובתרייבה הוכנסו כיתות שישבו והחזיקו במקום דרך קבע.

אנשי הגנה נוספים נקראו לשרות.

הבחורים הופיעו והביאו אתם את ציודם.

היו ביניהם שרק זמן קצר לפני זה סיימו את שרותם בבריגדה ובחילות העזר של הצבא הבריטי וכן בוגרי גדנ"ע שזה עתה החלו להשתמש בכלי גילוח.

מפקדת המחוז בדקה וחקרה למצוא מפקדים על מנת להציבם בהתאם לצרכים.

כך הגיעו לגדוד יעקב פונדק (השועל) וכך מספר הוא בעדותו:

היה זה בינואר 1948. יושב הייתי בחולתה כחבר המשק והנה קבלתי הוראה ממשה כרמל להתייצב בפניו. ירדתי לחיפה. אמר לי משה: — אני רוצה שתעבור לגדוד 21 כמפקד פלוגה.

משה כרמל הפנה אותי למטה הגדוד בקרית חיים, שם ישב המג"ד בן-עמי.

את הפלוגה העביר לרשותי ממ"פ דוד וולפסון. בסיס הפלוגה היה בשבי ציון בבית החבראה של קופת חולים. שם שכן המטה וגודל הכח של מחלקה וחצי. נוסף על כך החזקנו כיתה ביחיעם, 2 כיתות במצודה וכיתה בחניתה.

נוכחתי כי האנשים יודעים את אמון הפרט. מכירים את סוגי הנשק הקל וכן עברו את אמון הכיתה. אני עצמי הייתי בוגר קורס של מ"מ, אותו עברתי בשנת 1943 בדליה.

התחלנו באמון המחלקה.

תפקידי הפלוגה היו הבטחת הקשר עם הישובים שבמרחב וסיוע בהגנה עליהם. מידי פעם חיתה מחלקה עורכת סיור לילח בין נהריה, יחיעם, חניתה והישובים האחרים.

כן שמרנו על הבאר במשק מצובה וחשתתפנו בשמירה בעמדות במשק יחיעם.

כיתת חיילים עסקה בהבטחת התחבורה מנהריה עד לבית חרושת נעמן.

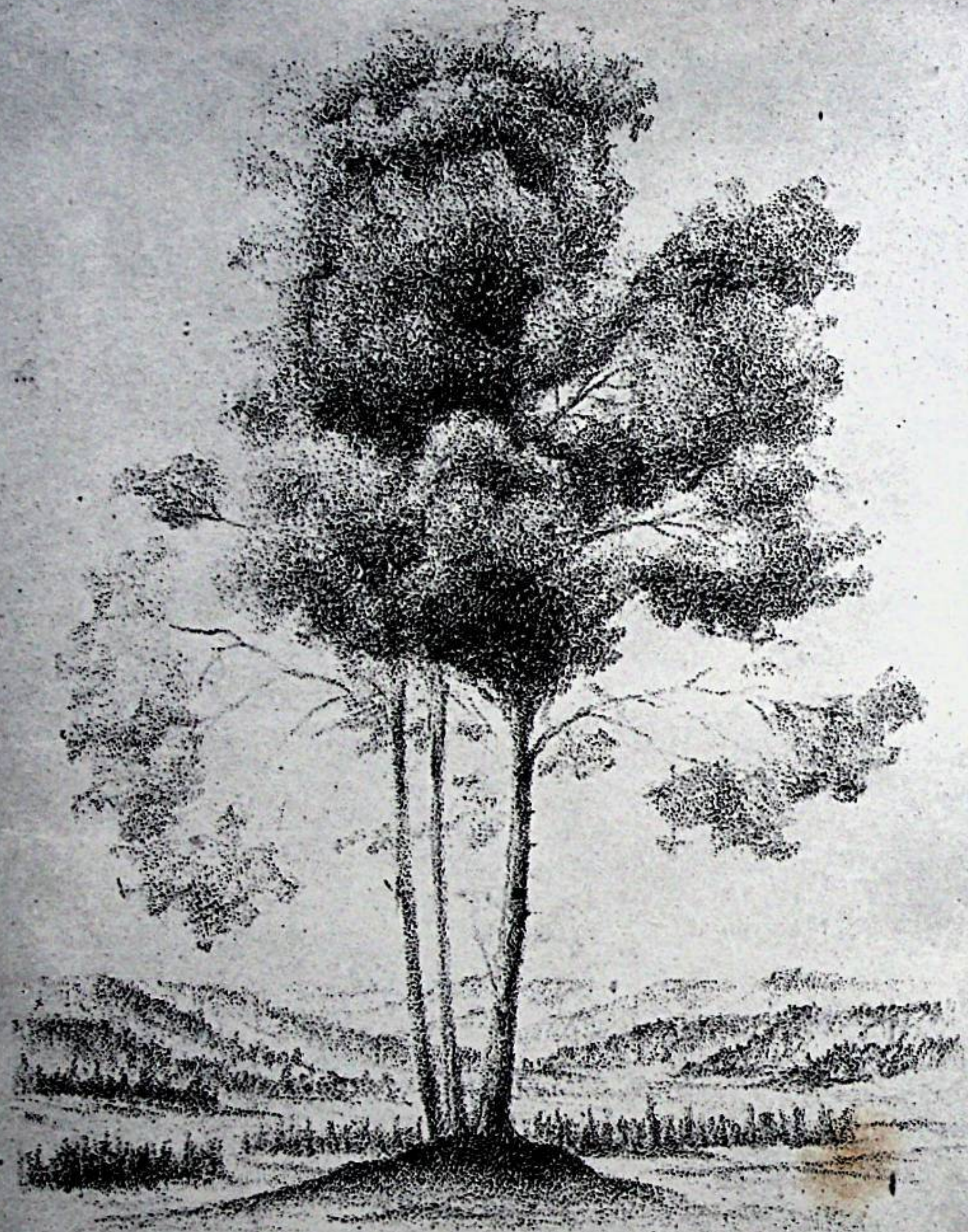
היינו מלווים את שיירות האיפוף שיצאו מנהריה בדרכן לחיפה.

חוליית חיילים היתה יושבת על אוטו משא וברשותה סטן מפורק ורימונים. כן ישבו שני חיילים ליד הנחג של האוטובוס העושה דרכו מנעמן לנהריה וחזרה.

המחלקה של משה שיינרמן היתה מאורגנת ומאומנת ביותר ולילות רבים היו אנשיה מסיירים בשטח כנראה — במטרה משולשת: 1. לצרכי אמונים; 2. להבטחת הקשר עם הישובים וחבלטת קשר זה; 3. לחימצא בשטח.

„מערכות“

זעצנים מונקדשע לנסיעה בערזע ישראלי

עשרה גנים
על שם
נפתלי זילבר
השווא
שנפל בגבול
במלחמת ישראל על חרותו
במערכה לשחרור הגליל המערבי
בבירה ב' י' סיון תש"ח 24.648

גדוד 21
חטיבת הכרמל
ביער המגינים ביחיעם
בחרשת גדוד 21 חטיבת הכרמל
מנצח המילואים ליחידת הכרמל

[Handwritten signature]

לזכרה בנימין זאב הרצלי, יוצר הספרות והציונות

וזאת התעודה

נפתלי זילבר
ליב ואסתר

הונצח
בספר התורה לזכר
הנופלים במלחמת
הקוממיות בכתוב

לנפתלי אילה שלחה
הנרצח אמרי שפר

מס' 100, פ. 10

מנהל המלחמה והנצחה והחייל

מנהל המלחמה והנצחה והחייל

הידידה

בנסיון להבריח את הזמן

ושוב הגורל רצה שנחיה בנפרד משך זמן מסוים. אם אינני טועה, עבר יותר משבוע מאז הייתי אצלך. לא יכולתי להתפנות ולעלות, ועל כן השארתי גם את הכביסה, את השלום וכל שאר הדברים המקובלים בפרידה.

אולם כך הם פני הדברים בעולמנו. ואנו משנים אותם בקושי רב. התרגלנו לכך, וביחוד אנחנו שנינו שהתקשרנו בימים כה טרופים לאומה הישראלית.

במקום בו אני נמצא, מרגיש אני מצוין. למרות החופש, נמאסה עלי תל-אביב, ורציתי לבלות שעות מספר ברמת-גן. בסופו של דבר החלטתי לנסוע לתל-אביב. הסתובבתי קצת, הייתי אצל הדודה וחזרתי.

ברגע זה אין עולות במוחי מחשבות אחרות, וכידוע לך יש רגעים בהם יכול אני לכתוב המון דפים, ולפעמים אין חשק, ואז גם המכתב — דל...

רודף אני יום-יום אחרי הזמן ומנסה להבריח אותו, כדי שיתקדם יותר מהר, ושהכל יעבור, ואדע — הנה עבר, וזהו!

מאחל אני לך, שהכל יעבור בטוב, ובזמן הקרוב ביותר נראה. אני מסיים את המכתב ומקווה לקבל תשובה מהירה.

אל לו, לאדם, להתחרט על המעשים שעשה !

תתפלאי ודאי על זה שמכתבי הראשון לא יצא אליך דוקא. ורק אחרי זה המכתב יצא, אולם היתה סיבה לכך ואותה תביני בעצמך.

לא עברו ימים רבים מאז עזבתיך (נדמה לי כבר שבוע ימים) והנה ישנה לי כבר אפשרות להתקשר איתך. תאמיני לי שאין דברים מיוחדים, הכל ישן ואין דבר שיכול היה לענין אותך. ראיתי סרט במשך השבוע שעבר. היה זה נחמד. אני מאוד סקרן לדעת מה מתרחש בימים אלה בחברה. אין לי אפשרות לכתוב לכל אחד בנפרד, ולכן מבקש אני אותך שתבקשי את י. או מ. שיכתבו לי על הכל. כמובן שאני הייתי מרוצה מאד, אילו את בעצמך היית כותבת לי על הענינים האלה. אולם אני משער שיש לך דברים אחרים לכתוב לי. מה שלומך, נעמי? מה הרגשתך כעת? איך אוכלים את הארוחות וביחוד את ארוחות הערב? מה הג'וב שלך? תאמיני, זה מענין אותי לדעת. תכתבי, או יותר טוב, תפרשי על פיסת ניר את כל מצב הרוח שלך. זה העיקר שאחפש במכתבך. כמובן במידה שתצליחי לבטא בכתב.

הימים נמשכים במסלולם הרגיל. הזמן עובר מעבודה לארוחת ערב ועד לשעת השינה. כך ימים עוברים, חולפים, ובעצם זה סך הכל שבעה ימים. אולם נדמה לי, שעבר המון זמן, אבל זו רק ההתחלה. לכל מתרגל האדם. על כן זה יעבור ואתרגל במהרה. אין לך מושג כמה אני מרוצה מהצעד שעשיתי, מרגיש הנני אדם אחר לגמרי. כאילו נולדתי מחדש. זיתי קצת מהנוחות שלנו עם כל הסדורים של מים חמים ומטה מוצעת. כן נעמי, יתכן שאלה הן מילים שאומר אותן רק בימים הראשונים, אולם נחיה ונראה. אף פעם לא התחרטתי על מה שעשיתי. תמיד השתדלתי להיות מבסוט ועד כה הרגשתי כך.

נעמי, יש לי לכתוב לך בלי סוף. דברים רק מענינים או פחות חשובים מבחינת הרומנטיקה. זה לא קובע. מותק, יודעת את שהכל עובר. הימים הם קשים לעמנו, אלה לא ראשונים בהסטוריה של האומה. עברנו אותם והננו מתקיימים כעת. גם הפעם אנוכי בטוח שנצח. נעמוד במבחן הקשה וההסטורי הזה. אז נהיה מאושרים. כי נעמי, חוזר אני על מה שאמרתי לא פעם לך — אין אושר פרטי בלי אושר לאומי. לכן גם לו נשארתי, לא יכולנו להיות מאושרים. אחר כך מצפוננו יהיה שלם.

נעמי, אל תשכחי את שני הדברים שלנו :
האמונה והסבלנות. הבטיחי לעצמך יום ויום ותצליחי לקיים.
עני לי במהרה.

„יבוא יום, יחלוף יום, וכך עוברות השנים...“

הנני כותב על רגל אחת שורות מספר אליך. מזדמן לי לשלוח כמה מילים וביחוד אחרי שרק אתמול ושלשום כתבתי לך. לא קבלתי מִי. תשובה וכתבתי כמה מילים לא במקומם במכתבו. אתמול קבלתי ממנו תשובה. הוא נתן לי אינפורמציה כללית על הנעשה בחברה.

השעה 7.30 בבוקר. ממהר לאכול ואחר כך למיפקד. מבינה את, אין השעה מתאימה לכתובת מכתב ועל כן תסלחי הפעם. יתכן ובזמן הקרוב אהיה אצלכם. אבל אל תחכי מפני שבימינו דברים כאלה יכולים להתבטל משך שניה. מסרי ד"ש לכולם, אני יכול לחזור רק על מילים מספר, שכותב אני בכל מכתב, רצון וסבלנות. כמוכן הכל תלוי בך.

הנני מסיים ושולח לך נפנוף יד מאִי־שם. בובל'ה, אני מחבק אותך ומנשק לאין עד. חבל שכל זה איננו בעל הרגשה מציאותית. הכל עובר, מותק. גם הבדידות, גם זמן הפרידה, הכל. יבוא יום, יחלוף יום וכך עוברות השנים שלנו. אל תצטערי, נצלי את הזמן, מותק. מתכוון אני לכל מה שנוגע ביחס לתענוגות האדם עד ל.... לכל דבר יש גבול. האדם צריך לדעת לשמור על יצריו וגם להפסיק בזמן. ועוד פעם — "את חכי לי ואחזור".

אל תשלי את עצמך, אולם משך הזמן הקרוב אהיה אצלכם. זאת אומרת נהיה קצת יחד, וכמה זה מוסיף! זה משמש זריקת-עידוד לאחר־כך, דחיפה קדימה.

„להחזיק מעמד — והכל יעבור!“

נדמה לי שהיום שבת והסיבה האמיתית שאני כותב מכתב כמו בן-אדם, בעצמי אינני יודע. ישנתי קצת לא טוב הלילה, מבינה את, כמה קילומטרים הליכה. בלילה בשעה אחת הלכנו לישון. כל זה אחרי לילות מספר של נדודים. אולם יודעת את, רגילים אנחנו לכך. אתמול הייתי בסביבה, אולם לא יכולתי לקפוץ אפילו לרגעים מספר. אבל אין דבר, הכל עובר ועל הכל מוכרחים להתגבר. חשבתי שאני משתגע. כה קרוב ולא אוכל לראותך. ובכל זאת דעי כי הכל כדאי, כי הכל למען מטרה אחת ויחידה.

בנוגע לפגישה שלנו, שוב מרחפת באויר „הפוגה“—השד יודע מה. יתכן ובהזדמנות הזו אוכל לבקר אתכם. בכל אופן תכתבי כל הזמן. תאמיני לי כל המכתבים האלה עולים במאמצים גדולים, אולם על זה לא נתווכח, כל זה שטויות. כאן לא נשתנה הרבה, מה שאת יודעת: לכלוך, נדודים, רדיפה אחרי חדשות ומצב רוח... כך הם החיים.

ודאי משתעממת את ורגעים רבים של שעמום עוברים עליך. לי נורא משעמם. עצם החיים כאן משעממים ללא תכלית. או קרבות, או כלום. חיי בטלה — סתם אבוד חיים צעירים. בזבוז מרץ וזמן. קשה לי, קשה מאד וביחוד כאשר מאחורי עומדת נעמילה ועוד משהו ומלפנים העתיד.

תחת עץ מסועף, על שולחן די נחמד, כותב אני את השורות הללו. כפר ערבי. אבק, לכלוך, אנשים מזוהמים מתגלגלים עיפים, שרים ויחד עם זה שמחים. כל זה מהווה את הסביבה שלנו.

שלומי מצוין, ומאד מאד הייתי רוצה לדעת מה שלומך, מה שלומכם? תכתבי מכתב מפורט (מתכוון אני לפרטים האישיים שלך) אם אפשר בכלל לגלות אותם כלפי. נו, תצחקי קצת, מותק. יתכן ונצטרך עוד הרבה זמן לא להתראות. גם אין יודעים מתי נתראה. כל זה תלוי בנו. העיקר שתדעי להחזיק מעמד והכל יעבור והנני מפסיק.

בסדר. התגברי על כל הכואב לך, מותק, כי העתיד הוא הקובע תמיד ולמען העתיד הזה הכל, הכל כדאי.

דעי להקריב בגבורה את כל אשר יקר לך כי אין מנוס מזה.

„זכרונות העבר — בסיס לחלומות העתיד“

אתמול היה יום שישי, ורק לפנות ערב קבלתי את המכתב מ-21 לפברואר. בכוונה כותב אני מכתב זה לאט, ומקפיד על כל אות הנכתבת ומשפט פרוש על גבי הנייר, ולפני הכל נעשה הסכם לכל הזמן אשר נכתב. להשתדל לא להתרשם, לא לסכם ולא להתחשב בכל אשר כותבים. ידוע שקשה מאוד לבטא בכתב דברים אשר ברגש, וביחוד לאנשים שהטבע לא העניק להם את כשרון הכתיבה. מתכוון אני לספרות ולסופרים. ובכן הדבר לא נוגע לנו ועל כן נעזוב אותו.

היום שבת והננו נחים. משתדל אני לכתוב דברים שקולים ובהירים. משך השעות המוקדמות של הבוקר חשבתי וחשבתי ובראתי במוחי כל מיני משפטים. יפים ולא יפים, מנוסחים והפוכים לכל הצדדים. הנני מניח לפני את מכתבך האחרון ומתחיל לענות לפי הסדר שלך. אמנם אני שייך לאלה האומרים: „עין תחת עין ושן תחת שן“, אולם חושבני שבינינו הדבר הזה היה צריך להיות פחות חמור ואם פעם כתבתי שמצאתי לנכון לא לענות מיד, לא היית צריכה לעשות אותו דבר. מותק, אין לך מושג ואינך יכולה לתאר לעצמך מה רבה השמחה וכמה עידוד ומרץ מוסיף מכתב משלך. מלים מספר, אפילו אם יש להטיל ספק בחלק מהם על אמיתותם, הם מעירים את הנפש של האדם ומוציאים אותו מהתרדמה היומיומית ומכניסים אותו לשטח דמיוני בעל הרגשות וחלומות נעימים יותר, וכל זה בכללו משפיע לתקופה מסוימת. לפי תאריכי המכתבים שלך יש לציין שאת כותבת מכתב אחד לשבוע. גם זו טובה. בראש וראשונה מטרת המכתבים שלך היא שמירת הקשר, המילים האחרונות הן פורמליות. מאוד הייתי רוצה שתכריחי קצת את עצמך, ועל-אף אי הסבלנות שלך ועל-אף הזמנים שאנחנו חיים אותם, תכתבי על הדברים הקטנים, היומיומיים. זה מענין מאד. למשל, מקום עבודתך, הספרים שאת קוראת ואולי (אני מדגיש את זה, כי הכל יתכן) יש לך ג'וב אחר ושכחת אותי. אל תתבישי וכתבי לי. אינני יכול לתאר לי מה את כל כך עסוקה שאין לך פנאי לכתוב חצי שעה מכתב.

מבין לרוחך ויודע אנוכי שהחיים בצורה שאת מחויבת לחיות אותם בגילך ועם צרה כמוני על הראש משעממים הם. אבל אם רצונך חזק, אם ההכרה תשתלט בפרק זמן זה שתהיה כלך לבדך, בטוחני שתזרח גם לנו השמש.

במכתב האחרון אחלתי לך שנים טובות ואושר. מלאו לך זה החודש 19 שנה. מותק, אינני מכיר היטב את אופיך, אולם תשתדלי לחשוב כמוני ואשתדל להזדהות עם מחשבותיך ונדמה שאז נצליח לעבור בהצלחה את התקופה הקשה הזאת. יתכן וזה גם ימלא חלק מזמנך החופשי.

אני מעדיף לכתוב ומוכן תמיד להפציע בכתב. המיפקד מתקרב ואנוכי מסיים את המכתב. אני חי חלק גדול מזמני הפנוי מזכרונות העבר. אינני יודע אם תוכלי להסתגל גם כן לכך, אולם ימינו מחייבים את זה. זכרונות ושוב זכרונות. טוב שהזכרונות האלה נזכרים ע"י שני הצדדים ופעם ייפגשו כדי להקים הווה חזק ובסיס לחלומות העתיד. ובנוגע לתכניות לעתיד — כל אחד מאתנו חופשי ורשאי להביא הצעות וכאשר נפגש נדון עליהן.

מול פני עמק אילון מתבונן לכוון ירושלים, משקיף על הרי יהודה ומתגעגע אליך ואליכם. מתגעגע לך, לו ולכל חברי.

קבלי את חבוקי ונשיקותי וכל אשר ברצונך לקחת, כי אני לך שייך ולמולדת הזאת.

ולכל עת ערב „ליל מנוחה וחלומות נעימים, מותק“.

לכל החבר'ה ד"ש חמה וחזק ואמץ.

„השיעמום — אויב מספר אחד של האדם“

אינני יודע אם אני אספיק או יותר טוב אצליח לבטא במכתב זה את כל אשר מרגיש וחושב. ודאי מכירה את קצת אותי ויודעת שלרוב מזכיר או כותב גלויות. זה מטבעי. אתחיל מאתמול. הייתי בתל-אביב לכמה שעות לשתי מטרות.

בנוגע לדאגתי והמכתבים שלך. נכנסתי אצל ת. וברגע ראשון לא אמרה לי כלום. סימן שדבר לא הגיע, ובכל זאת שאלתיה והתשובה היתה שלילית, והוסיפה גם „אולי שכחה אותך?“ כידוע לך, בספקות אני נשען. ועל אף שעד הרגע הזה לא קבלתי אף מכתב, הנני מאמין. אני לא חושב רגע ששכחת אותי, מותק. אולם ספק אפסי קיים. אל תתחשבי בו.

ואחרי כל השטויות האלה נמשיך בשלנו. בקרתי בקולנוע וראיתי „פאפה לה מוקו“ עם ז'ן גבן. סרט לא רע.

דברים חדשים כמעט ואינם. חלקנו בתקופת המלחמה אחר ההפוגה היה בכבוש צרעה, מקום הולדתו של שמשון, הרטוב הערבית והעברית וכבוש המשטרה. נתראה ואספר לך איך פצצתי בפעם ראשונה בשבילי כ-70—60 בית ופרצנו עם מטען צנור 3 חבלנים לבנין משטרה.

כאן משעמם מאד. משתגע ממש מרוב שיעמום. יתכן ולא תאמיני, אולם אין לי מילים לבטא את מצב-הרוח היומיומי. לא פעולות, לא אמונים, שום דבר. בטלנות מבוקר עד ערב. ואינני יודע למה יביא אותי המצב הזה. אם המלחמה לא תימשך בפועל, צריך למצוא סידור מסוים. אבל על זה מקווה אנוכי שנוכל לדבר ולשוחח בינינו פנים אל פנים.

ספוק רב נתן לי כבוש השטחים ההסטוריים האלה. עברתי מלא הרהורים על פני השדות בהם טיילו שמשון ושועליו, וכמובן עצם החזרתה של נקודה עברית לידינו — נצחון גדול הוא. אם אצליח, אתחיל להתעסק בקריאה מרובה, היות והזמן עובר וחבל על כל רגע שמתבזבז חיינם.

מצרף אני במכתב זה מאמר קטן שמצאתיו ב„מעריב“ מהיום, תקראי. חוזר אני ובמוחי משתתף בשעמומך במשק, אולם אל תחשבי, מותק, שהשיעמום קיים רק במשק. מבטיחך שבכל מקום תצטרכי להתגבר על שיעמום מסוים. נדמה לי ודברתי לפעמים אתך ואמרתי לך שהאויב מספר אחד של האדם הוא השיעמום. החיים מתחילים להמאס ורוצים שינויים. הקונץ הוא בהמצאת דברים משותפים שיעניינו את שני הצדדים (במקרה של בני זוג).

העיקר הוא הרצון והאמונה ובה נסתפק. האמונה בעתידנו והרצון לכך — שווים הכל. בעצמי אינני יודע איזו כתובת לתת לך. תכתבי לפי הכתובת של א. וגמרנו. השעה 8, ובחוף אור מלא. הריח הערבי של הכפר התנדף משך הזמן, ואפשר פחות או יותר לנשום. הכל עובר בעולמנו ומקוים שגם זכר הכפרים הפורעים יימחה במידה רבה. ובדברים הנוגעים לך הייתי מאוד רוצה לדעת מה מעמדם. מה שלומך בכלל? מה מצב דוחך? מה מתרחש בתוך החבר'ה?

הגורל המשנה את הכיוון...

היום זה יום הימאים ולבטח מסיבה גדולה היתה צריכה להיות. בחודש שעבר חגגנו את יום הימאי ושמחנו עד מאוחר בלילה.

היום אין באפשרותי להשתתף. אולם אני כותב לך כל זה דרך אגב, וברצוני לכתוב ולכתוב לשם הנאה ופי כמה היא גדולה כאשר אני כותב לך. הזמן עובר חיש מהר, וזה אני מציין בכל מכתב על אף שאינני יודע למה. כנראה ורצוני הפנימי דוחף אותי לזה. משלה את עצמי שהזמן עובר ועוד מעט נהיה לגמרי שלמים. נזהר אני כתמיד להבטיח או לדבר סתם על דברים. העט-נובע שלי לא עובד כראוי ואל תשפטי את הכתב הזה. אין ליחס אותו לשום דבר נפשי.

אני מרגיש מצוין, מבסוט ובקרוב, כאשר תראי אותי, אם רק הגורל לא יתערב עוד פעם וישנה את הכוון, תיווכחי בכך. אולם זה רק אללה יודע. כתבתי כמה מכתבים ואת האחרונים על רגל אחת (אני כותב כפי שאת רואה בכל צורה ועצמאי).

מותק, העיקר זה שמירת הקשר וגם ידיעת המצב משני הצדדים. אני ממך לא קבלתי זה כמעט שלושה שבועות שום דבר. הדחיה של החופש משפיעה מאוד מאוד עלי. מתארת את, כמה קשה לסבול בכלל כל יום כזה. לא יכול להתרכז ותסלחי לי אם מכתבי יהיו פחות מעניינים אותך (שאלה אם הם בכלל מעניינים אותך — זה בצחוק).

„האם עד כדי כך אוהבים אותי?“

עד כמה שירצה בן-אדם להיות חזק, וביחוד כאשר הדבר נוגע באופן כלי-כך אינטימי לו, אי אפשר להחזיק מעמד ולא להתפרץ פעם ולכתוב.

ואנכי מצטער מאד מאד שדוקא אנכי צריך להיות ראשון שכותב לך. אחרי שאבי היה אצלי וסיפר לי שיאיר שלנו בסדר ואת דואגת לו, החלטתי לשבור את השקט ולכתוב. משך הזמן שלא נפגשנו לא קבלתי אף מכתב מצידך אבל יכול להיות שהדאר אשם ובגלל זה מסתייג במקצת מלהאשים אותך באופן גמור. אחרת אינני יודע מה מגיע לך האם ככה מתנהגים? האם מגיע לי כל זה? יתכן שבגלל שהוא נמצא במרחקים ומשוטט בשדות מולדת למען דבר ידוע לכולנו ואת (מבלה בנעימים) — אל תחשבי שאני חושב על משהו שחור, נעמילה, אלא פשוט אין לי מה לעשות ותוך זה שלא קבלתי מכתב, מרגיש את עצמי קצת עזוב. דעי, מותק, שאני שוכח. נפגש רק לרגע אחד והכל ישכח. אולם כעת כאשר אני נמצא כאן המחשבות קצת מעורפלות. המכתב יבהיל אותך במקצת ויתכן לא תתרשמי כלל, וברירה שניה: יתכן והדאר אשם בכל זה ומרגיז את שנינו, ואם הדבר כך, אז תסלחי לי ואני אסלח לך. נישכח!!!

משך זמן שהותי כאן קבלתי רק חבילה אחת מהמשק. האמיני שגרמה לי תענוג ונעימות יוצאת מן הכלל. לא בגלל הדברים שהיו בפנים אלא בגלל הזמן והמקום בו הגיעה החבילה.

הגעתי לשעות מספר אצל הדודה. התנפלה עלי ולא נתנה לי ללכת עד אשר לא אכתוב מלים מספר. צוחק בפנימיותי. הלא רק חודש ימים עבר מאז הייתי אצלכם וכבר נבהלתם והתחלתם דואגים לי. האם עד כדי כך אוהבים אותי? וכעת אספיק, ובעצמי לא יודע איך, לבטא את כל אשר מרגיש בשבילך, נעמילה. האמיני לי שיש ימים וכמה פעמים מוציא אני את התמונה שלך ומסתכל. מתגעגע אולם מה זה יעזור לי — המרחק מפריד בינינו. קבלי מצדי את כל אשר ברצונך לקחת, כלי שלך. נשיקות רבות וחבוקים עזים משתדל אני להעביר לך ממרחקי המולדת. אם יודמן לך, תשתדלי לקרוא את הספר „פשוט אהבה“ של ואנדה ואסיליאבסקי. זה משהו טוב ומתאים לזמננו. ועוד פעם כלי שלך! מסרי נשיקות חמות ליאיר וספרי לו שאבא כל הזמן חושב עליו ומתגעגע חזק. הלא אתם שניכם הדברים הכי יקרים שלי בעולם, כמובן ביחד עם רצועת האדמה ששמה מולדת.

"סבלנות, רצון, אמונה"

הנני ממשיך לבלבל לך את המוח. מאחר ולא קבלתי אף מילה מצידך זה שבועיים, חשבתי מחובתי לשלוח עוד מכתב. קבלת ודאי מכתב אחד אשר היו בו רק שורות מספר וזה לא דבר רגיל אצלי, נכון?

אתמול הפסקתי את המכתב הזה והיום ממשיך אותו. כמה אין רציפות במעשי. אבל אל תסיקי יותר מדי מסקנות ואל תחשבי הרבה על הכתוב במכתב. אגיד לך את האמת שאין לי נושא ואין לי מה לכתוב. תסלחי לי אם אומר לך שהיום אינו בהיר כל כך. ברגע זה אינני מוצא שום דבר מיוחד. כתב העפרון שלי מעיד לך על משהו ועל זה חשבי מה שהייתי נוהג לומר לך פעם.

מותק, יתכן ונמאסתי במילים ובמשפטים אולם אין לי מלים יותר נכונות וטובות בפי בשעה זו. הן מאד מתאימות: סבלנות ורצון. הדבר השני כרוך כמעט כולו בך. יחד עם זה נחוצה גם, "אמונה" וכמה חשוב, מותק, שהמרחקים באי-שם, איפה שאת נמצאת ובקצה השני, היכן שאני נמצא, שנינו נאמין חזק. ומה להאמין את כבר יודעת. לא נחוץ לחזור.

הימים חולפים חיש מהר אולם רק בזמן הרגיל. סבוב אחד, ערב. סבוב אחד, בוקר וכך הגלגל מסתובב. שבת באה, עוד שבת, חודש. אולם את הזמן אסור לספור וכך נעשה גם אנחנו. אני מרגיש טוב וכדי לא להחסיר את המלה אני מבסוט וכתמיד תביני שדבר לא השתנה במצבי הנפשי וגם הפיזי.

קבלי את חבוקי ונשיקותי לאין סוף — "עוד יום יגיע שמש ברקיע".

„פרצופים שונים — ניגוד יסודי“

מכתב אחרי מכתב נשלח אליך ומצידך אין עונים. אבל אני עוד לא מיואש וממשיך לכתוב מפני שלי, לפחות, הסיבה מובנת. בימינו הדאר אינו פועל כל כך בסדר. ועוד, מכתבים שצריכים להגיע למקום כמו שלך, עוד יותר קשה. עכשיו זה בוקר שבת, אולם לי אין פנאי כמו פעם, כאשר הייתי על ידכם. הזמנים אינם מאפשרים ועל כן מנצל את החצי שעה הפנויה הזו ומתמסר לך. ז"א מחשבותי מכוונות למטרה אחת ויחידה, זו את. (החלטתי לרדת מהפסים הרגילים והנני נעצר בלי רומנטיקה). התכונתי אמש לרשום כמה מכתבים. היות והייתי עיף, החלטתי ללכת ישר לישון. הכל ניסיתי ולא נרגעתי עד אשר לא נגעתי בעט נובע ופרשתי את אשר היה מעיק על ליבי.

מותק! הרבה יש והרבה אין. אולם אדם מסתפק במה שיש. כך גם אנוכי. אשתדל לכתוב כל העובר ברגע זה במוחי. אחרי ימים מספר של עבודה נעימה בפרדס הנני ונכנסתי לאשר נקראתי: במכתבי הקודמים כתבתי לך על הניתוחים הפסיכיים המעניינים אשר מוחי חשב אותם. פרדס כה קטן והעולם כולו בו. שפות, אנשים, בטויים, כל מה שיותר צבעוני בעולמנו אנו. בחדרה נמצאים כעת גרעינים מספר — „בוני הנגב“, „שגב“ — גרעין של הנוער הציוני ונוסף לזה פועלים בודדים. בכפר ויתקין ישנם בעצמאות 80 עולים מארצות אנגלו-סכסיות, פרצופים שונים ניגוד יסודי אחד מהשני. אולם תאורם יגזול לי הרבה זמן גלי הים מרעישים כל רגע וכל אחד מהגלים האלה מזכיר וגם מביא יחד אתו ספורים שונים. ידיעות נפשיות, אשליות וכו'. כל אשר העולם כולל בו. אין לי זמן לעקוב אחרי כל גל הנשבר בחופנו. כמה לא צפו חיים שלמים להגיע, לנגוע בחוף זה. נולדו ובאו עם החלום הזה. מפני שבעצם הם לא חיו חיים במלוא מובן המילה. הם ציפו שפעם יחיו חיי אדם חופשי ומתו בעבדות הגולה. אבל גם את הציונות הזו נעזוב.

עכשיו נעבור לפרקים יותר מציאותיים. תבקשי שם את החבר'ה שיכתבו לי. אחד אשר יש לו סבלנות שיכתוב בפרוטרוט על כל הנעשה.

מה שלומך, מותק! איך את מבלה את זמנך? דברים קצת משונים בצורת הכתיבה שלי, אולם אם תרצי, מקוה אני שתוכלי לכתוב לי ספר שלם ואולי לאו דוקא אותי בתור נושא ראשי. יכול להיות גם משהו אחר. לא ידהים ולא ירגיז אותי הדבר. למדתי קצת להשלים עם הגורל וביחוד כאשר החיצים באים מהמין החלש.

נו, אבל גם את זה נעזוב. נעזוב הכל. העיקר שתהיי מבסוטיט ושנית אם תרצי אז גם הכל יסתדר. מותק, סבלנות וקצת רצון לשמור על התא אשר נברא בחלום ההוא. אבל גם את זה נעזוב וכל זה בגלל שהתנאים אינם מאפשרים. המרחק הוא מרחק והמצב באומה אינו מאפשר מצב שונה.

על דבר אחד אני חוזר בכל מכתב ביחוד במכתבי הראשונים. אינני יודע מה שהחבר'ה חושבים עלי כעת, אולם אני מרגיש מצוין ומרוצה מהצעד הגדול (כפי שגורא אמר). אילו חשבתי יותר אולי את עם כל החברה הייתם מתגברים ואז הייתי נופל.

נו, חושבני שזה מספיק בשביל הפעם הזאת. מתכוון אני לסיים את המכתב ואינני יודע איך. הכל פשוט, על כן גם זה יהיה פשוט.

לכל החבר'ה ד"ש חמה. חזקו ואמצו אי-שם.

עוד פעם למחסנאיות אני מאד מתגעגע. כאן הכל שונה, אבל גם זה יעבור. זה שייך לדברים הקטנים שבחינו ועכשיו, הם לא קובעים.

„החיים משעממים, אך נעלים בתכליתם“

קראתי בימים אלה את הספר „בערבה“ של משה סמילנסקי. הספר גרם לי הנאה רבה וביחוד סבורני שלא היה מזיק גם לך ללמוד משהו מזה. סבל של ראשונים, של חלוצים אשר הקימו את הפינה הזו שנידחקים כיום רבים מיהודי העולם. הם זורמים כיום ורוצים להציל את הנפש. אולי מעצמם, מליכלוכם ומאופיים הפגום. כולם מסרבים לקבל את התרופה כמו ילדים הבורחים מפני הרופא. ואת, מותק, תחשבי רק רגע על מה שהיה, לשם־מה הלכנו רבים מצעירי ישראל למוות, ליסורים ולעבודה קשה ובאחרונה, למלחמה האכזרית. רק רגע תזכרי באלה, אשר הכרת אותם, הלכו (לא כדי להכאיב לך אני מזכיר אלא כדי שנדע למען מה לחיות ולהתחזק). הבחורים הצעירים והמשכילים האלה שחשו לעזור בבדידותנו בתחילת המלחמה, אשר לא הסתכלו על המחיר היקר, על החיים ולמען החיים, נתנו את הכל. אם אלה ישמשו לך דוגמה בטוח אנוכי שתביני ותחיי את הערכים הצפונים בחיים שלנו בקבוצה ובמפעל חלוצי.

פתחתי את החלון והשמש קבלה את פני בקרניים חמות. השמים הכחולים הבהירו את פני אשר קדרו. ומצחי נקמט בכתיבת הדברים שעל גב הניר הראשון. העננים חולפים להם, ומצד הים נסוגים להם לאט־לאט. ומאחוריהם הכחול נראה כצעיר רענן שרק עתה יצא לאויר העולם.

האדמה מכוסה במקצת בירק שהספיק לנבוט אחרי הגשם והשטח מכוסה מרבד ירוק אשר פה ושם שזורים בו ערמות זבל, לבנים, או אדמה שחוקה שפוכה. הבנינים נראים גם כן רטובים והחלונות סגורים ברובם. אחת מבנות הכפר הישראלי מופיעה פתאום מאחורי בנין במכנסיים קצרים וברגע זה עובר אותי רטט של כפור בגופי. כלב רעב מפשפש בערמת הזבל ליד המטבח, וטבח מרוגז יצא לגרשו. הבנינים רובם ריקים מאדם ורק התנועה על הכבישים הפנימיים וההמולה סביב בנין המטה והש. ר. יוצרים את הרושם שהמחנה עוד חי. ובני אדם, על אף השיעמום והבטלה העוברת עליהם, פעילים. אתמול כתבתי מכתב למ. ותוך מצב רוח השתפכתי וספרתי לו על געגועי לאדמה, ליצירה ולמפעל. והיום עוד פעם מתעורר בי אותו רגש. חזרה לחיים רגילים הזורמים להם לאיטם ולפעמים גם הם משעממים, אולם הנעלים בתכליתם ומלאי ספוק ברובם. הבטלה הורסת את האדם ועוד יותר מזה מרגילה אותו, שכן ההרגל אויב גדול הוא של האדם. נכנס בך ולא עוזב אותך אלא בקושי. יתכן ולא הייתי כותב את כל השטויות האלה, אולם בפתחי את החלון ובראותי את האדמה הטרחה, הרעננה, את הטבע הסובב אותנו, לא יכולתי להתאפק והשתפכתי טיפה. תסלחי לי מותק. נעמ'לה — אל נא תתרגזי עלי — תקראי את הדפים האלה. אם לא מצאו חן בעיניך שמרי אותם בשבילי.

„אם חסר משהו — כדאי עוד לחיות ולהשיגו“

מכיון שקניתי היום בלוק מכתבים ומטבעי לכתוב הרבה, כי את המלאכה הזו אוהב אני, החלטתי לשלוח את המכתב הראשון לך ולו. אל שני הדברים היקרים ביותר שיש לי בחיים.

משך השבוע שחסרתי, מזג האוויר היה כה מזופת והשפיע על מצב רוחי. אין מה לעשות והבטלנות הורסת אותי נפשית וגופנית. ולדבר הזה אין רואים פתרון. הימים מכבידים עלי ומזג האוויר מוסיף להאפיל על רוחי. אולם לא אני האיש הנותן לאפלה לכסותו. וכך חי אני כל הזמן בהרהורים ומחשבות על העתיד, על המפעל, המשק. וגעגועים חזקים תוקפים אותי כל רגע וקוראים לי מעמקי נפשי אל נעמי, אל היצירה שכרגע נגזל ממני מלהשתתף בה. ובתקווה למחר יותר נאה, ובאמונה בעתיד שלנו — חיים את חיי היום יום, השזורים כאן.

נעמיל'ה, הפצע ליד העין עושה לי קצת צרות. הייתי אצל הרופא. ניסה משהו, הלכתי ימים מספר עם פלסטר, אולם עד עכשיו עוד לא עבר לי.

ככה אני מרגיש מצוין וברור שתמיד מוכרח משהו להעדר כי אחרת לחיים לא היה טעם. אם חסר משהו — אז כדאי עוד לחיות להשיגו.

כתבי לי על המתרחש אצלכם. מה נשמע עם החבר'ה שנשארו, מתי הם עוברים ומתי תעברו למעלה? כתבי לי מה עוד ראית או קראת ובכלל איך את מבלה?

כל הזמן מחשבתי עליכם וכך שהחיים הם יותר רוחניים. אולם בזמן האחרון משתדל אני לנצל את הזמן לקריאה וללימוד. כתבי אם קבלת תשובה מההורים למכתבים שלך, אם בכלל כתבת מאז נסעו.

כמדומני, שמכירה את אותי כבר במידה כזו כדי לדעת מה יכול לענין אותי. מותק, כל מכתב מצידך יהיה עידוד רב, וישמש כסוכר להמתקת החיים והסבל הרוחני. אם חס וחלילה קרה משהו בפנימיותך או (כמו שאני תמיד מזכיר לך) נמאסתי — כתבי לי בזמן, הגבירי כח וחגידי: נמאסת. יתכן ואז נמצא שנינו דרך לתקן את זה ולהמשיך הלאה. אל תתני לי לסעות, העירי לי כי אני בעצמי לא אוכל לראות את כל השגיאות. כמו אז גם עכשיו עזרי לי לתקן את עצמי וגם לתקן את הפגיעות הפוגעות בשנינו. ואחרי שבלבלתי לך את חמוח בשטויות שלי, אכתוב לך שפגשתי את... כנראה שחשבווע אפגוש אותה שוב. זו, כפי הידוע לך, צועקת שלא מוצאים חדר להתחתן.

צמא לידיעתך, מחכה ומקוה שתשובתך לא תאחר. קבלי ממרחקי מולדת את כל אשר ברצונך לקחת ממני ועד אז כחבנתו הוא שולח לך נשיקות חמות תוך חבוקים עזים וגעגועים.

„אדם זקוק לכתובת אנושית“

זה יומיים חזרתי מהחופש ותתפלאי ודאי שנמצא אני חזרה בתל-אביב. גורל זה גורל, ועל כן הספקתי להיות בשמירת לילה בבסיס. נתתי יום אחד, והיום שלחו אותי לקורס של 3—5 ימים בת"א. מזדמן לי בחור שחוזר לסביבות שלכם והחלטתי לשלוח מכתב. אם תכתבי, תמסרי לי מי האיש מהמשק שעלה על מוקש?

ועכשיו אשאלך איך בילית את החופש בחיפה? אם השגת את המטרה שלך ובכלל איך היה? יתכן ובמשך השבועות הקרובים אבוא אליכם לבקר. בעצמי אינני יודע אם כן ליעץ לך לכתוב או לא. וכתובת גם כן אין. תהיי מבסוטי לבטח לקבל מכתבים ושלא תצטרכי לענות.

אני מרגיש מצוין. ראיתי אמש סרט רוסי „שנים שיצאו לקרב“, באמת יופי של סרט ומתאים בכל לזמננו ולרוחנו. חבל מאד שלא הזדמן לנו לראות אותו. תחשבי בודאי, מה חסר לו אחרי כל הבילויים הללו, אבל תאמיני לי שהיום הייתי עוזב את הכל (לו ידעתי שהכל נגמר) וחוזר אליך ואל האדמה. הייתי רוצה לדעת מה מצבכם, מה נשמע בקשר למקום החדש? יודע אני שישנם מקרים שהדבר הוא הפוך. אני צריך כתובת אנושית, אני מרגיש צורך לכתוב. כך הם חיי הצבא והאדם בדורנו הסתגל.

לעיתים אני מהרהר ביהודים שלנו; כמה השתנה הטיפוס הזה, שכה שנאו אותו הגויים ואשר סוף סוף החליט להשתנות קצת ולנסות להיות חיי עם חפשי רגילים.

המכתב הוא מכתב והוא עצמו זעום מאד לשתי נפשות כמונו אשר לחם (בכל אופן לי) הרבה, הרבה מאד לספר בעולם הזה. כי הרבה מאד חושב האדם במשך חייו ורק מוכשרים, יוצאים מן הכלל מצליחים משהו לבטא.

קבלי את נשיקותי וחבוקי ממרחקים ותרקמי כל חלום אשר יחשוק נפשך כי אני תמיד איתך בכל.

„טוב לחיות עם המוות בעיניים...“

רצוני הוא בכל מכתב כמעט לכתוב ולספר לך על הרבה, הרבה דברים. אינני יודע עד כמה שהדברים מעניינים אותך, אולם כתיבה זה דבר שמשמש לאדם גם פורקן נפשי. בימים אלה קורא אני „מכתבים מן המדבר“. את קראת את הספר, אולם אינני יודע עד כמה שזוכרת את הספר או הרושם שהשאיר עליך. כאן, בתוך האוירה הזו, הנני שוכב על גבי מזרון לוקס מכוסה בשמיכות ומוקף כל מיני טיפוסים. הספר, נדמה, קרוב מאוד למציאות, וכאילו מדבר מקרבי. נעמי, חוזר אני על רעיונות ומשפטים שונים. אין את יכולה לתאר לך כמה משפיע מכתב או ידיעה מהבית או מידידים. על מכתב מחבר'ה אינני צריך להדגיש. אנחנו כאן בעצם רק שני חבר'ה המקבלים מכתבים מחברות, עד כמה שידוע לי הדבר; וקורה שקבלנו באותו יום ביחד. שמחתנו היתה עצומה. הגיעה לשמים. היתר הם עצובים, ראיתי בפניהם.

בימים שהעתון מזדמן בידי מרגיש אני את כל המרירות והתמרדות האדם העברי נגד מעשי הפשע והאויב המסובב את ארצנו. לא פעם נעמד אני בצריף שמשמש חדר-אוכל ואשר בו תלויה מפת א"י, עם חלוקת המדינה. מסתכל אני בכברת-ארץ זו, הניתנת אחרי אלפיים שנה לעם הנרדף והמוכה מכל הצדדים, לכתם הכחול הזה בעל הצורה המשונה, אבל שהינו היחידי בעולם זה היכול להציל את האומה מכליון ולהבטיח את עתידנו. כן, את עתידנו, נעמי'לה.

המלחמה היא קשה, מותק. היא גם לא דומה ליתר המלחמות של עמי העולם. זה השבוע נתקבלה הודעה שלישית תוך חודש ימים, שנהרגו לאחד אח, לשני דוד, ועכשיו אחרון — אחותו נהרגה. טלגרמה בסגנון פשוט: „אחותך רבקה נפלה קרבן“. והאדם חורק בשיניים, מתאפק מלבכות או אפילו לאפשר לדמעות מספר לזלוף. כך הוא האדם בימינו, וכך צריכים להיות כולנו, מותק.

בשבת זו ערכנו מסיבה צנועה. היה שמח מאוד. לאחד החבר'ה יש מפוחית-פה, ומתארת לך כמה זה מוסיף. ברגעים כאלה הגעגועים תוקפים אותי עוד יותר. נזכרתי במסיבות שלנו, ברקודים ובצעדים שלנו הראשונים.

יום רודפים אחרי הרהורים בעלי דמות שונה. מתכוון אני לעבר. בין הפסקות וביחוד בשעת ערביים ולעת ערב געגועים משתלטים על ראשי ונפשי והמח עוזר „ימח שמו"! הוא זוכר היטב את הטיולים שלנו, את ימי המחלה שלך למעלה אצל לאה, טיולי ערב שלנו ושיחות נעימות בעלות אשליות ודמיון. ואחר כך המריבות שלנו, האדישות שלך; והגורל רצה, המשכנו, ופליטות הפה של ידידתך, זוכרת את? הכל מופיע ברגע שעוצם אני את עיני בשעות הערב ומחפש שטח מחשבה והעבר מגרד אותי ומביא אותי. לאן הוא יכול להביא אותי? אליך, מותק, וליתר החבר'ה.

באחד המכתבים שכתבתי לך (לא שלחתי אותו) ניסיתי לומר לך, שיתכן ואדם עובר כברת דרך ואינו מסתכל לא ימינה ולא שמאלה. עבר ולא ראה כלום, לא זוכר כלום, היה ואינו. יש אדם שיכול לעבור כברת דרך קטנה יותר, אולם התבונן לכל צד, לכל דבר. ובסיום החלק הוא מלא ידיעות ונסיון, ויכול לומר שלמד משהו. אני רק 5 שבועות נע ונד. כפי שאת מכירה אותי חושבני שתמני אותי בסוג השני של האנשים.

אל תפחדי, אין אני אומר חס וחלילה שמכיר או יודע משהו. לא כלום. אולם טיפ-טיפונת התקדמתי. בהרבה צעדים ומעשים שלי, ביחוד מעשים תכליתיים, היה נסיוני סתמי. מתכוון אני גם ליחסי עם המין השני. כך גם היום יש לי הזדמנות להתבונן בבני-אדם מטיפוסים שונים, באורח חיינו וללמוד מזה משהו. ימים עוברים ותאמיני לי, מחכה בקוצר רוח שהמלחמה תיגמר. תגידי לבטח: אשליות, שטויות. לא, מותק, (האמת היא, שרוצה כבר לגמור, להסתדר בחיים הקשים, להגשים את החלום. ומי לא רוצה בכך, תגידי?). נו, אם כך, אביא לך תרזים מספר של ש. שלום.

טוב לחיות עם המות בעינים
טוב לדעת כל רגע האחרון,
אנו בונים את ירושלים
כעולים לגרדום.

ודאי כל האותיות הכחולות האלה הפרושות על גבי הנייר המת הזה ידמו לך כחסי-ערך, ואולי תהיי צודקת בזה. אינני אומר ואין לי כוח לומר שלא. אולם יש גם צד שני של המטבע. לכל דבר שני צדדים, וחשוב איך תופסים את הדבר, באיזה צד. מקווה אני, כי את מבינה את הדבר שלנו בצד הרצוי לשנינו.

אולם על כל זה מסתכל אני דרך משקפי ההכרה. תאמיני לי. יתכן וגילי היה צריך לעשות ממני אדם אחר. אולם נדמה ואני עברתי את השטויות, הכל זה שטות. משום-כך קורא אני גם לזה שטויות. הם דווקא דברים נעימים וענוגים לאדם, אולם לכל דבר יש גבול. ואני, מותק, אני כבר לא שייך לעצמי, אינני יכול להחליט חופשי על המשך העתיד שלי. נכנסת בי, חדרת למוחי ולגופי, השתלטת, וכמה מסכן אנוכי שמוכרח להיות כאן רחוק ממך וממה שאהוב ביותר עלי. וכך, המטרה, צורך השעה מחזיקים אותי, ומכתביך נותנים לי כח להמשיך ולשמור על מצב רוח טוב. המעט שאת כותבת (יש לציין שמבחינת ההרגשות כמעט כלום לא כתבת לי) הוא היקר והמתוק שבחיי כאן.

בובל'ה, עוד מכתב אני סוגר ואינני יודע כבר מה מספרו, ובזה פתחתי עוד קצת משערי ליבי. ההרגשות יוצאות והגעגועים זורמים, ולא נותנים לי מנוח יום ולילה, כולי נתפס בדבר אחד — את.

חושבני שלא תתני לנפש לפרפר הרבה זמן. וגם לא תעזיבי באחד מן הימים, הנני כולי שלך. קבלי את נשיקותי וחבוקי דרך המכתב הזה ודעי שכולי מתגעגע אליך, נעמי, ונפש אחת במרחבי המולדת זקוקה לך כאויר לחיים. מאי-שם במולדת מחזיק בך כקצה שני של חוט חיי. על כן, מותק, אל תאכזבי את נפשי.

ד"ש חמה לכל החבר'ה. מכתב זה שייך לך ושמרי עליו, אפילו אם תרצי לשרפו — אקח אותו בחזרה.

על גבול הצפון — מטולה 1945

עוד לא נותקה השלשלת — פקיעין 1946

מי שמתרחץ בדן... 1945

„זכרונות נותנים מרץ“...

בכל עת ורגע נתקל האדם בחייו בדברים חדשים ומפתיעים ממש. שאלתי אחד החבר'ה מה התאריך. בינתיים הגישו לי מכתב מההורים, אשר יצא לפני 3 ימים. עד עכשיו לא קבלו אף תשובה ולכן הנושא שלי במכתב זה התעשר.

רציתי להתחיל ממשמעות המילה הראשונה — „שלום“. חשבתי לראשונה לכתוב רק „נעמי“, אולם נזכרתי לאחל שלום, שהינו בעל חשיבות מכרעת.

בשבועות אלה מתאר אני שאת מרוכזת בדיוק כמוני, (יותר נכון: הרבה יותר ממני) סביב הדבר היקר והעיקרי.

ובסימן, ובאטמוספירה כזו, חיים את ואני על אף המרחקים המבדילים ומפרידים בינינו.

היות והמכתב נשלח באיחור של יומיים בלבד, (לפני זה כתבתי עוד מכתב), אין לי מה לכתוב. אפגש עמך בעוד שבועות מספר, ואז נגלגל אחד לשני את סוללת החוטים.

נתגבר על הזמן הזה, ותראי כי לאחר־מכן (בכל אופן, אני חושב כך) כוחו של שמשנו יגבר.

מותק, כבכל מכתב האמיני ותתגברי על המכשולים החומריים והמחשבות המנסות להפריד בינינו (אם בכלל ישנם דברים מסוג זה).

חושבני שבמכתב זה ההשתפכות מספיקה. זכרונות קושרים, והם גם נותנים מרץ ומסיקים את הלהבה הבושרת בליבותינו.

„הסופות תחלופנה, הגלים ישתתקו...“

אין יודעים בימינו מה יהיה בעוד רגע. על כן כל דבר שאני כותב, כל מעשי, רגעים הם. ז"א אכתוב לך הפעם כתובת אחת שלי שיתכן ואספיק לקבל איזה שהן שורות או בשורות מצדך. את לכל הפחות קבלת ממני, אולם אני ממך לא קבלתי שום דבר, אבל אינני מאשים אותך כלל וכלל.

תכתבי לבית גיז'. אם תזדריזי ותעני תיכף, יתכן ומכתבך יגיע אלי. 10 צעדים ממני עוברות כל רגע מכוונות לכיוון הבית ואנוכי אינני יכול לנסוע. אולם הזדמנות לשלוח מכתבים יש לי וזה גם כן מספק.

מטעם האי־בטחון השוכן בכל דבר יכול להיות, שמכתבי אשר בו אני שולח את התאבלותי על מות חברך לא הגיע ועל כן אחזור קצת. רצוי לחזור תמיד על הקרבנות, כי הם מסמלים משהו וישמשו תמיד דוגמה לדורות הבאים, לילדינו אשר יש להם במה להתגאות. נסי להתגבר על הכאב, נעמיל'ה, ודעי שכל מה שנותנים ומשלמים אנו בימים אלה זה תשלום דורות של העם העברי.

תתגאי מותק במותו. למען החיים הוא הלך, נלחם ונפל. יודע אנוכי שהמילים האלה לא יעזרו, לא ירפו ולא יחזירו את אשר אבדת. ולעומת זאת דעי שכל הקרבנות האלה מהווים חומר להסטוריה חדשה, למסורת חדשה ומחייבים לחיות בכל מחיר ולהמשיך.

הסופות תחלופנה, הגלים ישתתקו קצת ואנו נדאג, מותק, שזכרו יונצח ואפילו בעצם חינוך ילדינו. כי הוא אחד מאלה אשר נפלו למען המולדת הזו, ודמו — דמנו.

ועכשיו ניגע גם בדברים אחרים. מתאר אני שמשמעממת את נורא בימים אלה וכדבר ראשון אתודע לך ואומר שגם אני משתעמם נורא. אין ג'ובים. מסריחים בתוך האהלים. פשוט אין מלחמה כמו שהיינו רגילים, ומתגעגעים לפעילות. החום הורג אותי (האבק הוא איום והמקלחת כמעט ולא עוזרת כי שניות מספר אחרי שמתרחצים מתמלאים אבק ולכלוך). סוף כל סוף כפר נטוש, המים מי בור והמקלחת, חצר ערבית אשר בחורינו מתפשטים ערומים ומנסים להרגיש לשניות מספר את הנקיון האמיתי.

השדות, שדות תבואה, אשר לא הספיקו להורידם ולנו ודאי אין זמן להתעסק בזה וכך שהכל, כל עמל אנוש, חיטה, דורה, תירס מכסה את השדות ומבחינתנו אנו זו הסואה טובה. ולמראה הדברים האלה אי אפשר לא להרגיש, מותק, שהכל כדאי, ועוד יותר כאשר חושב אני עליך ועל הורי. הכל התווסף בבת אחת, והייתי רוצה שחלק מהאושר הזה תרגישי גם את. דעי, מותק, שאנוכי מאושר הודות לך. נעמיל'ה, אינני יודע מה הייתי יכול לעשות כדי שתרגישי, תחשבי ותהיי מאושרת. הלואי ובלי המילים שלי תהיי בזמנים אלה מבסוטית. חוזר אני בכל מכתב ומדגיש: את לא לבדך: את שייכת לארץ ולאומה הישראלית וגם לזה שלדעתך יכול להביא לך אושר. בלי הגדרות רבות — כמדומני נשארנו כמו בימים שהיינו יחד. אמצו וחזקי. ד"ש לכל החבר'ה. שמרי על עצמך. מיותר נדמה לי להזכיר, אולם עכשיו יקרה את פי אלף לכולם: לאומה ולי.

הבן

חֶזֶק הָיָה ... בָּדַד לֶחֶם ... וּבָדַד נָפַל

לָרַגַע עֵינַי נִעְצָמוּ
וְהָיָה דְמוּתוֹ מוֹפִיעָה מִנֶּגֶד,
אֲכֹל, תְּקוּפָה חֲלָפָה וּמְאִירָה.
בִּינוּנִי קוֹמָה ... שֶׁעַר בְּגוֹן הַגִּזֵּר
עֵינַיִים חוֹמוֹת נְבוֹכוֹת,
פָּנָיו הַמְנוּמָשׁוֹת נְעִימוֹת הַמְרָאָה
נִעְלָמוּ ... אֵינֶן עוֹד.
הַנֶּעַר שֶׁלֶחֶם לָמַעַן מִטְרָה נִעְלָה ... אֵינֶנּוּ עוֹד ...
שׁוֹנָה הָיָה ... בּוֹדֵד תָּמִיד.
מִלְחָמָה אֲבוּדָה חֲסֵרֶת סְכוּיִים.
כָּל כּוֹלֹ שְׁאֵלָה:
אֵיכָה יָכוֹל אֲנִי לַחְיּוֹת בְּעוֹלָם מוֹשַׁחַת זֶה?
אֶת מְקוֹמִי לֹא מִצָּאתִי ...
חֶזֶק הָיָה ... בָּדַד לֶחֶם ... וּבָדַד נָפַל
אֶד מִטְרָתוֹ לֹא הִשִּׁיג ...

אברמל'ה

תינוק במצור
בסכנה הראשונה —
הפינוי ממעלה-החמישה
לירושלים הנצורה

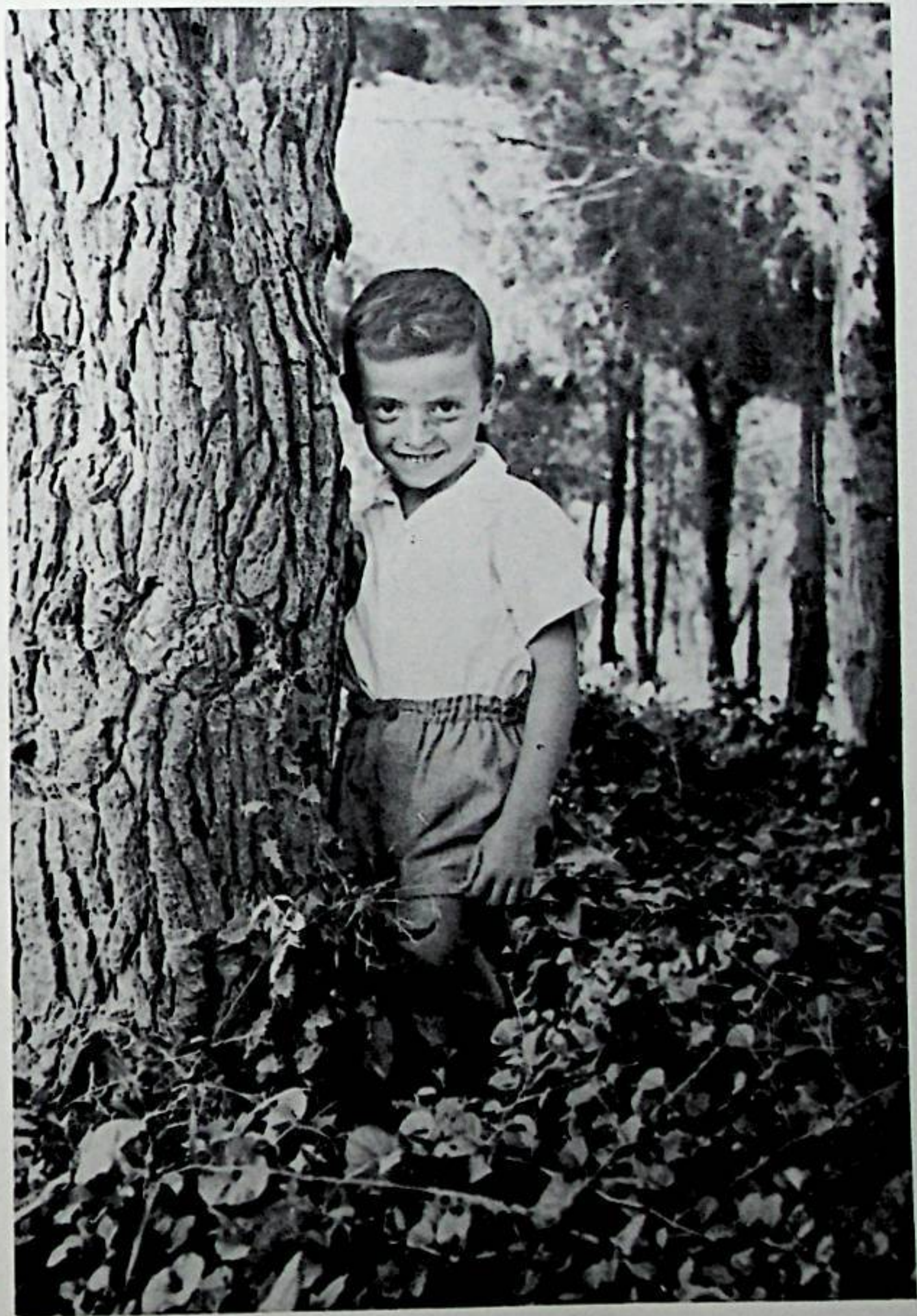

חלוץ התינוקות
בשדות פוריה — אלומות
מאי 1949

...ועצמאות

שורשים ...

לעמי יום־הולדת...

...ועוד יום־הולדת

בבית־הספר העממי בקרית־שמואל, טבריה

חלומות ילדות — חץ וקשת

יום החתונה של אבא ואמא

עם ידיד נעורים על ספסל הלימודים

אחותי הקטנה...

סבא, סבתא וכל היתר

רגעים של "מערב פרוע"

...ואחותי הקטנה עוד יותר

ביתי אל מול גולן

מלך בשר ודם

בעליה לתל-חי

ברושים ואנשים

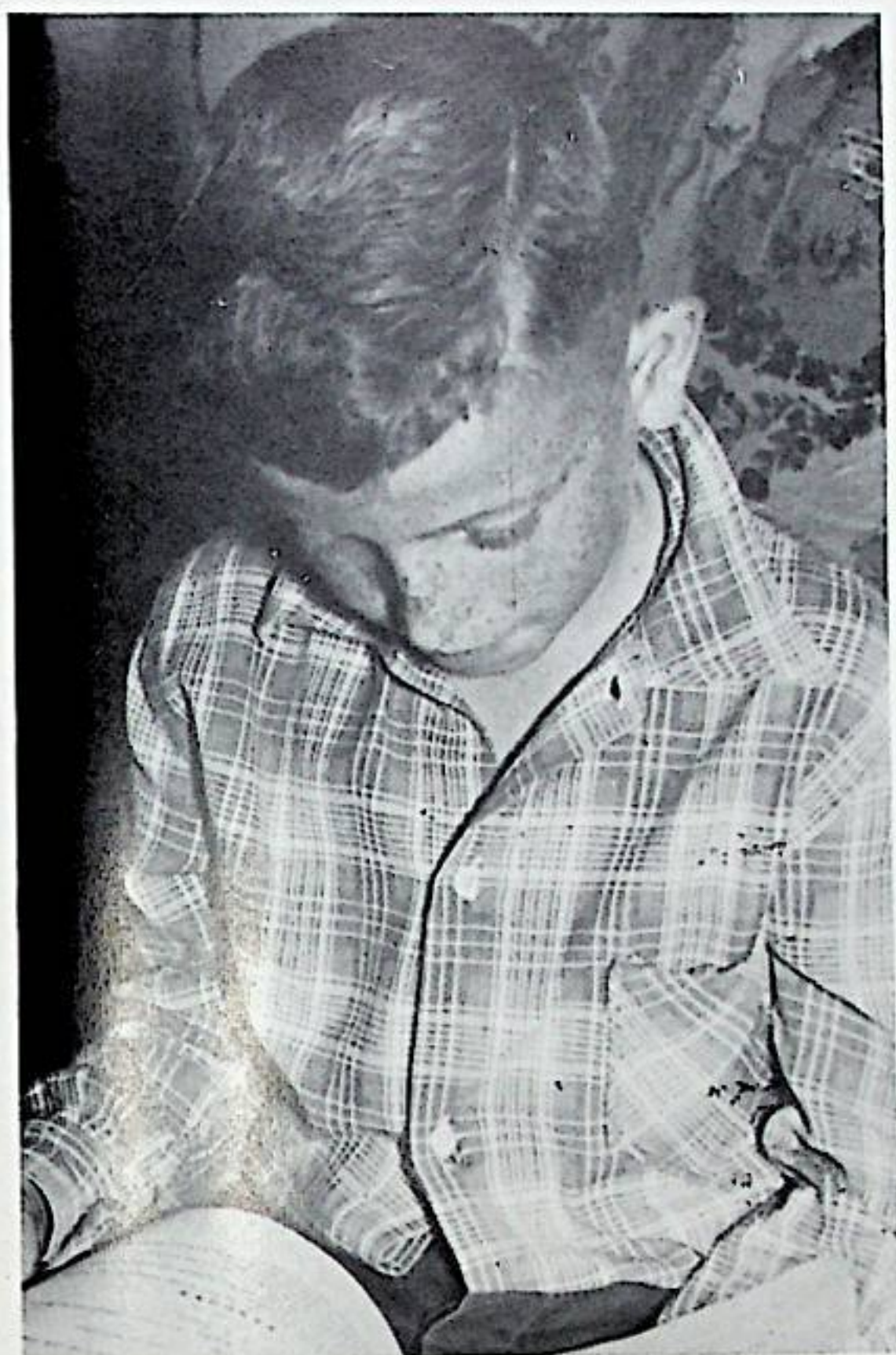

ב"שביל הנחש" — אל פסגת מצדה

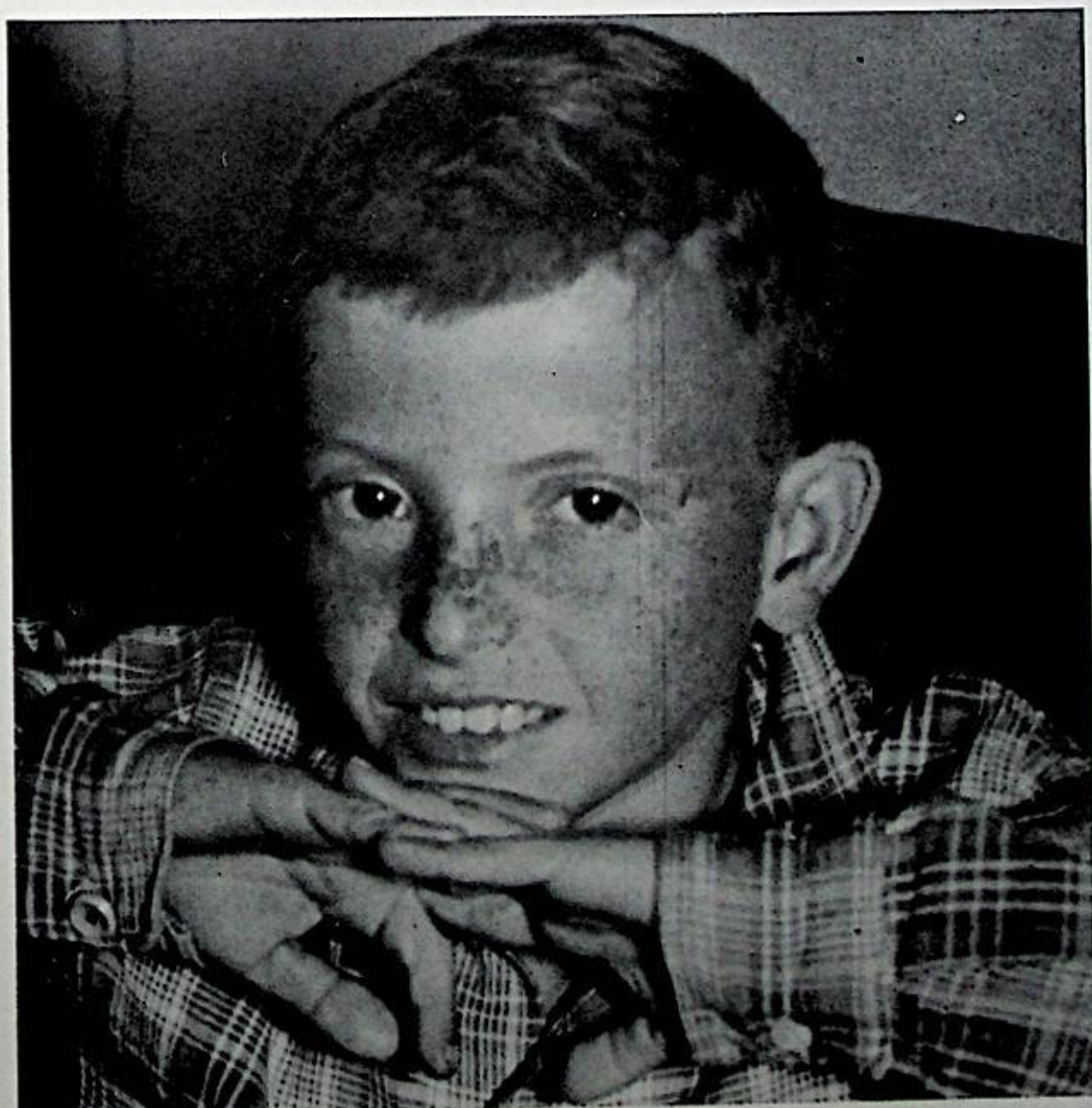

הי דרומה לאילת! ...
מרחקים — ומרחבים

ניצני בגרות

מחברות לספרות

ביה"ס "חוגים", 25.3.63

„נפש טהורה וידי מוזג“

— „הי, חלאת האדם שכמותך, מה מתרחש אצלך?“ — משפט זה הופנה אל מוזג שעמד כפוף מאחורי הדלפק, ולידו עומד בנו בן התשע, אשר אינו מסוגל לראות את אביו במצב זה.

נפץ בקבוקים, קולותיהם של שיכורים ושירה פרועה — זאת אפשר היה לשמוע מבעד החלונות התלושים מצריהם של מסעדה אשר ספק רב הוא אם נכון הוא לתת לה שם זה, הנמצאת באחד הרחובות הצדדיים בעיירה כלשהי. לאחר יום של נבולי פה ופראות בין השכורים, סגר המוזג את דלתות המסעדה לאחר שהוציא בעמל רב את השיכורים, אשר בקושי רב השתרעו על פני הארץ כשחיוך אווילי נסוך על פניהם. לאחר שסיים מלאכה זו, אחז ביד בנו, אשר התבונן אל פני אביו כדי לגלות דבר מה עליהם אך לא הבחין בכלום חוץ ממבט מעורר רחמים מביעים צער, אשר במשך הזמן העריך הנער דברים אלה.

בהגיעם הביתה, לאחר שסעדו יחדיו פת ערבית, נטל האב את ספר התנ"ך אשר היה מונח על השולחן והחל קורא בו, ובמבט חד, אפשר היה להבחין כי אדם זה מתייחד עם הנושא העיקרי העוסק בספר בו הוא מעיין. הבן לטש באב את עיניו הגדולות ולמרות גילו הצעיר כרסמו במוחו השאלות איך מסוגל אביו לסבול ולחיות בשתי צורות חיים קיצוניות ביותר. הוא חרגיש, כי הוא חייב לעשות משהו למען אדם זה, אך הרי הוא עצמו, עוד נער צעיר ואיך יוכל לחלץ את אביו מצרתו?...!

חילד גדל, הערצתו הולכת וגוברת ומאידך גיסא סובל האב יותר ויותר עד אשר שני הדברים — העצב והסבל הגובר של האב — משתלטים על מוחו של האחרון, בעוד הבן מנסה למצוא תשובה לשאלתו: איך הצליח אדם זה להחזיק את עצמו, בשעה שהוא נזרק יום יום מן חטחרה אל ים הטומאה?...!

טוביה החולב

הסופר ותקופתו

„הצחוק הוא טוב לבריאות, הרופאים מיעצים לצחוק“. זאת אחת מאמרותיו האופייניות של הסופר ההומוריסטי הגדול שלום עליכם.

שמו האמיתי של שלום עליכם הוא שלום רבינוביץ. הוא נולד בעיר פריסלב שבאוקראינה בשנת 1859. שנות ילדותו היו התקופה המאושרת ביותר בחייו. לאחר מות אמו הובא לזמן־מה לבית סבו ואחר כך חזר אל בית אביו והתענה תחת ידי אמו החורגת. אך אביו עמד לימינו והכניסו לבית־ספר רוסי, בו הוא סיים את חוק לימודיו בהצטינות. על אף טרדותיו החמירות הרבות לא נפלה רוחו. הוא היה בעל מזג אופטימי ושופע עליזות. בשנת 1906 יצא למסע על פני ערי גליציה ונתקבל בהתלהבות רבה בכל מקום. כשפרצה מלחמת העולם הראשונה, בא שלום עליכם לאמריקה והשתקע בניו־יורק. אך כאן, גברה מחלתו ובשנת 1916 הוציא את נשמתו ביסורים קשים.

המעולה ביצירות שלום עליכם היא „טוביה החולב“, המתארת טיפוס יהודי מן הדור הישן, העומד לפני המציאות החדשה ואינו יכול לתפוס את רוח הזמן. טיפוס אחר לגמרי עיצב שלום עליכם ביצירתו האחרת „מנחם־מנדל“. מלבד רומנים אלה כתב שלום עליכם את „סטפניו“, „יוסל'ה זמיר“ וכן דרמות וקומדיות. שלום עליכם הגה חיבה רבה לילדי ישראל ותיאר את חייהם בסיפורים רבים כגון: „האולר“, „הדגל“, „מעות של חנוכה“, „פלשתים“. מן הטובים שבספרי שלום עליכם על חיי הילדים הם: „ספורי מוטיל בן פייסי החזן“.

רקע הסיפור

העלילה עוסקת בתיאורו של טיפוס יהודי, אדם פשוט ועני הנבדל מן היהודים בכך שהוא שואף ללמוד תורה. טיפוס זה הוא מן הדור הישן, והוא עומד לפני המציאות החדשה ואינו מסוגל לתפוס את רוח הזמן.

הדמויות

מטבע בני ישראל לתהות איש בקנקן חברו, ראו אצל שכנם סוס נאה ומיד חקירות, דרישות וחדשות. היחס לבעלי מלאכה מצד אנשים כטוביה למשל, הוא בוז וזלזול כלפי בעלי מלאכה, כגון חייטים וסנדלרים, והם מתפארים שאבותיהם לא היו מעולם חייטים וסנדלרים. בשעת משא ומתן בין הסוחרים הרעש הוא רב, מתקהלים, צועקים וכמעט רבים.

עשירי יהופיץ

שלום עליכם מתאר באמצעות טוביה החולב את עשירי יהופיץ, כאנשים עשירים מאוד אם משום שקבלו ירושה או משום שהיה להם מזל והתעשרו. על שולחנם עולים מאכלים רבים: בשר, דגים, צלי, יינות ומשקאות אחרים וכל זאת בארוחה אחת. הם שבעים תמיד ומאושרים ברובם.

בית טוביה : אשתו גולדה

גולדה, כדברי טוביה, היתה יהודיה פשוטה וכשרה. כל חכמתה בקדרה אך צדקת גדולה. שאלתה האחרונה לפני מותה מראה במה עסקה כל ימיה. טוביה, שאלה, הנה אני הולכת בדרך כל הארץ, מי יבשל לך תבשיל של ערבית? גם גולדה כטוביה, בזה לבעלי המלאכה. היא אשת מעשה, אין היא דואגת ביותר על הפסד הכסף שנתן בידי מנחם-מנדל. היא מנחמת את בעלה טוביה ואומרת לו, שטוב יותר יעשה אם ילך לקצב, כי דבר לו לקצב לאמור לטוביה. גולדה מאמינה בבדותות; היא מאמינה שאשתו של הקצב תחנוק את בתה, אם זו תינשא לקצב העשיר, כדברי השקר של טוביה שאמר שחלם זאת.

טוביה החולב

טוביה הוא אדם פשוט. הוא נבדל מעט משאר היהודים הכפריים בזה שהוא שואף ללמוד תורה. לטוביה היו פרות. אשתו חלבה אותן. בנותיו חבצו חמאה וטוביה מכר את החלב והחמאה. טוביה הוא עני ואף-על-פי-כן הוא מרגיש עצמו כמלך. הוא עובר על פרשת השבוע, פרקי אבות, שיר השירים ועוד. טוביה מהרהר לרוב בביתו, אשתו ובנותיו. ביתו עני, בנותיו ואשתו לבושות בגדים דלים וכל חזותן אומרת מחסור ועוני. סוסו אף הוא מעיד על בעליו: סוס רזה ותשוש שאינו שווה הרבה. טוביה אינו רגיל לכסף רב, ולכן כשנופל בחלקו סכום כסף נכבד אין הוא יודע מה לעשות בו. טוביה מאמין באמונות תפלות — בשדי יער ובבדותות בלתי הגיוניות ומציאותיות. כל מאוויו של טוביה הם להיות עשיר, שכן בעושר טמון הכל — מקום מכובד בבית-הכנסת, אדם חשוב בקהילה, אפשרות להוצאת כספים לעניי צדקה, וכן האפשרות ללמוד תורה.

זה מאפשר גם לחלום על א"י, שכן טוביה רצה לעלות לא"י, אך במצבו לא העז לחשוב שיצליח אי פעם בחייו. טוביה רואה את העשירים ביהופיץ, ומצד שני הוא רואה את בני ביתו, ופונה בתלונות לקב"ה על שסדר את עולמו באי-צדק. אך מיד הוא נזף בעצמו: לא לך טוביה עצות להקדוש-ברוך-הוא. אנו רואים — שטוביה הוא אדם טוב לב. בתחילה הוא כועס מאוד, כשנודע לו על אבדן כספו ע"י מנחם-מנדל, אך מתרכז ואף מנסה לנחם את מנחם-מנדל, כשרואה את הסוחר הלא יוצלח במצבו העלוב. בדבריו, מתבל טוביה פסוקים שונים, מהם מפורשים על ידו עצמו, ונאמרות כביכול ע"י רש"י, ומהם פסוקים משובשים.

המאבק

בספרו של שלום עליכם אנו רואים את מאבקו הפנימי של טוביה החולב אשר רואה את העושר ואת העוני והוא פונה מתוך מעמקי לבו אל הקב"ה וברוב ייאושו הוא זועק על אי-הצדק השורר בעולם, אך מיד הוא חוזר בו מדבריו, כי אין גדול מהקב"ה ואין לקבול על מעשיו של אלהים.

התרשמות

הספר מבחינת תוכנו וסגנונו הוא מצוי. שני הדברים יחד כתובים ברוח הומוריסטית טהורה אשר מרנינה את הלב בשעת קריאת הספר. חיי העיירה המתוארים בספר נראים מציאותיים ביותר, ומשקפים בצורה מוחשית ביותר את אנשי העיירה, את חייהם ואת הלך המחשבה שלהם.

סיפורי הצייד / טורגיאינאב

איבן טורגיאינאב נמנה עם גדולי הרומאן הרוסי. כפי שאנו יודעים על סופרים רוסיים, הרי שחיהם היו מלאי הרפתקאות וסכנה. אולם טורגיאינאב לא היה תועמלן, כי אם אמן. הוא חבב את היופי וכן הוא חבב את הצורה הספרותית. טורגיאינאב היה סופר פשטן ועמקן כאחד. בשתיים מיצירותיו הצליח טורגיאינאב לבטא את הלך רוחה של האינטליגנציה הרוסית, של התקופה ההיא.

הוא ניתח את סיפוריו בצורה כה מובהרת, עד כדי כך שהוא גרם לכך, שיהא קרוב ללבו של הקורא האירופי. את טורגיאינאב (בכתיבת יצירותיו) אנו רואים, כי הוא כותב בתשומת לב ובהקפדה. יש אומרים, כי זהו הדבר העיקרי שלמד מן הצרפתים, אשר מהם הוא שואב את צורת כתיבתו. את הרומנים שלו כותב טורגיאינאב בהתאפקות (כלומר, אינו יוצא מתחום נושא כתיבתו), ובליטוש הצורה.

רקע הסיפור

יצירתו החשובה הראשונה של טורגיאינאב היתה: „רשימותיו של צייד“. ביצירה זו מתוארים חיי הצער והלחץ של האיכרים, וליצירה זו היתה השפעה מסויימת על שחרורם של האיכרים משעבוד האצילים בעלי הקרקעות.

מאבק פנימי או חיצוני

את רובו של הרומאן אפשר לתאר בתור מאבק פנימי. אנו רואים פה את מלחמותיהם הפנימיות (מחשבות ורגשות) של האיכרים המוכים החולכים בגב שחוח, ומצחיהם חרושים קמטי דאגה וסבל.

מאידך גיסא, אנו רואים את האצילים — זרוע חזקה, אשר שולטת באכזריות על שטחיה ונתיניה, ובזמן שאלה נמקים מידו הכבדה של האציל, הוא האציל, מבלה את זמנו בחתונות, בנשפים וברקודי וולס. חיוו של האציל מלאים עליצות ואכזריות כאחת.

התרשמות

רומאן זה של טורגיאינאב לא הלהיבני במיוחד, וישנן כמה סיבות לכך: (א) את ההיסטוריה של תקופת הפיאודליזם הוא הפך לסיפור, אשר אינו שונה בהרבה מההיסטוריה האמיתית.

(ב) צורת כתיבתו היא עדינה ביותר (אולי בגלל הצרפתים), בו בזמן שבא הרגע, שהוא צריך לתאר את קשיותו, עריצותו ואכזריותו של האציל והוא משלב זאת בשפה עדינה, אין אנו מרגישים עריצות זו בתוכנו.

לבסוף, הנני רוצה להזהיר את אלה הרוצים לקרוא ספר זה, כי אין בו שום חוויה, ושום הרפתקה, אלא פשוט כתיבה בצורה יבשה על תקופת הפיאודליזם.

חבורה שכזאת

חבורה שכזאת הוא ספר הומוריסטי שענינו הוא הווי ההכשרה המגויסת, פלוגת פלמ"ח במסגרת של חיי קיבוץ, ערב מלחמת השחרור.

המחבר מגולל פרקים-פרקים את הווי הנעורים התוססים. ישראל ויסלר, המכונה „פוצ'ו", כותב את ספרו בכשרון תיאורי רב ובחוש הומור מצוין. „פוצ'ו" מספר על היחסים בין חברי ההכשרה לבין עצמם, וכל זאת מלווה באירוניה דקה.

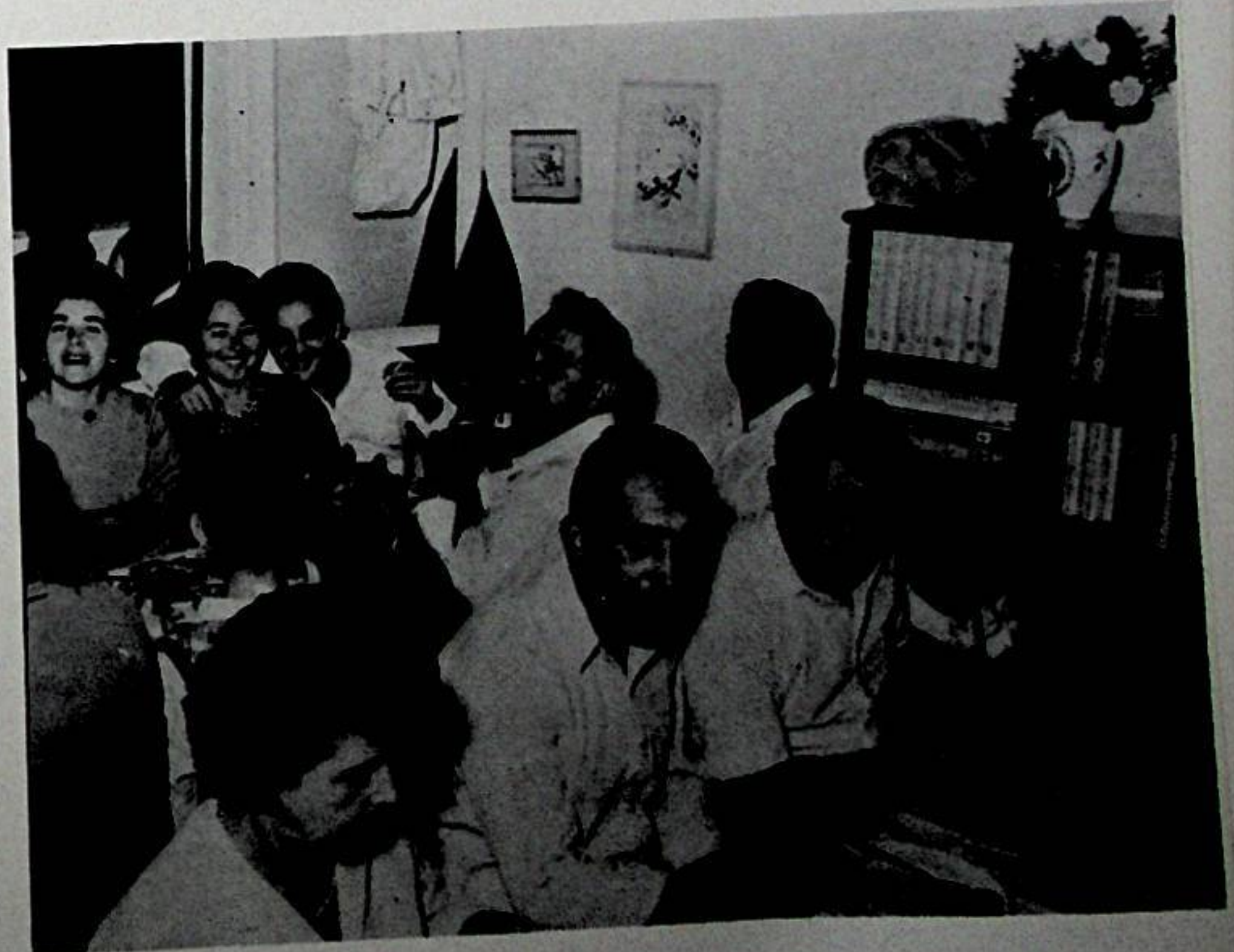
תוך כדי תיאור ההווי היומיומי, הרווי מעשי שובבות ומעשי תעלולים — מתבלטים הערכים הנעלים, הצומחים מעצמם על רקע החיים הפלמ"חיים: אחווה וריעות, אהבה לטבע ולחי, פשטות ביחסים, אומץ לב, מסירות ונכונות למעשים נועזים.

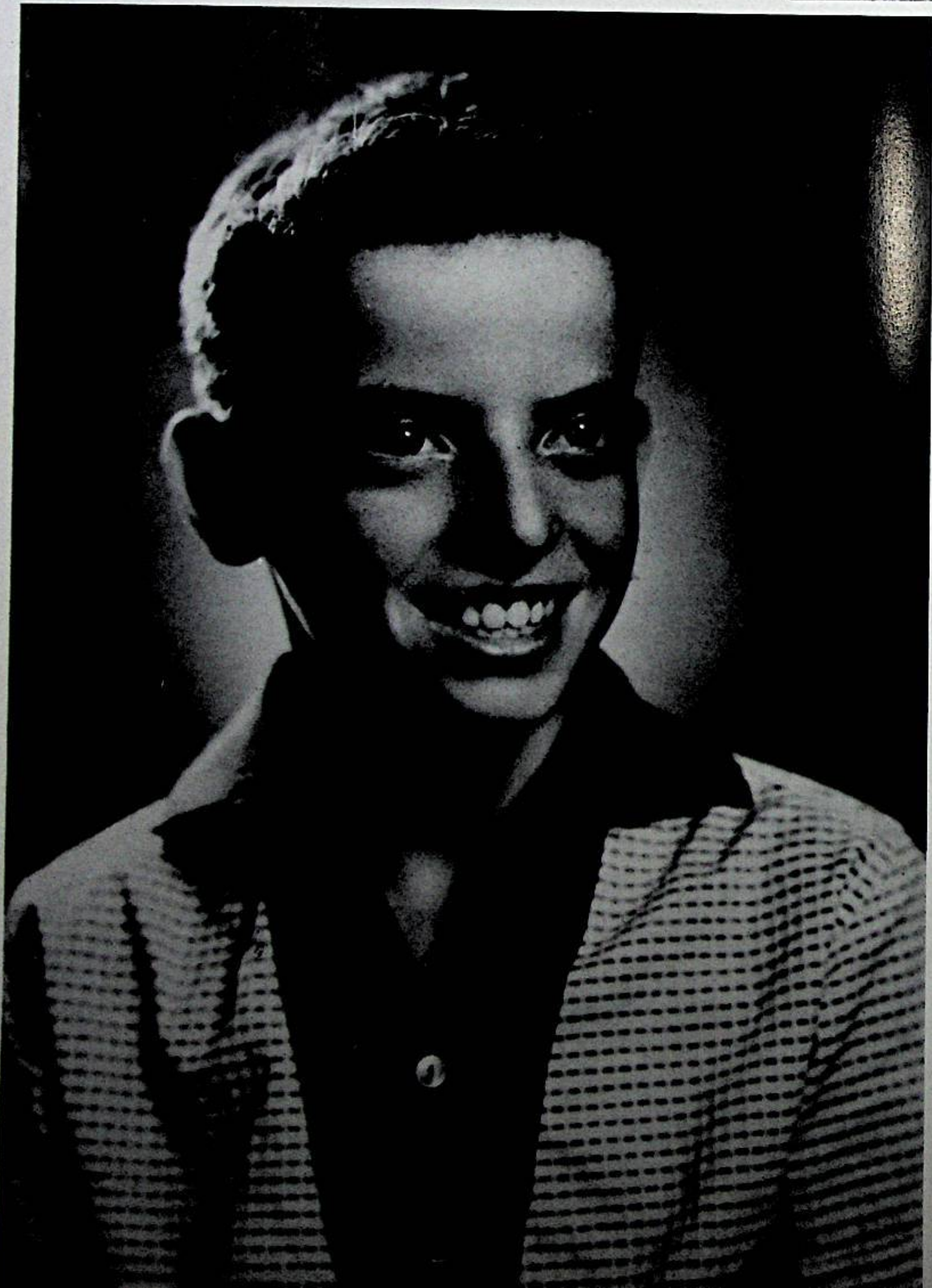
במרכז המעשה נצבים חמישה תעלולניקים ושמותיהם כולם נגזרו מ„יוסף": יוסי, יוסק'ה, יוסינו, יוסל'ה ויוסף. טיפוסים אלה שונים זה מזה, וסביבם טיפוסים של נערים ונערות הנבדלים בעבודתם, באימוניהם, בתעלוליהם, במסיבותיהם, וב„מתיחותיהם".

הערכים הפולקלוריסטיים שבסיפור הם מעין מהדורה מורחבת של „ילקוט הכזבים", על ההומור המקורי שבו, ומעל לכל — התיאורים כולם חדורים הומאניזם, תוס-לב ונעורים.

הספר מלא הומור ותיאור נפלא. תיאור המעשה משעשע מאוד, והקורא מזדהה עם פרקי ההווי הרעננים שבספר.

על סף הבגרות
עמי הגיע למצוות

בדרך לצה"ל

רוצים אנו בבדידות

למה זה תכפף עלינו
מה פשענו כי יקשרונו?
איננו חפצים בצורה זו
כי תוכנה נמאס עלינו
רוצים אנו בבדידות
לבד נחזה בשחיתות.
אנא, הניחו לנו לנפשנו.
הרי אתם שונאינו.
הגידו, מה רע מצאתם בנו.
שעל כל שעל תטרידונו?
נכון, איננו באותה סירה
אך זכותנו לחיות בשלום.

למשפ' מרידור השלום והברכה!

השעה 13.00 (בצהרים כמובן), ואני שוכב על שפת הבריכה ומנסה לענות למכתבך. קודם לכל, גם אני מקוה שסבא יצא בקרוב מבית החולים, אני מודה על דרישת השלום ושולח לו ולסבתא אף ד"ש משלי.

ועתה, להערותי אשר ציפית להם בנוגע למכתבך. ובכן, ביחס לארכו של המכתב ולמצב רוחו של הכותב, הרי שהחלטתי כי אתה צודק לגמרי. הבעיה הזו נפתרה לגבינו. בנוגע ל"אונסקו" אינני יודע אם אשלח לך חומר כלשהוא משום שהדבר כרוך במעטפות גדולות, בשאלות דוריות ובבולים של יותר מחמש עשרה אגורות. פשוט אין לי רצון לפתור ולברר בעיות כאלה. אני מקוה שהנך מבין אותי, אעפ"י שעל הבן לכבד את רצון הוריו. בינתיים אני "מכבד" את רצון הצבא ועד לשחרור זה מספיק בשבילי.

במשפט הנ"ל ייתכן שאני אפריז קצת ביחס למשפט הקודם אך אל תתביש לסרב או להגיב בשלילה. הייתי מבקש כי תשלח לי את ספרו של קנדי "אומץ ופוליטיקה" (אם הוא ברשותך).

עכשיו אני אעיר למשפט האחרון במכתבך ובזאת אני אסיים את החלק הבקורתי של המכתב. את המשפט הזה אני פשוט אכתוב בשלילה ובזאת אני אביע את דעתי. אני מתעלם מבחינה אישית מכל מעשה ואין שום בחינה כללית חברתית אשר קובעת מעשי אדם. (מקוה שזכרת במשפט שלך).

מענין, כי תמיד כשאני מגיע לחלק שלי ושל הסובב אותי — אזי (בכל הכנות) אני מרגיש שכבר אין לי מה לכתוב. ייתכן שהסיבה היא בגלל שאת החלק שלי אני שומר לעצמי, ואילו הסובב אותי אינו מענין אותי.

מצב רוח מרומם אין לי בשום חלק של היום, היות ובעולמנו שום דבר לא השתנה ואילו את ההרגשה האחרת אם יש כזאת, הרי שאינני מסוגל להוציא או לתאר. סבורני כי זהו המכתב האחרון, אשר בו אני כותב דבר מה אשר נוגע אלי. יוצא מכך, שאפילו אם הערתי לך במכתבי בקו שהתחלתי — הרי ישתנה.

רוב שלומות לכולם !

כדי לא לגרום לכם הפתעה עקב מכתב זה, הרי שלא יצאתי ל"טיול" לדימונה, היות ו"האחראי" לא היה מוכן לקחת על עצמו את מצב בריאותי, אשר לא נקבע עדיין באופן רשמי. יוצא מכך שלרשותי נמצא כל החדר וכמעט כל הביתן. ממש נפלא.

רוב עדודי לסבא ואחולי החלמה מהירה. הצ'ק אשר שלחתם נתקבל. מה שלום האחיות, אמא, סבתא וכמובן האבא ? המצב האינדיבידואלי נשאר כמו שהיה. פשוט, אני מנסה לשכללו ע"י הפסקת המאמץ, אשר אני קורא לו "לחשוב", משום שלפי דעתי, מחשבה היא דבר אשר לאחר כל הנסיונות — הנו בלתי נסבל, או ליתר דיוק, קשה מנשוא. אגב, החלטתי זאת לא מזמן, אקוה שדבר זה יניח לי לחיות במין סיפוק, אשר סבורני כי במשך הזמן יהפך לאדישות נעימה. אני מניח.

מצאתי חוברת על ארגון "אונסקו" ועצם הרעיון שלו לגבי השלום מצא חן בעיני. הוא כמעט ושולל אפשרות של שלום על סמך מדיניות פוליטית. השלום אשר בו הוא מאמין ומנסה לבצע, מושתת על סולידריות תרבותית ואינטלקטואלית בין עמי העולם.

אל תטעה אותך המחשבה שאני עוד קורא וחושב, אך מה שכתבתי בעמוד אחד נגע לבני האדם אשר סובבים אותי. דרך אגב, דבר זה אף מוריד מהפרק את האמון או אי-האמון בבני אדם.

עדיין לא הצלחתי לברר ביני לבין עצמי מדוע, אך התחלתי מאבד כל חשק לעבוד. צד אחד של המדוע אני מבין. בחצי שנה זו שאהיה באלומות, הפלחה הנו ענף מת כמעט לחלוטין. יוצא מכך שאני הופך ל"פקק" וברור לי עתה, וכך תמיד הייתי בטוח, ששום ענף אחר לא מענייני ואינו מביא ספוק. אך הבנה זו הינה לריק, משום שגם הפלחה הפכה למת מבחינתי האישית. ברגע זה אני סבור, שהדבר נעוץ בכך שאף אני השתניתי מאז תקופת השל"ת.

בשבוע שעבר לא קמתי לעבודה בגן ירק (אך אל תייחס לציון זה של מקום עבודה, דבר מה. פשוט, לא קמתי וזהו).

בצהריים, דחף אותי (השד יודע מה), לגשת לסדרן-העבודה (יש טוענים שהוא אדם נבון) והיות והוא מכירני מעט מתקופת השל"ת — לשאלו, אולי הוא יפתור את תעלומת "מדוע נעדרתי (ויש סיכויים שעוד אעדר) מהעבודה". ראשית "עמוס" הוא אומר לי, "החברה היא מאוד אכזרית ואין לך מושג עד היכן היא מסוגלת להגיע בכוון זה במקרה ומישהו לא משתווה איתה. שנית, חשוב שלפחות למען שלוש הארוחות שאתה מקבל מהמשק, לפחות למען זאת, עליך לעבוד".

יצאתי. את הראשית שלו השלכתי ברגע שהוא הוציאה מפיו, משום שזה אינו מדאיגני כלל. על ה"שנית" הסכמתי עד לרגע שללא חפוש כתואנה להשתמט מעבודה מצאתי, כי שלוש הארוחות אינן ניתנות לי משום שאני במשק, אלא משום שאני בצבא. מקווה שהבנת. אני מעריך שהשעה 12.00 בקירוב, ואני עייף. "לילה טוב" לכולם ולא, "ליל אנחות" כמו ששמעתי מליצן במשק.

לכל חברי אגודת מרידור שלום!

שוב אינני יודע מהו התאריך היום ואף חברי אינו יודע וסה"כ זה אינו מענין אותי כלל.

קבלתי את דרישת השלום מאלי רונן באמצע ארוחת הערב. את הצ'ק אשר שלחת לי קבלתי וניסיתי להוציאו ביום ב' אך הבנק היה סגור. דרך אגב ביום ב' שעליו דברתי במשפט הקודם נערך אצלנו מסדר עם כל פמלית מפקדת הנח"ל, כולל שמאלי. היה די מרשים וכמו כן הוא שוחח אתנו על כל מיני בעיות חברתיות ותרבותיות בגרעין. הסיכום היה אפסי, אך השיחה כשלעצמה היתה מרשימה למדי.

מקווה, שסבא הולך ומחלים מיום ליום, ושסבתא נמצאת כל העת במצב רוח מרומם וד"ש לשניהם גם יחד.

למשפחת מרידור, שלום וכל טוב!"

אני חי. האיחור בשילוח המכתב היה נעוץ במצב רוח מזופת, אשר אף עתה אני שרוי בו. הנסיעה לטבריה היתה, "מחורבנת" למדי, ראשית בגלל המצב ה, "סרדיני" שהיה במכונית וזוג הבולגריות הזקנות אשר ישבו לצידי. באותו זמן לא היה לי מוצא אחר אלא להיזי את ישבני לכוון המדרגות במרכז המכונית. לא הכי נימוסי ובלתי מפריע, אך לעומת זאת נוח מאוד ואין סיכויים לנדנד.

את המקום שהיה עלינו לצאת לכמה ימים, בטלוהו לגבינו משום שהחליטו כי הוא מסוכן. אני כותב לך שורות אלו דקות ספורות לפני המסדר, רק כדי שהמ"מ יתפוס אותי במצב של, "לא כשורה" וכל זאת רק כדי לצאת מן החד-גוניות הזאת. לגבי, היא כבר נמצאת מעל לראש.

אני מקווה שמצבו של סבא משתפר ומאחל לו ולסבתא כל טוב. לורד אני מאחל הצלחה בלימודים ולהראלה אני מאחל השתוללות ממושכת. רק שלא תאכל את עצמה מבפנים. למען האמת, אני רואה בה את עצמי.

היי, ראו נערה...

היי, ראו נערה!
הביטו מה מוזר מבטה,
מה זועם ברק עיניה
ועד כמה יוצא דופן לבושה.

מה רצונכם, אנשים,
ועד מתי תציקו לי?
איני חפצה בחברתכם,
רק הניחו לי במר ליבי
האמינו כי טוב לי מותי
מאשר חיי בין בורגנים
אין אני אחת מכם
ואף איני רוצה להיות אחת כגו.

למשפ' מרידור וזלמן, רב שלומות!

קבלתי את מכתבך האחרון (זה אשר צורף אליו המאמר — „למה נח"ל ו").
ידוע לשנינו הרי, כי אני התגיסתי לנח"ל למה ש... „ אלא בגלל הסיבה שבגללה
יכולתי (אם הדבר היה אפשרי באותו חיל) להתגייס לכל חיל. על המאמר עצמו
יכול אני לומר שזה אשר כתב אותו, מלא שנאה כלפי הנח"ל. אם הוא צודק
או לא, אינני יודע וזה אף אינו מענין אותי.

זכורני כי כתבתי לך דבר בנוגע ל„אונסקו" ובכן, בד בבד עם מכתבך האחרון,
קבלתי גם מהמקשרים של הארגון מכתב, אשר הנני מצרף לך אותו.

אגב, המכתב האחרון ששלחת אלי, היה קצר ועניני. מסקנתי מכך — ואני מרוצה
ממנה — היא, או שחתלתי לכתוב שטויות (מזמן לא עשיתי זאת), או שלא
מצאתי מילים לענות למה שהיה רשום שם, או שפשוט סוג המכתבים הנ"ל, הפך
לגביך שגרתי. (למען האמת זה חוסך לי דיו ומאמץ). אי לכך אני כבר מסיים
את מכתבי, אך לפני כן אני מאחל לכם שנה מאושרת, מבריאח (ד"ש לסבא).

לאמא, אבא, ורד, הראלה, סבא וסבתא שלום!

החלטתי להתחיל בשילוח סדרת מכתבים, אשר מקוה אני, כי עתה לא תפסק עד לשחרורי המיוחל.

אל נא יביעו פניכם תמהון על השילוח הנ"ל ועל כתב היד הנחמד, משום שתשובתי הינה: כך התחשק לי. כמו כן, אינני רוצה כי אומר לכם משפט כזה, במקרה והקשר „הדורי“ ינתק בינינו.

אתחיל ביאני מרגיש תהומיות וריקנות. האמינו לי, כי אינני יודע משום מה. אל תחשבו חלילה כי הסיבה נעוצה בחיים ללא תכלית. סך-הכל אני סוגר עצמי בפני אפרוריות-החיים, והיות והצבא מגביל את רצוני האמיתי, חייב אני (לעת עתה) לכבול רצון זה. סבורני, כי זוהי הסיבה לחלל זה.

בתור פתיחה רוחנית, מעוררת ומעודדת מחשבה (תלוי בכל אחד אשר קורא את המכתב), חושבני, כי מספיק לפעם זו. אם תכתבו כי הבנתם זאת — ארחיב את הנושא בשורות של המכתב הבא.

הנושא יבש, אך גזור מחיי היום יום.

שמתי לבי לכך שצבעם של בגדי העבודה במשק הנו אפור. אגב, מזג האוויר אף הוא זהה לצבע הבגדים. לחברי מלאו אתמול י"ח אביבים ועלי להוסיף שגם ביום זה לא הראתה החמה את פניה.

משפחות, אשר המיתון הכלכלי פגע בהן, ממלאות בקצב מהיר את החדרים פה. אני, בשתוף עם חברי, החילוננו מנסים את כוחנו בכתיבת שירים ובינתיים, מתבטא הדבר בכמה דפים מקושקשים. נקוה כי הדבר ישתפר במשך הזמן. ביום א' שעבר, ניסיתי את רגלי ועיני בחפוש אחרי מכנסי ג'ינס מקוריות, אך הללו לא הראו את אחוריהן בשום חדר מדרגות.

יכול אני להמשיך ולמסור לכם עוד תסקירים מסוג זה, אך חושבני, כי מרוב יובש הם יאבדו את צורתם, אשר אני אישית, לא מוצא בהם צורה כלשהי.

בינתיים, זה כל מה שהצלחתי להוציא מהעוקץ ועד שהנרתיק יתמלא שוב, אני מאחל לכולכם להיות חופשים ומרוצים מהחיים.

לסבא — איחולי הבראה שלמה ומהירה מעמי. והעיקר — מצב הרוח.

לסבתא — חייכי קצת. הכל יעבור בשלום, ואין כלל מקום לדאגה. שוב מעמי.

וכמו כן לאבא, אמא, ורד והראלה — „הלו“ —

קבלתי את מכתבך(ם) מה-19.12 ונוכחתי לראות כי בכ"ז אזרת אומץ ועניית לדעותי. כל הכבוד.

ראשית, בקשר לדעתך כי „ריקנות זה חלק בלתי נפרד מהחיים“. בטוחני כי צודק אתה, כל זמן שישנם בני אדם המהווים כ-99% מהאוכלוסיה שאני נלחם בתורת חייה וודאי כי אצלם הריקנות היא חלק בלתי נפרד מהחיים. אצלי לעומת זאת, שסבורני ורוצה אני להאמין כי אינני שייך למסגרתם, הריקנות היא (יחד עם כל מצבי הרוח הגרועים) לעת עתה, ועד שלא ישתנה, מה שרוצה אני כי ישתנה — כל תוכי.

שנית, כיצד (יתכן כי המילה הזו יותר מדי מפוצצת בנוגע למה שרצוני לומר, אך כתבתיה ולא נעים למחוק) יכול הנך לכתוב כי עמוד 2 מלא רגש מחשבה ואותות-חיים? אך יתכן, כי זוהי מסקנתך בנוגע לעמוד הנ"ל, אך אני אישית מספר לך כי מה שנכתב בעמוד זה, היה בזמן שעניי בהו בחלל כמו בהמה תמימה וטפשה. תמונות השבוע במשק עברו לפני, וידי רשמה באופן מכני את הסרט שעבר לפני.

שלישית, ודי: מסכים אני עם דעתך כי אין להתעלם מעובדת היות האדם בריאה חברתית, אך אני אינני יכול ואיני רוצה בחברה, אשר אינה לפי דעותי, אינה מקשיבה להם והמגוחך ביותר, צוחקת, מלגלגת ומרחיקה אותם (את הדעות הללו) מהם, כאילו היו נגיף מזיק.

הביתה צלצלתי באמצע מכתבי זה (ואל תשימו לב לתאריך, שמחר יום לאחר הצלצול) ואבא אם שכחת לומר דבר בטלפון, תמשיך במכתב. בנוגע ל-10 ל"י, אני אברר ושוב, אם לא יוודע דבר, אז אוף... שוב הולך ונהרס האמון שבי בבני אדם.

אגב, אחד מחברי המשק ששמו יניר, ואשר מכיר את מחלקתך אמר לי, כי אחד ממחלקתך, סמל כנראה, אח של נעמי שמר, ששמו שפירא משהו, זכה באליפות עמק הירדן בשחמט.

זה הכל לעת עתה ושוב, שסבא יעמוד במהרה על רגליו בריא ושלם, ד"ש לסבתא (אנא, מחקי דמעותיך), וכרגיל לכל יתר המשפחה.

למשפחת מרידור שלום וכל טוב!

ישנם כל הסיכויים שהשבוע אני אהיה לששי-שבת בבית (אך אל תתכוננו כלל בבקשה). המכתב שקבלתם לפני אגרת זו התעכב אצלי כשבוע לערך, משום שבפעם האחרונה שהייתי בטבריה, חיכיתי בדאר לפקיד מאחורי השלט — „בולים“ — כ־15 דקות לערך, לבסוף זה נמאס לי ויצאתי משם ללא שום בול. עכ"פ, לא היו כתובים דברים דחופים, נכון? ייתכן שהבחנת כבר בשנוי כתב היד במכתב הנ"ל, היות והשורות הראשונות נראו לי כתובות בקצב די „עצבני“ כך שהדבר לא מצא חן בעיניי. מקווה שכתב היד החדש נחמד למדי. (המילוי התרוקן, החלפתיו ושוב, תקוותי שהצבע החדש גם הוא מוצא חן בעיניכם).

חברי עולה מחר למשך חודש ימים להר המפורסם. יוצא מכך שאני נשאר יחידי בחדר, היות והבחור השלישי (זה אשר עומד להתחתן) עבר לפני כשבוע לחדר אחר.

גשמים חזקים למדי ירדו אצלינו בימים האחרונים ולשמחתי, הם עדיין נמשכים. אני מניח ורוצה שמצבו של סבא ישתפר מיום ליום ולצידו כן גם מצבה של סבתא. אינני יודע אם כבר כתבתי לך זאת באחד המכתבים, אך חברי לפני כחודש בערך למדני 8 אקורדים בסיסיים מתוך 15 אשר הוא יודע (על הגיטרה כמובן) וזה כמעט מספיק לנגון ולווי של כל שיר. אי לכך, ועכשיו בכל הכנות, נתקפתי בבולמוס של אמוני אקורדים ושילובם בשירה ותאמין או לא, זה הולך פנטסטי. אי לכך הייתי מבקש לפחות לירה אחת היות והמיתר הדק נקרע והצלילים יוצאים מזויפים למדי. (דברתי עם מזכיר הגרעין ושאלתיו אם הגרעין מוכן להפריש לירה לשם כך, ותשובתו היתה לאו משום שאנחנו, חברי ואני, מכל הבחינות וביחוד מבחינה מוסיקלית איננו משתפים פעולה).

נראה לי כי הארכתני יתר על המידה, ולכן אסיים בשלום, כל טוב, בריאות וכיו"ב, לך אבא, לך אמא, לך סבא, לך סבתא ולכן ורד והראלה.

נ.ב. קבלתי את דרישת השלום מאלי רונן, תודה!

לכל משפחת מרידור שלום!

מכתב זה נרשם בשעת הפסקה בתורנות הגשת ערב בחדר האוכל. מהצד, זה נראה מבדר למדי, משום שסביבי גועשות, רותחות ביצנות, לביבות ויתר הבלילים הרגילים אשר שורצים כרגיל בכל מטבח. ובכן, כמו שהנכם יודעים, כבר לא הגעתי הביתה משום שהיה עלי להחזיר בשבת שעות עבודה שהחסרתי. נראה, אולי בפעם אחרת.

בחדר, אני כבר נמצא לבד, בלי שני החבר'ה הקבועים. דרך אגב, אם אתם זוכרים, הרי שפעם היה אצלנו בבית, כדי לקחת חזרה את בגדיו, אותם אני שאלתי ממנו: סוודר, חולצה לבנה ומכנסיים. הוא טוען, כי כשהוא בא אלינו רק ורד היתה והיא לא מצאה את המכנסיים. אמא, תבררי בבקשה את העניין.

בחוץ נושבת רוח אימתנית אשר מלווה קור עוד יותר אימתני. כזה הוא המצב ערב ערב. לא מתרגלים. שוב ד"ש לסבא וסבתא.

זה הכל לעת עתה.

נ. ב.

קבלתי את המכתב ואת הצ'ק (הדבר יאפשר לי את קניית המיתר).

שיחות

בין אב לבן

פליטים

באחד מבקוריו הקצרים והחטופים בבית, בעת שרותו בנח"ל, חדשים מספר לפני מלחמת ששת הימים כאשר ישב על המיטה בסנדליו היפניים, גופו חצי ערום, הרהר בקול:

„תגיד לי, אבא, אם יפתחו את שערי המזרח הנעולים ויבואו ארצה מליון יהודים מבריה"מ, האם נוכל לקלוט אותם? נמצא את הדרכים לפתרון הבעיות הכרוכות בישוב מליון נפש בתנאים של מדינת ישראל ורמת-חייה הקיימת?”.

לאחר ששמע את תשובתי הוסיף:

„אם כן, למען השלום הרי כדאי לעשות מאמץ דומה ולקלוט את הפליטים הערבים. תחשוב אבא, זה סכוי לשלום ואנו כה מאחלים אותו”.

• • •

גשמי בית-שאן

היה זה באחד הערבים הגשומים של עמק בית-שאן. הצידוד היה מרוכז ליד המכוניות. האנשים עייפים ומצפים ליציאה לכמה שעות. האמונים והמאובים של הימים האחרונים הטביעו חותמם בפנימיותם ובדמותם של חיילי היחידה.

למרות מזג האוויר, הניחו את החגור והצידוד, ויצאו לכבוש את החופש במרכז העירוני הקרוב. הבילוי המרכזי, כאשר מקבלים שעות מספר של חופשה, הוא הקולנוע.

כאשר חזרנו בחצות היה הכל שוקע באדמת העמק הבוצית, הכל מעורבב, ורק חיפושים רבים בתוך הבוץ יכלו לגלות אביזרים שונים של חגור וצידוד צבאי.

היתה, כמובן, התנפלות מצד החבלה כדי למצוא את הצידוד והחגור האישי.

אבא, החלטתי לא להצטופף כלל. לא יכולתי לראות את התמונה, כיצד בני-אדם נדחקים בחוזקה, דוחפים ומפשפשים בבוץ האיום כדי להשיב את צידודם האישי.

החלטתי בלבי, כי במחיר אבדן צידוד לא אגש עד אשר אחרון החיילים לא ימצא את צידודו. ומה שישאר — יהיה שלי. בחלקו או בשלמותו, אין לזה כל חשיבות. העיקר לחימנע מדוחק החמון...

בפלחה ב"אלומות"

שקרים מוסכמים

אכן, זה מרגיז למדי. אתמול רצו לקחת ממני את המפתחות של הטרקטור — „אם לא תפסיק לנסוע במהירות מופרזת במשק נקח לך את המפתחות" — אמר מרכז המוסד.

איך אפשר להיות כזה? בשדה גם אני וגם חברי נוסעים במהירות מופרזת. כאשר הוא מתקרב לחצר המשק, מאיט הוא את המהירות, ולכן אין מעירים לו דבר. אני אינני יכול להיות כזה. אני נוסע בשדה במהירות ובאותה מהירות בדיוק גם בסביבות המשק. היש מקום לצביעות כדי לזכות במחמאה מדומה?

חצות באשקלון

השוטר הטוב והנחמד

היתה זו שעה שלאחר חצות. הנהג האדיב הוריד אותי ליד תחנת המוניות במרכז אשקלון. הופעתי המוזרה והתרמיל אשר על גבי עוררו את חשדנותו של השוטר המקופי.

עצר אותי ובקש לראות את התעודות. לא היו איתי כל תעודות ונוסף לכך דברתי רק אנגלית, תוך נסיון לעבור את הטיול כתייר שוודי. היות ולא יכולתי להוכיח זהותי, גברה חשדנותו. הוא חיפש בתרמיל ומצא את העווי.

לא היתה ברירה וסיפרתי לו את כל האמת. היה זה שוטר נחמד אבא. הוא הבין אותי אבל חוסר התעודות וגלוי הנשק אילצו אותו להביאני לתחנת המשטרה.

גם שם, בדממת הליל, כמעט שהצלחתי לשכנע את האחראי כי אכן אינני מסוכן לצבור. אולם ברגע אחרון החליטו לעצרני ולצרפני לקולקציה של שוכני תא המאסר.

צוות מענין ומעורר חשד גם יחד. ההרגשה היתה מוזרה ולא עצמתי עין כל אותו לילה. למחרת התחלתי מתגלגל צפונה, אולם כל זה משך ימים. ושוב, אבא, השוטר היה בסדר גמור, בחור טוב, אבל לא היו לי כל ניירות.

לבריות !

לתשומת לב המורים-המחנכים.

יש ולעתים ברכות גורמות להפלות. הכתה היתה שרויה באמצע שעת הלימוד. הנערים והנערות עברו כבר את המצוות, ומכאן שבגרותם המבצבצת מחייבת אותם להתנהג כמו „הגדולים” —

אמת, התלמידים היו מרוכזים ומקשיבים לדברי המורה וגילו ענין ורצון לדעת וללמוד. הקשבה זו הופרעה לפתע על ידי אחד התלמידים שהתעטש.

חברו לספסל השמיע מיד בקול: „לבריות!” — היתה זו הפרעה והמורה לא היה מוכן לעבור על סדר היום. הסברים באמצע השעור ובפני קהל תלמידים אינם משכנעים ואפילו מרגיזים את המורה.

אחרי הכל, התנצחות בין תלמיד למורה בפני כל הכיתה אינה יכולה להסתיים על פי נימוקים בלבד, והתלמיד זכה בניזיפה כתובה — בהערה.

אולם הפרשה לא נגמרה בנקודה זו. הופיע המחנך ויש להוסיף ולהסביר שנית את ההתנהגות.

הפעם השיחה חפשית והנער חש עצמו חזק יותר והעיקר בטוח בעצמו. המחנך משתדל להבהיר היטב את הנקודה הרגישה, באיזו מידה הערתו הקולנית היתה תרומה שלילית לשיעור ולמהלך התקין של הלמודים. משמעת הכיתה סובלת כאשר מרשים חרות כזאת של בודדים בעת הלימודים.

כאשר סיים המחנך את דבריו, המתין ורצה לשמוע מה בפי הנער.

— „אמנם היתה זו הפרעה, אולם כיצד עלי להבין זאת, כאשר המורה מתעטש לעתים בזמן השיעור, משמיעים מספר תלמידים בקול — לבריות!” — והם זוכים לתשובה אדיבה וחייכנית מצידו — „תודה!” — והרי הפעם נהגתי כמו תמיד, רק שהפעם עשיתי זאת כלפי חברי לספסל ולא תארתי לעצמי כי הדבר אסור.”

לתשובה כזו יכולים לענות רק בחיוך ובשתיקה, וכך עשה.

„בעקבות טיול בערבה“

בדרך ל„צינוק“

היינו שרויים חמשה חברה בתא-מאסר. היות ולא ידענו את סדרי ההתנהגות במקום וככלל היינו תושבים ארעיים מועברים צפונה, התנהגנו בחופשיות גדולה. כאשר הובאה לנו ארוחה כנהוג לאסירים, ישבנו ואכלנו כל אחד בפינתו את אשר כללה הצלחת.

משום-מה רצינו לשמור על הנקיון בתא, והשלכנו דרך האשנב אשר בדלת, את שאריות האוכל.

היה ביננו תימני אשר כנראה ידע שזה אסור ולכן לא השליך יחד איתנו את הפסולת.

הסוהר פתח את הדלת ושאל בקול רם: „מי השליך את שאריות האוכל וזיהם את המקום?“. היתה דממה מלווה חרדה כי הדבר עלול להביא את האיש ל„בילוי“ בצינוק.

היות והשתיקה נמשכה, תפס הסוהר דווקא את התימני, וגרר אותו לצינוק. הבטתי סביבי ולא יכולתי לסבול, לכן קראתי בקול: „אני עשיתי זאת!“.

הסוהר מרוצה שמצא לפחות אדם אחד, קפץ על המציאה בשמחה, שחרר את התימני והכניס אותי לצינוק. לא יכולתי לראות כי היחיד אשר לא היה אשם, יענש על ידי שיפוטו של הסוהר בזעמו.

היה סוריאליסט אנרכיסטי...

אתה, שסדרי העולם אינם לרוחך, שמוסכמות החברה וצורת חייה שנואים עליך, ואתה חש שאתה חייב להשתחרר מכבלי המוסכמות — הלא ידעת שכמוך אין הרבה.

אתה הוא המיעוט וברור לך שהעולם כמות שהוא לא יוכל להתקיים בצורת החיים האנרכיסטית שאתה שואף לחיות בה.

מוסכמות החברה, המוסר, הצדק והחוקים שלה, — ברור לך שכל זה נוצר על מנת להגן על החברה. ומה היא החברה עצמה? קובץ של פרטים שכל אחד בפני עצמו דואג וחי למען עצמו בלבד, אלא שפרט זה, חלש הוא מכדי להחזיק מעמד לבדו.

בחברה, כל פרט מנצל את זולתו ומנוצל על-ידי זולתו. כל קיומה של החברה הוא בקטנוניות ובצרות אופק.

אתה, שהנך חזק למדי כדי להחזיק מעמד מחוץ למסגרות המעיקות, הנך חופשי ומשחרר מכבלי המוסכמות — לפחות יותר מהפרט הממוצע — ביכולתך לראות את האפרוריות הקטנוניות וחוסר הטעם שבחיים הנורמליים המנוהלים על ידי הפרט בחברה.

בכל אדם מתפתחת תחושת צדק משלו. אצל הפרט בחברה מפותח חוש הצדק על-ידי החברה עצמה, ומכאן שחוש צדק זה מתאים לתנאיה של החברה, ומכאן מובן, שאם אתה מסוגל לעמוד מחוץ לחברה ולראות אותה על כל מגרעותיה מן הצד — מתפתח בך חוש צדק מקיף יותר, נכון יותר.

וברור מעל לכל שכל מי שאינו מנסה להשתחרר מכבליה של החברה, סימן מובהק הוא שטוב לו במסגרת בה הוא חי. אם כך, מה הטעם לנסות ולהסביר לו את הפסול שבצורת חייו בשעה שהוא עצמו אינו רוצה לחיות חיים אחרים? יתר על כן — זהו הרוב של האנושות.

מה שנותר לך הוא לחיות את חיך שלך מבלי להתחשב באלו שאינם מתחשבים בך, אלו הפוחדים ממך, ועל כן מקיאים אותך מקרבם. מה שנותר לך, הוא לעמוד מן הצד ולצחוק למראה הפרט המעוות את עצמו ומתאים את עצמו למסגרת הכללית, לצחוק לקטנוניות ולאיולת שבחיים אלו.

ומה שמגיע לאותם אנשים הוא — להתל בהם ולשטות בהם עד כלות, וליהנות מהבידור שהם מספקים לך.

פירושו של דבר — היה סוריאליסט אנרכיסטי.

הם לא כאלה! ...

נכתב עלידי עמי באנגלית

רוצה אתה לומר לי, חבר יקר, מה עושה אותך מרוצה מחיים אלו? אחרי הכל אין לך שום דבר מהם. לכן למה תיתן לחיים אלו משהו ממך? כאן אני בא ואומר לך את הסיבות אשר עושות את החיים כה ריקים, חסרי כל משמעות.

ראשית כל תאמר לי: כל המתנהל בין בני אדם מלא אי-צדק ורודנות ואינך רוצה לשמוע לי. רוצה אתה לומר לי מה רע כל כך ברעיונותי? רק תאמר לי מה אינני צודק. כך אני רוצה לדעת מה רע במשפטים אלו שלי. אלה החיים אשר אתה משלים איתם, אבל לי יש משהו לומר. אתה רוצה לחיות לפי דרכך. אם אינך מבין, אני מסביר לך: אם אתה יכול לעשות כל דבר, ואני מתכוון באמת כל דבר, ובלי אף אחד סביבך. עכשיו חשוב רק רגע. תהיה אדם אשר כל דבר סביבו אין לו כל ערך. ואני רוצה לומר שלא תתבייש משום דבר אשר בני אדם סביבך מדברים עליך, אז אני בטוח (למשל הבט עלי) שאתה תעשה כל דבר אשר יעלה על רוחך. אתה אומר שאינך רוצה לשמוע אותי.

טוב, ידידי, אני אומר לך שלום כיוון שאני בדרכי, לעשות כל דבר אשר ברצוני. תחשוב ודאי שאני משוגע או משהו דומה. אבל הבט, אני לא חושב אותו דבר עליך, מפני שכל אשר אני מאמין בו, זה שכל בני האדם בעולם טובים.

הם לא כאלה. אבל, תראה, אני מאמין שהם, בני האדם מיסודם — טובים.

עמוס-עמי מרידור

גרעין נח"ל, "יהב"
נולד במעלה-החמישה
1948 — 1967

"חיוך קטן שובה לבבות..."

את עמוס — עמי — הכרנו כנער, שלעתיים נראה צעיר מדי לעולו הכבד של צה"ל. אולם הוא נשא בעול זה ברצון ובשעת קושי היה מחייך בחיוך קטן ושובה לבבות...

כל רצונו היה לגמור את השרות הצבאי, ולהשתקע במשק אלומות אותו ראה כביתו.

אתכם אנחנו באבלכם, על כי לא זכה עמוס ללכת בדרך בה בחר בעצמו, על כי נפל לפני שספק היה בידו לטעום את טעם החיים. על כי הלך — והוא עוד נער רך בשנים ובנסיון.

מפקדיו

לשרה ויוחנן!

זועזענו בהיוודע לנו על האסון שירד עליכם בהילקח מכם בכורכם עמוס, זכרנו לברכה.

אין בפינו מלים להביע השתתפות בכאב ובצער, ומה נחומים ננחמכם. לנגד עיני עמיקו בחיתוליו, בראשית צעדי, בהליכתו לגן, במסיבת יום-ההולדת.

חזק הוא הכאב ורב הצער, ומה בשר ודם, עט וניר, אשר יוכלו להתבטא ולו במעט על רחשי לב. אין ניחומים בפינו.

לשרה ויוחנן היקרים,

הזדעזענו מבשורת איוב על האסון האיום שפקד אתכם. את איגרתו הקצרה של עמי ז"ל קראתי ברטט.

פשטות אצילה, ענווה כובשת, סקרנות רחבת אופקים — נושבים מהדפים. כנראה שזיקתו למשפחה חזקה ומושרשת.

ביחוד מעורר התרגשות יחסו מלא האהבה לסביבה, תופעה נדירה בין בנינו.

נתרשמתי מהסיום: „זה כל מה שהצלחתי להוציא מהאוכף, ועד שהנרתיק יתמלא שוב“... אין תנחומים. עלינו להתפלל כי ההצצה מול גורל החידלון לא תשבור רוחכם ולא תסנוור עיניכם.

חזקו ואימצו
בידידות

לשרה ויוחנן, לסבא ולסבתא — שלום לכולכם!

האמנם להאמין? למה? ואיך? לא יודעים. כן, יום אחד בלבד לפני שראיתי את העתון, נפגשתי עם יוסף צפריר ובישר לי את בשורת איוב האיומה. כן, איומה. למה? הצחוק של עמי ז"ל בתמונת הבר-מצווה לא מש מפיו, גם בחיים הקצרים שחי יחד עם כלנו. יום יום. אמא שלי לא רוצה להאמין. באמת מאוד מאוד כואב לה בשמעה את הידיעה, רק תמול שלשום חיינו יחדיו, בכל המצבים ובכל צורות החיים מימי „מעגן“ וכו'. וחלמה חלום לילה שהיא מחבקת חזק את שרה ואת כל הילדים שלכם ואומרת לו, כדרכה תמיד, — „עמי היה ילד טוב“. והוא עונה לה: „אל תדקרי אותי במחט (שוקר-שוקו) ואהיה ילד טוב“.

האמנם אני חייב וצריך להוסיף מלח על הפצע העמוק, די והותר נפגעתם ובאמת נדהמנו וזועזענו עד עומק ליבנו פנימה. כי כבר כל כך מהר שלחתם אותו, ונפרדתם ממנו, ויצא למלא את חובתו הלאומית. ישר לחלוציות ולנח"ל. מדוע אצה לכם, כל כך מהר הדרך? ומי אנו ומה חיינו כי נדע?

יש באמתחתי ובפי הרבה מאוד מלים, עוד להתבטא, אולם אינני יודע במה לבחור. מספיק, מספיק לכם ודי.

אנא, נחמו, נחמו, אחי והתנחמו. ובעבודתכם הצבורית-חנוכית והנאמנה תמצאו נחומין ולא תוסיפו לדאבה עוד. ועם שאר אבלי ציון וירושלים תנוחמו...

מאמא שלי המצטרפת להבעת נחומים בתזכר דברי אלה. ממני, מאשתי ומאחותי המביעים לכם חיים ארוכים וטובים והיו בריאים ותשמרו על עצמכם ועל חבנות שלכם.

ליוחנן מרידור ברכת שלום !

יוחנן היקר !

כשקראתי על נפילתו של עמוס מרידור ז"ל לא ידעתי שזה בנך ואתה האב. עתה הוברר לי מי הם ההורים השכולים ונחרדתי — לא הכרתי את עמוס, אך מן המסגרת בעתון ניבטת דמות חולמנית יקרה, מאותן דמויות הבנים, עליהם אמר המשורר: „כאלה באביב ימותו“.

ועיתך ואתה צורפתם בגזירת גורל לרשימה הגדולה של הורים שכולים שבניהם סללו את הדרך לעצמאותנו וחבריהם לגיל ושרות בצבא וביושבי הספר עושים לביצורה.

הנחמו

אתך באבל

ליוחנן מרידור היקר והחביב שלום וברכה !

מכתב שנתאחר. נדהמתי והצטערתי בזמנו צער רב לשמע הידיעה המחרידה והעצובה על האסון שקרה לכם בנפול בנכם יקירכם עמוס ז"ל.

לצערי, הייתי אז בבית החולים אחרי ניתוח (כעת אני בסדר ומרגיש טוב). מי זה מילל ומי זה פילל או מי חשב או חלם על זאת, שהילד הנחמד הזה שהכרתי אותו היטב, בנם של הפלמ"חניקים יוחנן ושרה, יפול בשנתו התשע-עשרה לחייו בעוד טרם הספיק להבין חיים מה הם.

אינני יודע משום מה הילד-הנער הזה כל כך נחרט בלבי ובזכרוני. האמינו לי כי עד היום אינני יכול לשכוח ואינני יכול להבין איך קרה דבר כזה. ראיתי הרבה צער ויגון בימי חלצי, אבל צער וכאב כזה מזמן לא הרגשתי.

תסלחו מאוד על כך שאני בדברי אלו זורה שוב מלח על הפצעים שלכם שטרם הגלידו אבל אני מרגיש צורך נפשי עמוק להביע בפניכם את השתתפותי הכנה והעמוקה בצערכם הגדול. ואם כי אין לי במה לנחמכם, אני בכל זאת מקוה שתתגברו ובעבודה הפוריה שאתם עושים, כל אחד בפינתו ובמקומו, תמצאו מזור ונוחם.

לשרה ויוחנן — שלום רב,

קראנו את מכתבו של בנכם עמי ז"ל. קראנו והתרגשנו — מן הקשר לנח"ל, למשק ולענף, מן השאיפה לשלום ומן הרצון להיות קשור ומעורה בכל הנעשה — בבית, במשק, בארץ ובעולם הרחב. ראינו דמות של צעיר לפי מיטב המסורת של בן הארץ, מאלה אשר בחייהם ובמותם אינם רק נאה דורשים כי אם גם נאה מקיימים והיו ויהיו במרכז העשייה והיצירה בארץ הזאת.

התראינו בעצב — אך אנו תקוה כי נתראה גם בשעות בהירות יותר, ואולי גם שעות שמחה, אם כי זכר הקורבן הגדול אשר הבאתם ילווה את כולנו בודאי לתמיד.

חיזקו ואמצו !

אדון העתיד

אחד הקטעים שהשאיר בי רושם עז, הן בשל הרעיון הכביר שבו והן משום שמזכיר לי מאד את הרעיון שחזר ונשנה בפי עמי: (החטא ועונשו — פ. מ. דוסטויבסקי) — „בני אדם נחלקים בכלל על פי חוק הטבע לשני סוגים. לסוג נחות (רגילים), היינו אם ניתן לאמר רק לחומר המשמש אך ורק להולדת יצורים כדמותם ולאנשים ממש, כלומר אלו המחווננים או מוכשרים לומר בסביבתם מלה חדשה.

לשני הסוגים הנ"ל סימני היכר בולטים. הסוג הראשון, כלומר החומר, הם בדרך כלל אנשים שמרניים מטבעם, מקבלי עול, צייתנים ואוהבים לציית. הם גם חייבים לציית, כי זה יעודם, ואין בזה בהחלט כל דבר-השפלה בשבילם.

אנשי הסוג השני, הם מפירי חוק כולם, הרסנים או נוטים לכך, הכל לפי כשרונותיהם. פשעיהם של אנשים הם יחסיים, כמובן, ורבגוניים: על פי רוב, הם דורשים בכל מיני הכרזות, להרוס את ההווה בשם הטוב אשר יבוא.

...הסוג הראשון הוא תמיד — אדון ההווה, הסוג השני, אדון העתיד. הראשונים מקיימים את העולם ומרבים את מספרו, האחרונים מניעים את העולם ומוליכים אותו אל מטרותיו. אלה ואלה זכות גמורה להם לקיום.

הבידה

ימי תש"ח

„לו נעצר, ורק לשניה אחת בלבד, היה נקטל בו במקום“

החבלן השני

עתה זנק החבלן השני אל הגדר השניה, כשאף הוא נושא „בונגלו“ — על כתפו. ואז התחיל ה„עסק“. לפתע — כרעם בשלהי הקיץ — כוסה השטח בין קפל הקרקע והמשטרה בגשם של עופרת. עשרות קליעים ננעצו בקרקע התחוחה, ברחבת הבטון ובתלוליות הזערוריות שעל פני השטח. נדי אבק התמרו מעל האדמה, כאילו הצליפו עליה בשבטים ומגלבים. בטרם שאגתי את פקודתי, הספקתי להבחין שהנער לא נעצר אלא המשיך בריצתו אל הגדר. לו נעצר, ורק לשניה אחת בלבד, היה נקטל בו במקום.

— „המקלע, דווחתי, ארבע מאות, אל הגבעה הסמוכה — אש.“ — זה היה הכלי היחיד, הן בעל עוצמת אש רצינית והן בעל כושר תמרון תחת אש קטלנית זו שנתכה עלינו. המקלע נכנס מיד לפעולה, כשהוא זולל תחמושת בתאוותנות יתירה, וצרורות ארוכים ניתכים מתוך לועו ועושים את מלאכתם באמונה. הם — על הגבעה — נאלצים בוודאי להוריד, ולו לפחות במעט, את ראשיהם. לחפש מסתור. שוב אינם יכולים לכוון כל כך טוב, כפי שעשו זאת קודם לכן.

החבלן הסתתר מאחורי עמוד בטון זויתי וחסון, ששימש את הגדר הראשונה וממקום מחבואו הפעיל את החומר. — מיד טס חזרה אלינו. עוד בוס אדיר, הגדר השניה נפרצה אף היא.

„בפרוץ הפורצים“ (מיומנו של פלמ"חאי)

מאת : איתי עציוני

כדורי מרץ

שורה עורפית של דמויות, נושאות נשק וכבדות הליכה, שבות עם ערב אל הנקודה. הדרך לבירה שוב נחסמה. אנו יצאנו עם שחר לכוון השפלה וידידינו התקיפו את הפסגה השלטת בדרך לבירה. היא נכבשה.

היחידה התכנסה בחדר האוכל של הקבוצה. רק עגלת ההגשה והנערה, היו כאן בתנועה. המגישה היתה דמות זקופה בתוך חבורת גברים עייפים, רצוצים ומנמנים.

ליד השולחנות נשענו לוחמים וניסו לחטוף תנומה לשעה. לא היתה עוד כל הוראה. כל אחד מצא פינה, התכרבל, התמקם בה ולא רצה לדעת מאומה.

הנערה הסתובבה ואספה את הכלים וכל אשר היה. הביאה תה, חלקה ריבה והתבוננה. גברים עמוסי לעייפה תחושת מועקה, צללים שבורים עם אורות פנימיים כבויים.

בשעה מאוחרת יותר החלו נעים אחראים ונגשים מאיש לאיש. נגיעה רכה על כתף ולחישה — „קום, אין ברירה!“ לעתים היתה תגובה נועמת, קשה: „עזוב אותי!“ — התשובה הדהדה, אולם הפניה שוב חזרה: „קום, אין ברירה!“.

לאחר עמל רב והשהיה הסתדרה החבורה לפני פתח היציאה והקשיבה. גבעת הקסטל נפלה ועלינו לנסות להעביר עם שחר, שיירה. מי שרק רוצה ישתתף בפעולה. לחיזוק ההרגשה אנו נחלק כדורי מרץ ליחידה. אין מה להוסיף מילה. ההחלטה תלויה בך — איש השורה.

כובע גרב, מקלע, רובה קנדי ותת־מקלע צועדים לפני השורה. כל לוחם והחלטה. אם הוא מצטרף אל השורה, יגביר את סכוי הפעולה. נכון, ההרגשה קשה, העייפות איומה, תחושת המחנק הגיעה לשיאה, אולם מה היא הברירה? המוצא: רק בפעולה. בנסיון לפרוץ את החסימה, לפעול, לעשות דבר־מה.

רק בחשכה, לקראת חצות, התארגנה שוב קבוצה ליציאה, לפעולה ללא מנוחה. רק עם התקוה להצליח, להבטיח את כל החיים בקבוצה, בבירה, את כל הנתונים בסכנה ומועמדים להשמדה. קבלנו את כדורי המרץ כתרופה מאד בלתי בדוקה ורק ההחלטה האישית, ליוותה את היחידה וחיזקה את האמונה. ה„אני“ של כל אחד מאתנו קבע את עוצמת היחידה.

יש לנצח ויהי מה, אין כל דרך חזרה.

הגדוד הרביעי
של
חטיבת „הראל“

גויית האדמוני האלמוני

הכיבוש האחרון של הקסטל

דלגתי על פני ההר. אור בוקר האיר את הסביבה ודממה יחסית הגבירה את המתיחות. המכוונות עברו כבר את הפיתול המסוכן וההר שותק. מה פשר הדממה? האם נסוגו ידידינו או תעלומה צפונה בכל המתרחש?

עוד מטרים ספורים ואנו בתוך החורבה העליונה. הפסגה מאיימת על עורק החיים הכלכליים ושולטת על הסביבה. מאחורי נשמע רעש חברי, ולפני — סלעים ומבנה רעוע. המטרה קרבה והולכת. הדממה טרם נפסקה.

נכנסתי דרך אחד מפתחי המבנה ובמרכזו נתגלתה לנגד עיני גופתו הערומה של אדם. ידעתי, כי אתמול עבר המקום מיד ליד ואנשינו הנופלים טרם הוצאו מהמשלט. נתמלאתי זעם מלחמה ובחילה מעצם העשייה, לה אני שותף. אולם זו מחשבה של רגע ואני כבר מהרהר באפשרויות ההתבצרות במקום.

יחד עם התצפית הצצתי חטופות לעבר הגוויה. ברגלו השמאלית מתחת לברך היתה תחבושת לבנה, במישור המרכזי של גופו, שערותיו אדמוניות ופרצופו במצב של התפוררות, כאילו פניו נאכלו או הושחתו על ידי מכות.

חברי התמקמו על פני השטח מסביב לחורבה. נותרנו שניים: כל אחד מעברו השני של המתרס. דרך אחת, ורק מחסום קל מפריד בינינו. כאן אפשר לראות את רציפות הדרך. שני צדדים למטבע יש תמיד, אולם רק לעיתים מתגלים כך לעיני האדם.

אמש מסרתי את הסוודר ל-ח. בחור רחב כתפיים וגבה קומה. הצבע השחור של הסוודר הגביר את ארשת פניו הרצינית. הוא יצא עם התגבורת למקום הזה.

מעגל הגורלות אינו גדול. אפשר לחשב בדיקנות יחסית את שעתו של כל אחד במאבק זה. זו רק שאלה של זמן. בעקבות הסוודר — חיפשתי אותו ואת היתר הזכורים לי היטב. אבל, הם עברו את המחסום ונלחמו. לא, זה לא נכון, הם כאן איתי, ואני רואה אותם... אבל ראייה זו קשה מנשוא.

הנה, הוציאו את גווית האדמוני ואני שוב נותרתי לבדי, עם הכלי.

קדימה — לאחור

באפילת הליל מתגלה דמות ענק מבהילה. גבעה מפחידה ומאיימת על עורק תחבורה ראשי לעיר הנצח. כפר גדול משתרע על פני הגבעה והידידים מבוצרים היטב.

צועדים דוממים ודרוכים לקראת הגוש ממולנו. ימים רבים השקפנו על אותו כפר. בעתות שלום ראינו את הנולד, ועכשיו הנולד מדאיג ומרעיד.

המחשבות פורצות להן דרך מעבר לזמן ולמקום. מחפשים רגעים נעימים ומאורעות משעשעים בתחום שחלף. מלקטים דמויות רעים וניזונים מחמימות מגעים זכורים.

הקצב מהיר מאוד ונערמות חוויות המכסות אחת את רעותה. רק באספקט היסטורי אפשר יהיה לפזר ערימות אלו ולהחיות את הרגעים והמעשים. המלחמה מהירה יותר מן השלום. יש להספיק הרבה למשך זמן ממושך. מי יודע, אולי לדורות. כן, דורות שאפו וחלמו להכרעה גורלית זו משני עברי הזמן, עבר ועתיד.

ההווה צומח, העתיד מתרקם והעבר הוא עובדה. הסלעים מעוררים תשומת-לב, והרגל נוהרת מלהיתקל בהם. לא הנפילה, אלא ההמולה, היא אשר עלולה להכשילנו.

אולם גורם ההפתעה אינו פועל הפעם. הגבעה יודעת את אשר צפוי לה. לא יכולנו להתעלם ממנה בגלל חלקה הנכבד במערכה.

אנשים ופלדה עומדים להתנגש כדי לזכות בכברת אדמה. שלושה גורמים חיוניים ליצירת היסטוריה אנושית: האדם, הפלדה והאדמה.

המטע למרגלות הגבעה נתגלה לעינינו. התפרשנו וכבר התחלנו לשמוע קולות ידידינו. לא השתדלו להסתיר עצמם. קריאותיהם בחשיכה נתנו לנו הרגשה, כי הם מפוזרים בכל מקום ונמצאים אפילו מאחורינו. מוקפים אנו בתוך המטע והגבעה מעלינו.

מתפצלים ומתארגנים להתקפה. כרועי-ברך ממתנינים. נשמעה הפקודה: „היכון להסתערות!“ עוד מעט ונסלק את המכשול בכל מחיר. שם מאחורינו, מעבר לכביש, מצפים לגאולה ואנו כאן מלאכי השרת. הם כה נחמדים ויקרים — כל חיינו. הברירה כה מובנת ופשוטה. מלפנים ומאחור מצפים לנו חיים. רק כאן, במקום הזה, בנקודת שיא זאת עלולים אנו לאבדם. בהשואה למרחקים שמשני הצדדים, נראה הרגע, כדבר חסר ערך וכל הסכנה הטמונה — כאפס וכאין לעומת החיים הארוכים המחכים לנו שם.

עם עליית המתח בעקבות הפקודות, הרגשתי עצמי טוב יותר. הנשק שבידי הפך לחלק אינטגרלי מגופי. שנינו פועלים תוך תיאום מופלא ולא ניתן להבחין בין תאים חיים ומתכתיים.

אולם הפתעות נכונות תמיד. כעבור זמן שמעתי פקודה נוספת: „הפלוגה תיסוג!“ נדהם, אספתי עצמי אל יתר חברי, שינינו מיבנה וצעדנו שוב לאחור.

הגבעה ניצבת מאחורינו והאירה בצילה את דרכנו חזרה, בלי משמעות לעצם החליכה. קדימה — לאחור.

חיתה שתיקה מהולה באכזבה וחערכה.

דיר עמר

ליל סדר — תש"ח

לא אגדה — רעי!

לוחמים נאספים ליד מכונית משא. שרידי יחידות, אשר לחמו וסבלו אבידות קשות בעשרים וארבעה השעות האחרונות. הרגשת מועקה היא מנת כל לוחם ולכן מצב הרוח מדוכדך. נוסעים לירושלים, העיר במצור, נתונה בסכנה חמורה. עולים למכוניות והשיירה הדלה מתקדמת אל עבר עיר הנצח. בשעריה נעצרים וממתינים.

צופים בתוך המכוניות עם הנשק והתחמושת תוך צפיה לבאות, מביטים סביבנו. חג הפסח מורגש היטב ברחובות ירושלים. שיירת האספקה האחרונה הצליחה לחדור והמזון נמצא לחג. העיר עוטה חג. השעות חולפות, החשכה יורדת ומתקרב ליל הסדר. עמידה מוזרה ומעיקה. שמחה סביבך, מחשבה אל עבר השפלה, אל הבית ואל השמחה אשר פעם היתה והרהורים על המלחמה.

האורות בבתים נדלקים, הילדים מסתובבים נקיים, חגיגיים ושמחים, ואט-אט נעלמים לתוך הבתים. רק שלדי מכוניות הלוחמים העייפים ממתינים. הם מוכנים לכל התפקידים, אולם הצפיה מעוררת מחשבה והשלכה.

בשעה מאוחרת, כאשר הסבלנות כמעט אבדה, ניתנה הוראת ירידה.

נכנסנו למשרד בתוך השכונה וחלקו לנו קופסאות סרדינים, ריבה ופרוסות לחם כארוחה. היתה תחושה של עזובה-ללינה. נתבקשנו לפנות את מטלטלי המשרד-הדירה ולמצוא לנו פינה.

התרדמה עטפה את המחשבה והתעוררנו רק עם אור הזריחה. יום ראשון של פסח, הקביל את פנינו בדממה האופינית לשכונה בבירה. למרות החרדה, עבר הלילה ללא הטרדה מצד ידידינו האורבים לשחיטה. שעה רדפה שעה ולא קיבלנו כל הודעה וגם לא ארוחה. חיסלנו את שרידי הארוחה. כך, חסרי הדרכה עמדנו ליד הדירה וחפשנו לנו תעסוקה להעביר את הזמן בה.

האווירה גברה על הבושה. הראשונים פרצו את הדממה ופנו לכמה ילדים בשכונה: „אולי תביא לנו מצה?“ — כך התגלגלה הידיעה בין תושבי השכונה. הנה קבוצת לוחמים היתה וטרם טפלו בה. החלה ריצה ואת ארוחת הצהריים ביום ראשון של חג היציאה אכלנו יחד עם תושבי השכונה.

המקדש

מבעד לחלון מאורך וסורגי ברזל, נתגלה נוף הררי ובתי אבן יפים. שכונה נאה ומסתבר שתושביה היו אמידים.

המבנה, בו אני נמצא, הוא בעל אופי בינלאומי. שוכן בו שליט עליון, ומשום כך גם מידותיו, גדולות מן הרגיל. אחזתי בידי את המתכת הקולנית ושמרתי היטב על הגיזרה שלפני. כביש מזופת יפה השתרע לפני חלוני.

משמאל נשמעו גניחות הכאבים של ב. הוא שכב באמצע האולם. מצבו אנוש. אילו רק אפשר היה להעבירו לבית חולים, היו מצילים חיי אדם. אבל במצור זה, בו אנו נתונים, רק נס יכול להושיענו. אולי המקום המיוחד הזה לא יתחשב בדת האדם והנס יתרחש. אחרי הכל — דתות רבות, ואל אחד ויחיד.

הקירות והקישוטים העידו על תפקידו הדתי של המבנה. כל דת שואפת לאוני-ברסליות ולכן גם ידידנו השוכב ומתייסר בכאבים זכאי לקבל עזרה. היכן היא?

הייתי עד לכאביו ההולכים ומתעצמים יחד עם זעקותיו. כל הסובב, אדם וכוח עליון היו חסרי-אונים במצב זה. מלחמה ארוכה, איומה ויקרה מכל. איזה מחירים נדרשים אנו לשלם עבור חיים חופשיים. אולם כאשר המצרף-חופש דרוש, אין שואלים על מחיר. מוסרים הכל כדי להשיג את כברת האדמה מתחת לשמש.

לפתע, רכב משורין מופיע לפני חלוני. הוא התקדם אט-אט, ישר אל אל מול החלון. אשנביו היו סגורים, כליו אינם יורים ורק המרחק בינינו הלך וקטן.

הפעלתי את הצעצוע אשר בידי, רעשן מול מפלצת ממונעת. חבלן אחד יצא עם מטען להדביקו לרכב הקרב, ועל-ידי כך לעצרו.

אולם, לפני שהספיק להשיגו, המשוריין נסוג. ללא כל סיבה, נעה המכונית אחורנית. הסכנה חלפה ורק הפצוע העיק על שמחת ההקלה.

יש לעשות הכל כדי להחזיק עד אשר יחשיך. השכונה היא עמדת מפתח ובה תלויה כל הצלחת הפעולה. שעת הערביים קרבה, עמה גם הבשורה. השכונה האיומה והנכבדה נכבשה.

נשמו לרווחה מעבר לרכסים וחלקו כבוד ללוחמים. נתגלתה המזימה השחורה אשר ברוח הקדושה. המבנה אשר שימש מקור המוות — נכבש.

הכתם האדום הלך והתפשט. האיש הפסיק לזוז, ונדמה כי מסר את הנשמה לרשות העליונה. כאן נמסרה שכונה, ושם — נשמה.

בצבת החיים והמוות (פלאייר)

באולם רחב הידיים נמצאו שוכבים ומצטופפים מספר רב של פצועים. ליד החלונות עמדו החיים. ומטה, ליד הקירות, הם דעכו אט-אט. קולות נפץ ושריקת כדורים ליוו בערבוביה את קריאות האנשים והוראות המפקדים.

דמדומי בוקר. כינוס לוחמים וריכוז הכוח בתוך המבנים. אנו לחוצים, אבל נלחמים. יש לעשות הכל למען הפצועים, וודאי שלמען עצם החיים. מכשירי הקשר פועלים, אולם אינם מצליחים להביא לאור היום את התגבורות דרך ההרים.

האור בקע, ובכל תנועה טמונה סכנה. לכן, הלילה ואפלוליתו הם ידידיו של אוהב החיים. השכונה טרם נכבשה ואין גם דרך נסיגה. המצב מחמיר, כי בינתיים נפגע חלק מאנשינו.

שם, מצד שמאל, נמצא האלחוטאי ולידו המהנדס. כן, עליו אנו סומכים. בזיקה הזאת בין הפועלים לבין המתכננים טמון סוד כוחנו.

הרעמים, הפיצוצים וצעקות הידידים נשמעים היטב. הם כבר בטווח של 40—50 מטר מן הבנין. הכלים מטרטרים וכל הנותרים בחיים פועלים. מכל הפינות ובכל האמצעים — עונים.

אולם המהנדס נרדם על ברכי האלחוטאי. הפסיק כל תנועה וחיפש רק מנוחה. מה קרה, האם לא נותרה שום תקווה?

בתוך ההמולה נשמעת שאגה: — „פלאייר!“ — אחד החיים התחיל מטפל בכלים. מעצור הפסיק את שרשרת התשובות.

מבט מסביב ועיני כולם כאילו בוכים ומתחננים: „עוד מעט חיים...“ האווירה קשה והמחשבה אינה פנויה. הם כה קרובים ונשמעים בבהירות רבה.

הקירות מגינים ולידם — מעט החיים הנלחמים. הכלים שרויים ליד הפצועים ולכן ניתן להחליף את הכלי.

הוא שוב מטרטר, האחר. העיקר, חברים, כי אנו עוד עונים, בכל הכלים ובכל הפתחים, כי רק הפתרוניס לחיים.

כעבור זמן באה הבשורה: — „הם נסוגים!“ — עיני הפצועים זוהרות, פניהם מתבהרים ומבצבץ ניצוץ של אושר-חיים.

ישנם, אמנם, כאבים, אבל הם אפס אפסים מול אורך החיים הנותרים. הנה, זה עתה ניתנים, נמשכים.

„בדרך בורמה הישנה“

החוליה הממונעת

יוצאים לקראת השפלה. משורין בודד הנפרד אט-אט מאפלת הליל ומבאב-אל-וואד. צופים לעבר הגבעות ומצפים לראות את שיירת התקוות, בדרך החדשה — בורמה. היא טרם נסללה או נתגלתה לצורך נצולה, אולם במחשבה, אנו כבר רואים אותה, הדרך לבירה.

התגבורת ותוספת העוצמה לאדם ולבני משפחה. נשק ואספקה להמשך המלחמה והרחבת הרצועה הצרה אשר אנו מחזיקים בה בשארית הכוחות ובעקשנות מיוחדת במינה.

הנסיעה מלווה טלטולים והקפצה. סלעים ומורדות הגורמות הפרעות לכלי עיכול ולעצמות. המקלע בידי הוא הנשק בעל העוצמה הגדולה בתוך הקבוצה. בודדים, כופים ודואגים, צופים ומחפשים את קצה המתחברים לעבר ההרים.

דמדומי בוקר משתלטים על המסלול בו אנו נוסעים. כל דקה חשובה להצלחת הפעולה, וחשוב מאוד גם מקום הפגישה שלנו עם השיירה. אנו מתרחקים מההרים ומההרים במקרים בטחוניים שונים ומשונים.

לפתע נתגלתה מכונית משא ובו ברגע גם נשמע פיצוץ וניראה עשן החבלה.

נוסעים, מתקרבים ומגלים כי רק תא הנהג נפגע ובנפש אין כל פגיעה. ארגז המכונה מלא תחמושת יקרה, הניתנת להעברה. לאחר שחתברו כי השיירה נתקע וזו רק סנונית ראשונה אשר הצליחה במשימה, הוחל בהעברה זריזה על ידי הקבוצה.

כולם סבלים מן השורה, מפקד חטיבה, קצין התרבות וההשכלה, או נהג מכוונה. כל רגע של אור וזריחה עלול לחרוץ את גורל החוליה.

חזרנו בדהרה לעבר היחידה הנצורה ובידינו תחמושת מעטה, אולם גם בה היה טמון סוד העמידה האיתנה.

אמנם השיירה לא פרצה את הדרך לבירה, אולם גם החוליה שנסעה, לא חזיבה.

החופש תם

בדרך צפונה.

לופטי, נחום, מאיר והיתר...

חבלנים וסכינים

כתה אלמונית

הכנות ליציאה ולמסע ארוך ליעד ההתקפה. הכיתה התדלדלה, חלק מאנשיה יצאו מכלל פעולה, בעת ההתקפה האחרונה. תרמילים עם תחמושת ומחסניות למקלע, מרגמה ועוד ציוד לכיתה, נישאו על כתפי לוחמיה.

צועדים דוממים, ומקפידים לא לאבד את הקשר עם הקודמים. ראשוני הנושאים מבקשים מחליפים. בתוך הכיתה נעזרים, מעבירים וצועדים לעבר ההרים הגבוהים. אנו חודרים לעומק בשטחים עוינים ומתרחקים מבסיסים עבריים.

אנשים נושמים בכבדות. החולצות לחות ונדבקות לגוף. הזיעה מרטיבה כל חתיכת צמר, בד וכובע. למרות הצינה השוררת בגובה, הרי מאמץ ההליכה מזרים את דם אנשי הכיתה.

התרגילים והארגונים מועברים מכתף ולכתף ומיד ליד. י. חמ"כ מתרוצץ ללא ליאות בין ראשי השורה וסופה. הוא נושא נשקו, ציודו וחלק מאביזרי כיתתו. מימדי גופו אינם גדולים, אולם אישיותו מבליטה את רגש הדאגה לאנשי הכיתה ולמשימה שיש לבצע. הלוחמים עייפים, עצבניים וממורמרים.

אולי הסיירים טועים? כמה אנחנו קרובים? אנשים מסתכלים בשעונים, נעצרים על פי סימנים, כורעים, נשענים ושוב זזים.

כל תזוזה מכבידה. הקימה קשה, ונשיאת החגור וציוד היחידה הופכת לבעיה.

המ"כ חסר עצה ומחליט לשאת בעצמו כל תרמיל שהפך לטירדה. הוא מעמיס על כתפו ומתקדם בקצב בראש כיתתו.

האנשים רואים ושותקים. הם צועדים, מזיעים ומפסיקים את הדיבור. ההליכה מגבירה את הדממה והסכנה מעוררת את הכיתה.

אנשי הכיתה רואים את הדמות באפלה. תוך הליכה ניגש אחד למ"כ ומבקש חזרה את תרמיל העזרה-ראשונה. כעבור זמן מה, ניגש שני ומבקש את המרגמה. בלי כל פניה, הם מרגישים כי אין צדק בחלוקת המשא. המ"כ כבש בשתיקה, בדוגמה אישית לנשיאה, את לב אנשי הכיתה ושמר על רוח הלחימה שלה.

הכפר בפסגת ההר, נכבש על נקלה. מגיניו הופתעו מההעזה ועוז רוחה של ההתקפה. הם נטשו את המערכה ונסו בבהלה לעבר חברון וסביבתה. ירדנו עם שחר לריכוז היחידה ושם נודע כי גימי נפגע. אין שמחה בלי עצב ותוגה.

שער ציון

„פריצה לעיר העתיקה“

פלוגה נערכת מול החומה. עייפה, דלה, רצוצה מפעולות, כשלונות והצלחות. במרחק מה מחכים אנשי התגבורת לעיר העתיקה. אם תצליח הפריצה הלילה, נעבירם לבין החומה להמשך העמידה.

סימן ההיכר הבולט של אנשי התגבורת הוא כובע פלדה גדול המידה, מעודפי חיל הנחיתה של איזו מעצמה.

נשענים ערוכים לאורך הסמטא, ולפנינו מתקדמים נושאי המטענים — החבלנים.

שם, מעל החומה, מטרטר מקלע ומכסה את שטח הגישה. על האנשים לעבור רק 90 מטר מסוכנים והם כבר בפנים.

הפיצוץ נשמע ומתחילים בריצה לעבר השער בחומה. המקלע נשמע, אנשי הפלוגה חולפים ונדבקים לצד אבני החומה.

אני רואה את אנשי הכיתה, שישה. הראשונים המגיעים לצד שני של החומה, מחפשים את אנשי העיר העתיקה, הנצורה. קריאות, זהויות ושמחות — יהודים — יהודים! שואגים לוחמים בודדים מבין הנצורים אשר יצרו את הקשר עם הפורצים.

כדורים מתנפצים מעל ראשי הלוחמים, נתקעים בחומה ומפזרים רסיסי אבנים כגשם על קסדות הפורצים.

הרגשה של בטחה, מהולה ברעש יריות ונפץ רמונים ופצצות. הלילה מנסות עוד שתי יחידות לפרוץ את החומות.

מזנקים לתוך חצרות הבתים הראשונים. אנו לא מתקדמים, רק מבטיחים את הכנסת הלוחמים החדשים.

המקלע שותק והמעבר נבדק. מספר העוברים, הפצועים, הכנסת אספקה ועוז אביזרים לנצורים. ישנה הרגשה כי אפשר היה להתקדם ולעבור את שטח המצור. אולם הלילה עובר ואור הבוקר מחמיר את עמידת הלוחמים המבטיחים את שביל הגאולים לעבר הנצורים-לוחצים ואנו נחותים, נאלצים לסגת מחוץ לחומה, לחפש דרך חדשה לפריצה.

כל נסיונות הפריצה עד הנפילה לא זכו עוד לכל הצלחה. העיר העתיקה נפלה ונסגרו שערי החומה.

ליל גאולה קלה ותקוה. עוד נשוב ונחזור אליה.

„הראדאר“

הגבעה, מול „מעלה-החמישה“

היתה צליפה. לא מדויקת אבל לא נוחה. היחידה התארגנה בחשכה, בדקה את ציודה, חילקו הוראותיה. במרחק עמדה דמות נערה בראש מחלקה סמוכה. כל שנוי לא הורגש בפקודותיה. הנער והנערה מילאו כל אחד את המשימה שהוטלה. בשלווה, בהקפדה ובמסירות אשר שימשה כל מחסור של עוצמה. כל היחידה היתה דלה בנשקה, רק עוז כוחה והכרתה חישלה והובילה אותה להתקפת.

בגבעה האחורית הסמוכה, בין שולחנות, כלים וספסלים של חדר האוכל המאולתר לאנשי צבא, דאגה נערה ועוד נערה... עבדה והרהרה. האם השחר ישיב לה את הלוחם שלה? זה אשר לפני רגע עוד חיבקה, נישקה ונתן לה את הרגשת השייכות ההדדית, לו ולה.

פרידה לזמן קצר וסכנה רבה. ירושלים והסביבה נצורה. אין יחידות להחלפה ולכן המעמסה נפלה כולה, על הנער והנערה. ללא הפוגה, רק כמה שעות שינה, בלי פנאי להתייחד בקבורה עם ידיד ורע אשר כרע. מיטה פנויה, חפצים למזכרת ובדידות ההולכת וגדלה. דלדול אדם ויחידה בתחושה ובעוצמה.

היחידה שוב נערכה. הוראות, המתנה, מבט לעבר הלילה, עקוב אחר כוכבים, עננים וחפוש אחר עצמים זזים, עוינים.

הגבעה ממול, מארחת בתוכה מחנה צבא אשר הוקם על ידי הוד רוממותה המלכה — בריטניה. עכשיו מחזיקים בה חיילי הלגיון הבריטי-ערבי.

מדלגים על סלעים ומחלקים את הכוח בהתאם למטרות הפורצים. אנו קרובים לגדרות ובונקרים. הלגיון הרגיש ופתח באש תופת לכל עבר ואיש. השעה שלוש בלילה. נידמה כי צריכה לחול איזו הפוגה. אחת מניירות, הבאה להקל על אחד הכוחות. שם, באומות-המאוחדות, דואגים שלא תהיינה מלחמות. הם לא מתנגדים לשחיטות בלתי רשמיות. רק לא לערבב את האומות בסבך ההרג והמהלומות המזוינות.

מזדקפים, מסתערים, רצים ושוב נשכבים סמוך לבונקרים, מאחורי סלעים. המקלע לידי מטרטר וחברי נשען על סלע ופועל. לפתע מרכין ראשו וכלל אינו ממלמל. אנו סמוכים כמעט כתף ליד כתף ואני מחליט לבחון מה קורה. כדור פגע במצח וביצע רצח.

לידך, בלי כל השמעה, נאלמו נשמה ורע. ההתקפה נכשלה ואנו בנסיגה. אין ברירה. עוד נשוב לאותה נקודה ונוכל לה.

שיא הכיף

מבריאים ב"אלונים"

חיות הנגב

„רפיח — משלטי חסימה“

נערה בחסימה

הלוחמים עוזבים כבר את העמדה הקידמית של משלטי רפיח. חולית חבלנים יצאה למקש ולחסום את דרך הנסיגה של הפולש המצרי בדרום המדינה.

חוליה יוצאת דופן היתה. היא כללה כך וכך בחורים ובחורה. כן, מחסנאית המחלקה, הנערה, בת המשק התעקשה וביקשה לצאת לפעולה. שיקולים וחרדה למעמדה של הבת היחידה בין חבלני המחלקה. הוחלט לאפשר לה להוכיח את עצמה לחמוש את מוקשי החסימה.

החבטחה תפסה את עמדתה. סקרנו את הסביבה ולפתע נשמעו גניחות פצוע. היה חשש לגלוי החוליה וכשלון המשימה. הוטל על ד. לפתור את הבעיה ואנו המשכנו בסריקה.

אתרנו את מקום החסימה והתחלנו מיד בחפירת הגומות עבור מיקבץ החבילות. המוקשים הונחו ליד הבורות ואנשי החוליה התפזרו הקפית להבטחת העבודה. החבלנית ניגשה למלאכה, יחידה, נפש נערה ומנגנון פצצה נמצאו יחד ליד בור תהריגה.

דממת הליל הקשתה על העבודה. כל רשרוש או תזוזה, עלול לסכן את כל הפעולה.

אני רואה ממרחק את תנועות ידיה הבוטחות, המפרקות את אריזת המרעומים, הכנסת הנפצים, הרכבת העכבישים וכסוי בחול של המוקשים.

סופרים כל תנועה ומנסים לעקוב אחר התקדמות הפעולה. מוקש ראשון, שני, שלישי, רביעי, והנה היא ניגשת למוקש האחרון, החמישי.

חינה, היא התרוממה וצעדיה פונים לעבר מסלול הנסיגה. מקפלים את כל אנשי החוליה וצועדים חזרה ליחידה.

עם שחר, נתקבלה הבשורה. רכב אויב עלה על החסימה ורבים הנפגעים. אחד הפצועים הוא קרוב למשפחת המלוכה.

חמסרה הושגה בידי נערה, חבלנית אמיצה.

השבוי במערה

„מקריית-ענבים לרמאללה“

מפקד לוחמים מוזר. יוצאים רק אלה אשר רוצים. מפקדי מחלקות הם מפקדי כיתות ומפקד פלוגה יורד בדרגה — יוצאים למארב לילה בעומק החשכה של אזור רמאללה. רק לפני זמן מה, היתה פרשת הגבורה של המחלקה המהוללה — ל"ה נושאי התקוה.

יציאה דוממה של יחידה בעלת משימה לא קלה. עוזבים את חצר המשק, הבטוחה ומטפסים על הגבעה. החבלנים נושאים חומרי חבלה הפזורים גם בין לוחמי המחלקה.

השורה, צועדת בראשית הלילה, תוך ניווט והליכה מהירה בהתאם לאורך המסע ומרחק המשימה. בפסגה, צופים אל הסביבה ומגלים אורות תקוה. אכן כל אחד חש בטחון מה, כאשר הוא רואה ואפילו ממרחק, את כוון האור הנדלק.

אמנם, צעידה קדימה אבל המחשבה, אחורה. תוך הליכה שומעים את קולות הנפץ וקרבות המגע של היחידה הלוחמת על הרמה משמאל ליחידה.

נתקבלה הודעה והכפר כבר נמצא בידי היחידה השכנה. עוברים בקצה אזור הבניה וחודרים אל הסביבה העוינת הבאה.

כעבור זמן, נשמע קולות אדם בתוך מערה צרה. ישנה תחושה ומחשבה כי עלינו לחסל את העדות החיה המסתתרת בתוך צלע הגבעה.

לאחר החלטה, פותחים כלי היריה במספר צורות תת-מקלע. בהפסקה, נשמעו קולות גניחה. מהמערה מופיעה דמות זקנה וידו פצועה — חבשו את זרועו ומסרו אותו ליחידה אשר נשארה. בזבזנו זמן יקר למסירת הנשמה ועלינו להדביק את שעת האפס של הפעולה.

הסביבה התעוררה. היריות וההמולה העירו את הכפרים באזור רמאללה. אין לנו גורם ההפתעה. גבעה ועוד גבעה והנשמה הולכת וכבדה. האלחוטן עם המכשיר בעל המשקל מאלץ את רעיו למשוך אותו בידיו. כך בעליה ושוב הצצה וחשכה גמורה, מגיעים לכביש רמאללה ונערכים לחסימה. על הכביש, צועדים ומקללים ידידינו הרבים. הם כלל לא מתארים כי אנו המעטים מעיזים ורק מטרים ספורים שוכבים ומצפים עם הכלים.

עם תום הפעולה, חזרנו בהליכה מהירה לעבר המרכזים הבודדים של אורה, בסביבות הבירה.

דוידקה

„לעבר בית-מחסיר“

שלוש מכוניות משא מתקדמות אט בחשכה, לעבר באב-אל-וואד החסומה. ריח חציר, זבל ועוד מטעני הובלה נודף מארגז מכונית המשא. רק הסולמות מאפשרות להאחז בעת הנסיעה ולשמור על שווי משקל בסיבוב או בעצירה.

שוכבים על רצפת המתכת הקרה ומצטופפים בפני חוסר מקום וצינת הלילה. חסרי שינה, עייפי צעידה, עמוסי רגשות תוגה על רע שנפל וכרע, דרוכים לבאות של ההתקפה הממשמשת ובאה.

נסיעה זוחלת ועצירה רבה. אין תחושה בטוחה, אפילו בלילה, על רצועת הזפת הנקראת הדרך לבירה. אנו — מטרה צפופה של לוחמים בתוך ארגז מכונה, והאויב יכול לפגוע על נקלה.

תרגילי מחשבה לפני התחלת ההתקפה מצטלבים לרוב עם טקטיקה ולוחמה, מלבד זכרונות חמדה וערגה.

נתקבלה הוראת ירידה. מתפצלים לאורך מורדות ההרים הסוגרים את הכביש משני הצדדים. אנשי הכיתה פורקים את הדוידקה ומניחים אותה לצד התעלה. מלאכה קשה היא הסחיבה של מפלצת הפלדה.

שעות לילה חולפות בהתמדה והכיתה מתחילה בעליה, בצלע השמאלי של ההר לקראת נקודת ההצבה של הדוידקה, לעבר הרמה המיושבת כפר גדול מלא שנאה. זה הכפר, אשר פגע בכל שיירה, רצח, שרף, התעלל, ושדד ללא חמלה, מוכרח לקבל את התשובה המתאימה. מיקומו הגיאוגרפי מהווה גם עמדת מפתח חשובה בחסימת הדרך לבירה.

אנשי הכיתה נושאים ונושפים מכובד עומס המשא, הנשק והעליה התלולה. צינת הלילה אינה מונעת את הזיעה הרבה השוטפת גופיה, חולצה, סוודר וכובע.

המעברים הצרים, האבנים, הסלעים, ענפי העצים ושיחי ההרים עיכבו את כיתת הלוחמים-הסבלים. באלחוט נשמעה הבקשה התקיפה לזרז את עלית הדוידקה.

כל העזרה, העצות ותוספת הכוחות לא יכלו לסייע בהגברת קצב העליה של הדוידקה לנקודה היעודה.

השעות המאוחרות של החשכה קירבו את סוף המסע וסבל המשא. שקולי ההתקפה השתנו לאחר שכבר בצבצה זריחת האור הראשונה.

לאחר מאמצים וחרדה חזרנו עם הדוידקה לכביש, העמסנו אותה ועם שחר החלה הנסיגה.

אולם, רק עוד יממה נמשך קיום כפר הפורעים, וגורמי השלדים המונחים בצדי הדרך — הושמדו על ידי הפורעים.

„מבאב־אל־וואד לנוה־אילן“

צ ל פ י ם

יחידה. שחור על גבי הלבנה. בלילה, עוברים בריצה את רצועת הזפת המהווה את הכביש לבירה. נעלמים בתוך החורשה, מטפסים אט, תוך מקסימום שתיקה. המשאבה הראשונה במרחק מה מהיחידה העולה.

אנו עולים ומתקדמים. עם השחר צופים ומצפים. ממרומי ההרים אנו מחפשים את הבאים. ממתינים ונרטבים. שוכבים בעמדות ארעיות ומתמזגים בשלוליות. המעילים האוסטרליים הישנים אינם כלל בלתי חדירים. הם סופגים ולבסוף נעצרים בבשר הלוחמים. המים והאדמה משנים לגמרי את הצורה וההרגשה. אולם גרועה מכל, הצפיה.

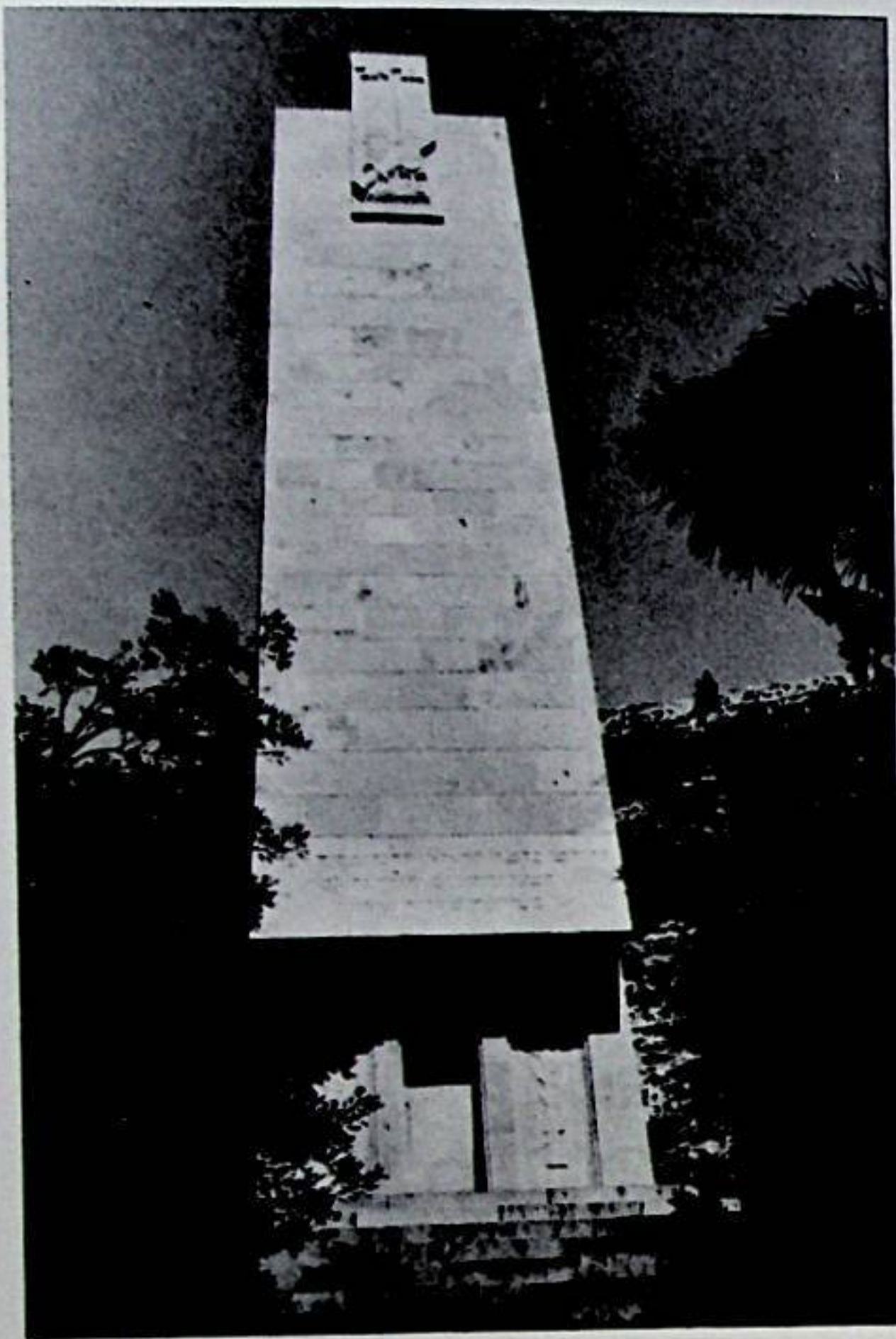
הכביש שמם והראיה אינה מגלה כל שיירה. אחרי שעות של המתנה גילו אותנו אנשי הסביבה. הוחלט להתקדם בכוון הבירה אל עבר הנקודה הקרובה.

תחת חפוי אש ונתוק מגע מדלגים ומקפלים את היחידה. אחד החבר'ה נפגע. יש להובילו באלונקה. יצאתי עם החוליה אשר התארגנה עם הפצוע וצועדים דרך הערוצים. למעלה בין ההרים מחפים, עוקבים ומתקפלים בהתאם לצעדים של חולית הנפגעים. אנו במרחק לא רב מהנקודה. אולם, אש צלפים נתכה מאגף, מהחורב'ה, גדר אבנים ארוכה, זו אשר מפרידה בין מדרגה למדרגה כפי שבנו בהכשרת קרקע. הגעתי מהבקעה והצטרפתי אל הזוחלים לאורך החימה הנמוכה בשטח המישורי יחסית, עד לנקודה. עוד אחד נפגע והוציא את הנשמה. הצליפה גברה והזחילה הואטה.

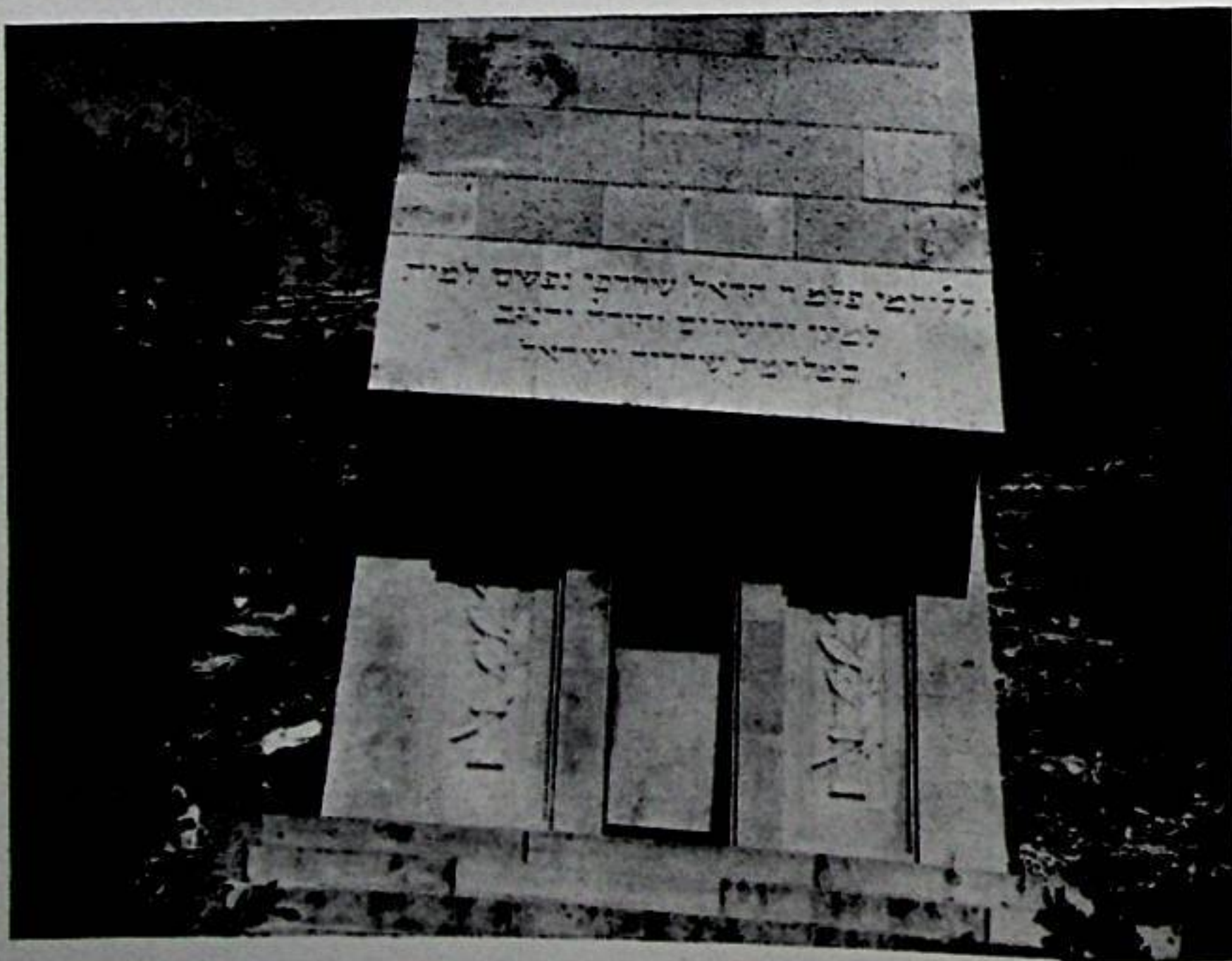
אמנם אין כל חכמה בקפיצה וריצה יותר זקופה כל זמן שיש אפשרות של זחילה בטוחה. אולם ההרגשה, המחשבה וחוסר הסבלנות לזחילה האיכו בי כי יש לדלג ולהתקדם יותר מהר, בריצה.

בצעתי את המחשבה וקצרתי את הדרך אל הנקודה. כאשר הגעתי אל עמדה בטוחה, הבטתי אחורה אל השורה, אשר זחלה לאורך החומה.

חיתה כאן חתירה לחגיע לעמדה בטוחה, במחירה ולכן לקח האדם גם את הסכנה.

מצבת חטיבת "הראל" בבית הקברות הצבאי בקרית ענבים

מקלע, בין רגלי קדושה

„סריס מול אבו-ע'וש“

מלחמה ללא הפוגה, מצור המצטמק לרצועה צרה וישובים בודדים המבטיחים בצורה קשה את מרחב הדרך לבירה.

השיירה האחרונה עלתה לפני שבוע. הכפרים בסביבה מכנסים את אלפי אנשי המלחמה, השוד וההשמדה. שנות השכנות בין הקבוצה ותושבי ערב בהרי-יהודה לא הצמיחו יחסי הבנה.

אולם למרות אי ההצלחה הרבה, היתה גם נחמה. בחורי ערב השכנה השתלטו בנשק על בנין המשטרה ומסרוה לידי אנשי היחידה. מעשה רב ערך בשעה זו של צרה.

הצליפה, המיקוש, החסימה, ההתקפה וההפגזה נמשכת ומגבירה את טבעת החנק לבירה. התגבורת בעלת התקוה, זו אשר לה אנו צופים מידי יום לקראת הים והשפלה, טרם הגיעה והצטרפה.

הכיתה אשר יצאה עם בוקר לאבטחה, נכנסה כבר לחצר הבנין המיועד לה. עלינו לקומות העליונות והצבנו את „הכוחות“. שם למעלה בפיסגה ניצב פסל המסמל את הקדושה, אשר משקיף ברמה על הסביבה. המקלע עלה והציב עמדה בין רגלי הקדושה לפי כל כללי תורת המלחמה.

קולות פגזים ושריקות כדורים נמשכו והתרכזו בעיקר לעבר הקבוצה. שעות ראשונות של בוקר והשמחה רבה.

פגזים בודדים נופלים גם בקרבת עמדת המקלע ומבנה הכיתה. במידה וקצב ההפגזה, יחד עם תימרות העשן וההמולה הרעידו יותר ויותר את שלוות הטבע, נתגבשה בלבי הרגשה מכבידה. מה מתרחש בין שוחות ועמדות, בין אשנבים, שקי עפר, גדרות תיל, בתים ומקלטים ומה מצב החברות, החברים והלוחמים המתנדבים העומדים באש האימים?

רחשי לב והרהורים הדוחפים אדם לרוץ, לעזור ולהצטרף לסכנה בכדי להקל לאנשי הנקודה. כל בריחה יכולה להיות רק לכוון מרכז הסכנה. רק ההכרה כי כאן בעמדה ליד המקלע ובין רגלי הקדושה יש חשיבות לעמידה ולמניעת כל התקפה מצד זה של הקבוצה, מרתקת אותך ויוצרת את משמעת היחידה והלחימה.

הגבעה ובתי הקבוצה עטופים ענן סמיך של עשן ואבק שרפה. הראייה הולכת וקשה, וריח מלחמה מורגש באויר הסביבה.

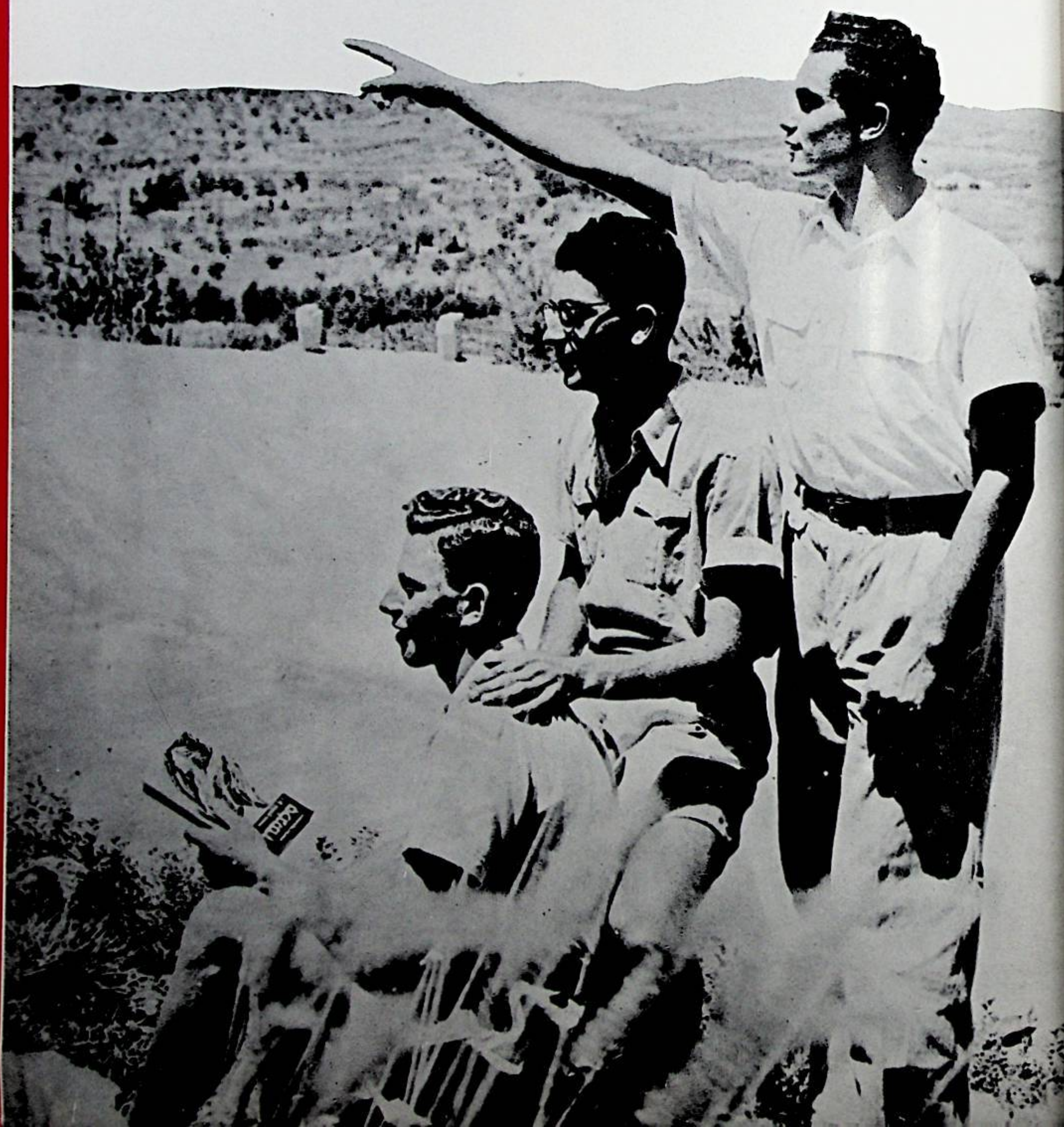
לפתע, פטריה עולה מן האדמה ונפלטת עננה שחורה, המעידה על פגיעה במטרה דליקה. שרפה מתפשטת ומכסה את כל הרכס והשלוחה המשתרעת עד לעמדה שלי בין רגלי הקדושה.

שוב, מה קורה, מי נפגע וכיצד חשים לעזרה? חיכיתי בדריכות וחוסר סבלנות עד אשר החליפו אותי בעמדה והצלחתי לחזור בריצה לקבוצה.

מתברר, כי היתה זו שרפה אשר פרצה כתוצאה מפגז שפגע במחסן גדול של אספקה, אולם למרות עוצמת ההפגזה, מעטים הנפגעים בין לוחמי הקבוצה.

החבורה

עוד חבורה שנזאת...

בקריית ענבים

קפ"פ — המקל העברי מול הנבוט הערבי

בנות חדשות בהרי יהודה, 1944

בחולדה הישנה

פירמידה אנושית

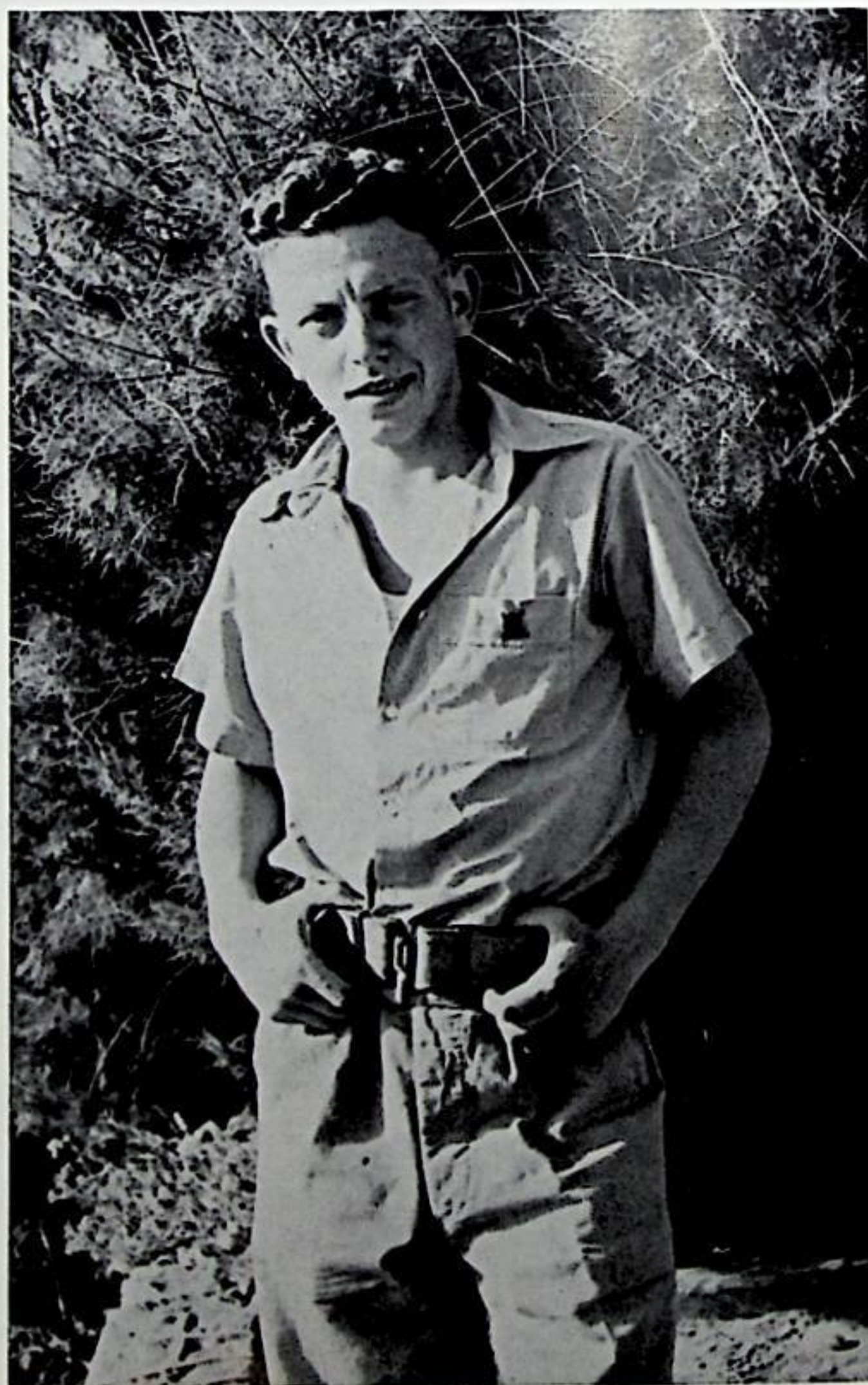
חבורה עליזה בתנועת „גורדוניה“

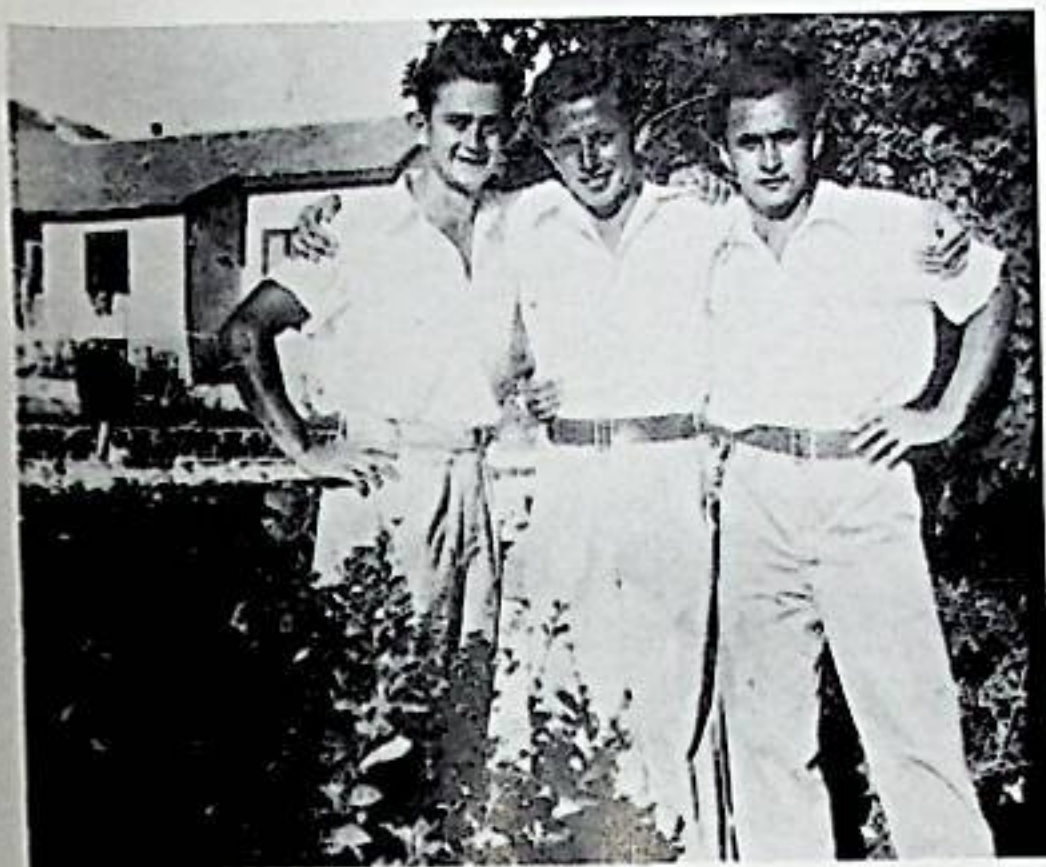
צמד עלמות בשדות פוריה — אלומות

...והצייר

החבלן ...

שלושה חתנים ביום אחד (1948)

„לאור הזכרונות“ — החבורה במעלה החמישה

מה מריץ את המריצה?

בחופשה על שפת הירקון, פברואר 1947

דמויות מחנכים, 1957

„ראשונים תמיד אנחנו“

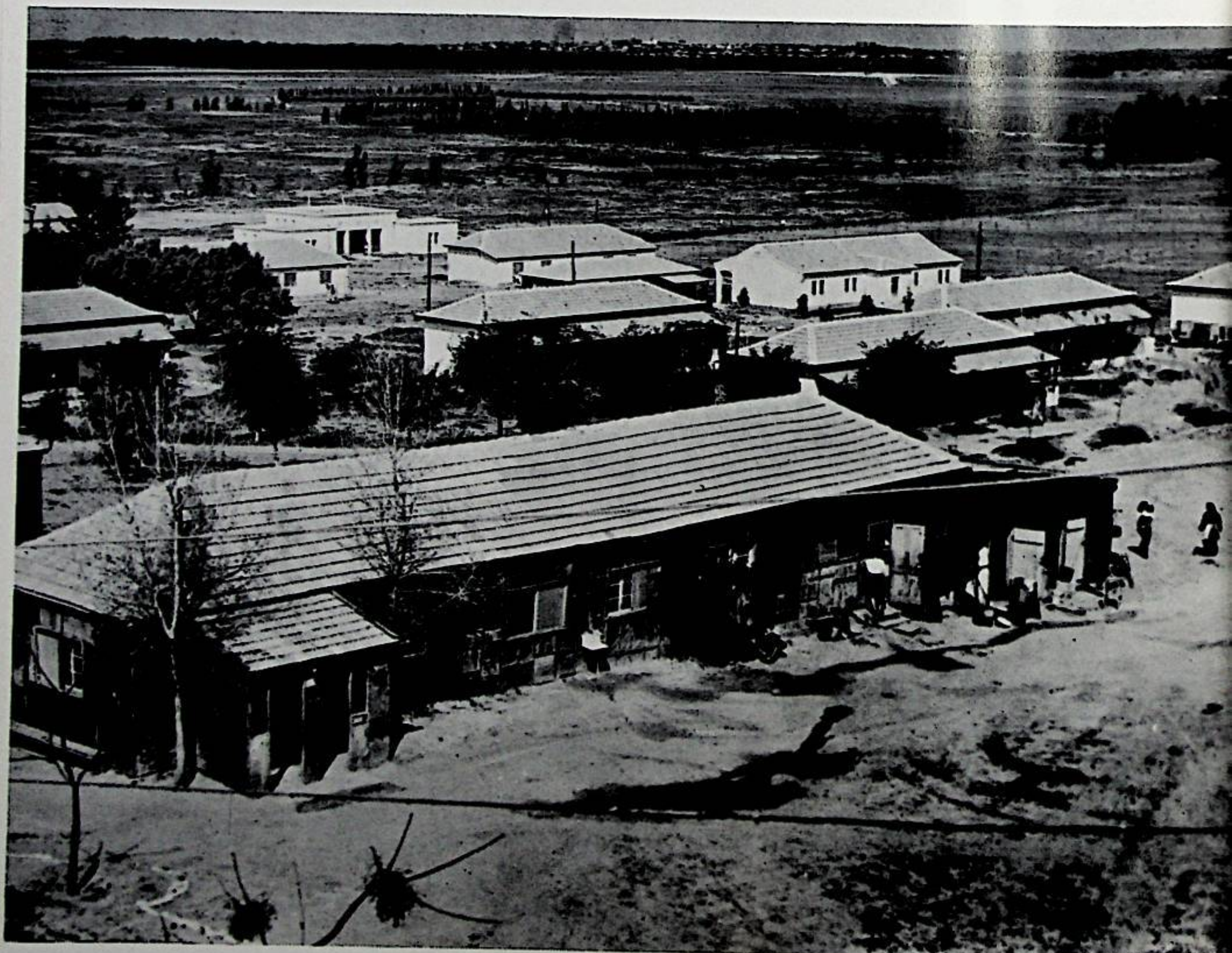

אחרי פרק מעשי בידעת-הארץ, משמר השרון, 1946

„ישנו מקור באדם, מקור הנובע ממעינות הטוהר שבנפש, מקור שבמידת־מה מושך ומחבר אותך לסוד שבבריאה, ניצוץ שניחנת מן העליון ועליך, בן־אדם, לשמור, לחרוד עליו, ולו גם על ידי מעשים קטנים, על ידי מלחמה ונצחונות אפסיים זעירים. עליך לאזור כוח להתמיד בכך, כי זה יעודך ואולי תצליח. כי זהו תפקיד האנוש (האפס, הבשר ודם, התולעת) עלי אדמות. כן, עובדה זו כי הרגשת בכך — היזהר והישמר שניצוץ זה לא ידעך. כי יהבהב בד...“

מאיר רוטמן

קבוצת משמר השרון בעמק חפר 1946

מעלה החמישה 1948.

„גדולה האהבה כים. ואין זה ענין של מדידה, יציבות, עומק, התמדה או עולמיות. ישנם גם נחלים, ישנם נהרות, והלא הם לכאורה יותר רבגוניים לעתים, יותר משפיעים על הרגש.

שוטף הנחל, רועש, הומה, כי על כן גולש הוא מבין ההרים ורק סער חלף עם כל ההוד. והנחל עוד זמן רב מספר, מדובב את התפארת שבסער זה.

הולך הנחל מלא על גדותיו, חובק חופים למאות בזרועות-פתנים, מלטף ומשחק בהם. תקופת האביב, שפעת מים קיבל אל תוכו, יופי נסער, הוד מזעזע! אולם המקום והזמן גורמים; יש ובתקופה ידועה ועם שינוי מקום הם הופכים צחיח — וכאילו לא היו. הים קלט ובלע את כולם. עומד הוא מסוגר ומוברח, יציב בזמן ובמקום — כזאת היא האהבה!

אין גורמים לה ואין סיבות, היא ראשונית בכל עומק הווייתה, היא מעוררה וצמודה לסוד שביצירה ואין ניב לה ואין הגיג ובמצותה את הרשות כולה — איננה מובנת ואינה מוסברת...

מאיר רוטמן

צִיִּקְלוֹן

חיפושיות הקצב

אין זה מונופול של גילים מסוימים. אין הם חידוש של המחצית השנייה של המאה העשרים. הגלגול בלבד הוא השוני הבולט. הם עתיקים מאוד ונמצאים בכל דור ודור.

סוג מיוחד של בידור, אולם ההקבלה במישור החברתי מצחיקה יותר ומסוכנת יותר.

אותם בני אנוש, קטני הנפש והרוח, המחפשים באופן תמידי את הקצב (הנכון) המבשר את הנוחיות.

אין הם רביעיות בודדות, הזקוקות לאמרגן מוכשר. הם רבבות בכל מקום ובכל עת. הבמה הרבה יותר גדולה. החדרים והמרתפים משמשים במה ללהקות רבות אלו, והקצב... כלל אינו מצחיק.

לעתים קרובות מעורר הדבר גועל וסלידה ממש. אנשים מבוגרים, עמוסי חיים ולמודי נסיון, שומרים בדבקות על קצב ומתנהגים בהתאם לכך, וכל זה כדי להבטיח את המסגרת.

קצב מול קצב. היכן הסיכוי הגדול לאדם באשר הוא, לזכות בקצב אמיתי, עליו, בעל גוון אישי ורצון להשתלב בתוכו? להקות הקצב הצעירות אינן מזיקות לחברה, להיפך: הן מוסיפות עליצות וחדוות־חיים.

אולם צבא להקות הקצב האלמוני והאפור, השומר על הקצב בדיקנות רבה, הוא איום לחברה עצמה.

יתכן שכאן וכאן יש נסיון לברוח, לא לעמוד באומץ לב מול ההגיון, הרצון, הרגש וכבוד האדם.

בודדים מסוגלים להתרומם מעל לממוצע וללכת פשוט, בהתאם למלוא הכרתם והבנתם.

כלניות

השבת השחורה — 29.6.46

דמדומי בוקר שבת גילו כומתות אדומות בחצר המשק הקבוצתי. השרותים, שנמצאו במרחק מה מחדרי המגורים, חסומים.

אכן, יכולים לראות נער הפונה בשפה אילמת לג'ינג'י מזויין היטב, ומראה באצבעו על כוונותיו הביולוגיות.

שעות של חפוש ואסוף גברים למכלאות. שמועות, מתיחויות והארות. מה יעשו בעצורים, והלואי ולא ימצאו את המחסנים — מקורות החיים.

כעבור זמן הועלו כ-15 גברים ונערים למכונית משא וכל חצי שעה זזה 5 מטר לקראת שער המשק. בשעות המאוחרות של הצהריים, כאשר הגיעה המכונית לשער, התקרבו מספר בחורות עם מזון. אולם, להכעיס, החליטו האנגלים להעביר את העצורים ולהסיעם מיד למחנות-המעצר.

קבלת הפנים בלטרון-ב' היתה אנגלית טיפוסית. רב-סמל בעל ותק, בסיוע מספר רב של חיילים, עמל קשות לערוך מסדר-נוכחות של העצורים שהובאו מכל פינות הארץ, אולם, ראו זה פלא: אין אפשרות לספור את העצורים כי אינם מאומנים כחיילים. לבסוף מצא פתרון. התחיל מעביר מצד אל צד תוך שמירה קפדנית, כל עציר ועציר דרך זוג חיילים סופרים ורק כך הצליח למנות את הקציר.

החשכה ירדה על עמק אילון והעצורים הוכנסו לצריפים ענקיים. הרעב הציק ולכן נעשה מחווה של רצון טוב. האנגלים חילקו חלה טריה ומתוקה יחד עם צנצנת קטנה של ריבה נפלאה לכל עשרים ואחד מעצוריה של האימפריה באותו מבצע. הארוחה היתה טעימה, אולם הכמות הרגיזה. שיטה אנגלית אופינית.

למחרת החלו עורכים את הסדורים המתאימים לעצורים: צלום, טביעת אצבעות ולבסוף, חקירות.

העצורים המתינו לתהליך והחלו מתבדחים על חשבון עוברים ושבים. והנה צוות שתי חיילות אנגליות. חבורת הגברים העצורים השמיעה קריאות עוקצניות לחיילות-נציגות-כובשות. בהמשך, החיילים האנגלים, המלוים את העצורים במסלול הטפולים, החליטו לנקום את עלבון החיילות, דקרו בכידונים תוך דחיפות וגידופים.

כך איש איש במצבו וצורת נקמתו.

שיני אדם — המסתנן

אוטובוס דחוק-נוסעים עולה בכבדות במעלה הגבוהה של הכפר הגדול. בחלק קהל הנוסעים בולטת קומתו הגבוהה של צעיר שחרחר ועיניו מחפשות באי סבלנות את סוף הנסיעה.

סמל המשטרה, הנמצא בין נוסעי האוטובוס, התרומם על כסאו והבחין בו. פילס לו דרך בקושי רב בין הנוסעים הצפופים ולבסוף אחז בזרועו של הצעיר. קרא בשמו וניסה לקשור את ידיו תוך דחיפות ולחצים. היה נראה כי קהל הנוסעים מגלה פסיביות המקשה על מלאכת סמל המשטרה.

באוטובוס נמצאו עוד שני נוסעים אשר הופעתם החיצונית גילתה כי אינם מבני הכפר. הם השתדלו להתערב ולסייע לסמל.

כאשר המכונית נעצרה בתחנה המרכזית של הכפר, ירדו הסמל ושני הנוסעים, בהחזיקם את החשוד.

אולם, רק נגעה רגלו בקרקע הכפר ונשכב הצעיר על האדמה. השלושה גנחו עליו וניסו לקשרו ולהקימו. רבים הצטופפו סביב האוטובוס והביטו על המחזה אשר לידם. תוך מאבק הופל סמל המשטרה, ורק מספר המטפלים באיש קבע את גורל ההאבקות.

נוסעי האוטובוס אשר ירדו בינתיים, נשי הכפר וילדיהם מכל הגילים, יצרו מעגל ועודדו בלבם ובעיניהם את בן הכפר הנאבק.

מאורעות הסטוריים, כוחות אשר מחוץ לתחום השפעתו של יחיד ושאיפות אישיות, הרחיקו אותו מבני משפחתו. הזמן חולף, והאכזבה הולכת וגוברת.

רגלו, ידיו, גופו המתפתל במלוא כוחו, מנסים למנוע את קשירתו והולכתו.

הצטרפתי למטפלים בו, תוך חרדה לתוצאות המחזה המשפיל את מדי המדינה. לפתע נשך את כף ידי השמאלית. הרגשתי שיני אדם הננעצות בבשרי. תחושה משונה אחזתני והכאב לא גבר על המחשבה — נשיכת אדם היתה! אולם לא היתה כל ברירה, התגברנו על התופעה וסמל המשטרה ליווה אותו יחד איתנו עד לתחנת המשטרה אשר בכפר.

בדרך פנה הסמל אלי והסביר, „הוא חזר פעמים מספר. לעתים מחזירים אותו בערב ולמחרת הוא כבר נמצא בכפר. מלאכה ללא תכלית“.

מסרתי את עדותי והסתכלתי על כף ידי. עקבות שיני אדם נראו עדיין היטב. אולם עד המשפט יעלמו הסימנים, יחלפו הכאבים ורק הזכרון והעדויות בכתב ישארו.

צללים מאירים

אורית חג מורגשת בכל. העובדים חשים את בוא המנוחה והנופש. הבית, הרחוב והאנשים מתכוננים לקבל את פני השמחה.

הוא הופיע בפתח הדלת. גבה קומה, רחב כתפיים, שערותיו וזקנו שיבה וכולו מביע אצילות ועודף בגרות. דמות איתנה, יפה ופטריארכלית, כפי שמצטיירת בתקופת המשפחה המורחבת.

כאשר התקרב, הבחנתי בנשימתו המקוטעת, ומאמצו לנשום אילצו לפתוח לסרוגין את הפה יתר על המידה.

גלגל הסרט האנושי נע. תעודות המעידות על מחלות קשות וצלום המשקף קלע תקוע ליד לבו, ואיזמיל המנתח המודרני אינו מעז להוציאו.

כל הרכוש הזה צבר שם בתקופת משטר הגזע העליון. עכשיו, זה עשר שנים, מתגורר הוא בצריף הסוכנות עם רעייתו המשותקת בחצי גופה.

בעבר היה בעל נכסים וזכה להיות בן למשפחה בעלת תרבות ומסורת. עוד אחרי המלחמה כלכל על חשבונו קבוצה גדולה של ילדי פליטים.

בצלום הבא הוא מופיע במרכז קבוצת נערים ונערות.

גם הם נהנו מכושרו הכלכלי. קרבתי את התמונה והנה מתגלה דמותה של ח. רעיתו של ידידי. השתנתה במקצת, אולם זהותה נשמרת בבהירות.

הזמן חולף והסרט מתקרב לקיצו. האיש כלה את סיפורו וציפה לתגובה.

החברה ומוסדותיה אינם יכולים לעמוד מול גל המעשים המתגלמים בדמותו של אדם בודד, אולם יחסי הכוחות נמצאים בשנוי מתמיד והמאבד את שליטתו הממשית הופך לטרדן — „בעל זכויות בעבר“.

מלחמה תובעת קרבנות וחיים מחייבים מעשים. כל המוציא עצמו ממעגל העשיה כאילו מפסיק לחיות.

אבל זה בנגוד ל... חוליה בשרשרת הסתירות השוזרת את האדם בערבוביה של שלילה וחיוב.

דמות מקסימה, נעימה וראויה להערכה.

בית וים

שתי דמויות משלימות הופיעו. הוא התישב מולי והיא בכסא הרחוק ביותר. צעיר בלונדיני, רזה ופני בישן לו. עיניו סוקרות סביב כדי למצוא פתרון לבעיותיו. נערתו שחרחורת וחסרת סבלנות באופן בולט. צורת ישיבתה גילתה ערנות משך כל זמן השיחה. שתי אהבות שוכנות בקרבו והוא מגולל אותן בקול שקט, איטי. עבד מספר שנים על הים. עסק בדייג ובימאות. זה קסם לו ולמעשה היתה זו אהבתו הראשונה. נפשו חשקה בים ובמרחקיו.

מטבעו היה מתבודד ומתפעל. סוג של תמימות הזקוקה לאמונה עיוורת כדי למצות את שלות החיים.

אולם היא נקלעה בדרכו. כאן התעוררו חושי האדם וכיסופיו ל"בית" — כן, אביו, אמו ובני משפחתו, כולם שימשו דוגמה חיה לחברת אנוש בת-קיימה.

אופיו המיוחד קיבל את התחושה החדשה תוך התרוממות רוח ולהט נעורים, אין סתירה בין המוחשי האישי לבין המקצוע האהוב. הוא יוכל להחזיק בשניהם ויזכה בהנאה כפולה. כך חשב וחלם, כי הנה, מתקרב הוא לשלמות ואושר.

השמש שקעה. דמדומי ערב כיסו את פני עולמו. גם הים סער באותו ליל ועם בוקר נאלץ להאבק עם עצמו.

— "אתה מבין, אשתי לבד בבית ויש לנו תינוק בן שמונה חדשים. בגלל העדרי נהבית לקתה בהתרופפות עצבים. הייתי רוצה לעבוד כמה חדשים על היבשה, בקרבת הבית, אולי במקצוע הקשור לים, כגון: נגרות סירות או משהו מעין זה..."

היא הפליטה הערה: — "אולי יוכל להיות פקיד ו" — וארשת פניה הביעה שמחה ברגע זה, כאילו תקוה חדשה נדלקה בה.

העלם נרתע לשמע קולה וחזר על בקשתו. — "רק כמה חודשים על החוף, ואחר-כך אוכל לחזור לים." —

כן, הוא מאמין כי אפשר להחזיק בשתייהן. חתר לשלמות ואין בזה כל רע, נפשו — צעירה היתה.

בין יונים וניצים

היונה מושטת על ידי האדם לילדו, לעמיתו, לבן-האנוש באשר הוא. מוטיב מצוין לסופרים, ציירים ואפילו פוליטיקאים.

למרבה התמהון, האהבה אותה אנו מגלים אצל האדם כפרט, הכמיהה לשלום, אין לה חלק במציאות החברתית.

הכוחות הפועלים נגד היונה המסכנה כה עצומים עד אשר אין באפשרותנו להגן עליה בפני האויב הסמוי. (הגלויים מעטים מאוד).

מדי פעם שומעים אנו הצהרות ומתארגנות הפגנות לעידוד הצפור החמודה וטפוח הסמל הטמון בה — הלאה המלחמה!

אכן, טחנות רוח, מלחמת דון-קישוט, ולכל זה מגייסים את טובי המוחות והלבבות הפועמים לטובת עולם שקט, משגשג ונעלה.

ישנה מחיצה איתנה, המהווה גם עמוד תווך במבנה הבינלאומי — המדינה כמסגרת טריטוריאלית בעלת צביון אנושי חברתי-ספציפי — לעתים שואל אתה את עצמך מה חרותך ואישיותך במערכת החברתית הסובבת אותך. הפרט ועולמו הפנימי, האם משמעות להם מעבר לתחום האישי?

עוצמה זו של הפרט מהווה משקל מסוים במערכת הכללית? שאלות הרודפות אחת את רעותה ואין מענה מניח את הדעת. המאבק תמידי והשאיפה אין סופית.

אבל המטרות קיימות. הרצוי מגובש, ורק הכוח ההופך אותו למצוי טרם נמצא.

היונה חופשיה במרחביה ומבשרת שלום רק לבעלי דמיון וחזון, מקור השראה לנפשות עדינות ודואבות.

שקט הוא רפש? השלום הוא הילת קסם בתוכן חייו של האדם? המלחמה, המאבק, הם מהות החיים של האדם. התחושה לחיים מלווה התגוששות והתמקחות עם החברה.

קשה להבחין בין הרצון לחיים ותאוות השלטון של האדם. המאבק נטוש על דברים מעשיים, ומעטים מסתפקים במלכות השמיים עלי אדמות. ישנה הרגשה לעתים כי בלעדי המאבק, החשד והתקוה השזורה בכל מצב מסוכן, אין האדם מסוגל למצוא את עצמו ואישיותו. האדם זקוק לנעלם הטומן בחובו הכל, ללא הבחנה, וכל זאת אפילו במחיר חייו. הם יקרים יותר בעיניו כאשר הוא עלול לאבד אותם כליל. יש כאן זיק הזהה לעתים לאידיאולוגיה, אשר כה קשה לנו להבחין בה בחיי יום-יום שלווים, בימי שלום.

צמד הבודדים

— „האם רצונך בטוב?" —

— „ודאי יקירתי, בטוב הנעלה והמחיה." —

הטרידה אותו מחשבת החד-צדדיות אשר בחייו. הוא הכירה שנים רבות. כל הזמן חש את בדידותו ואושרו גם יחד. על המתרחש מעבר לעצמו בפינה הנגדית, המקרינה כלפיו, ידעה מעט מאוד.

אולי פחות מאשר האדם יודע על העצמים הפזורים על פני הקוסמוס.

כה קרובים וכה רחוקים. חיים משותפים ועולמות עצמאיים. חדוה ויגון משמשים את חייהם לסרוגין. ובכל זאת הם נמצאים באותה נקודה חשובה, בה לכל אחד מהם תחושת הדדיות, בטחון ותקוה.

האכזבות מופיעות מדי פעם בפעם, אולם המאורעות אינם נפסקים לחלוטין. הרך הנולד, הזוחל, הקול הבכין ושובבות הילדים הם סממנים של חיי אדם צרופים.

— „האם מאמין אתה בדבריו?"

— „כאשר הם נאמרים, הם שלי, וערכם בעיני עומד במבחן הזמן המקביל להם."

הצרה מתחילה עם תכיפות הדברים. מסוגלים לעכלם ואז הם נראים לחצאים, לרבעים, מקוטעים, בלתי מובנים ואפילו עוינים. המעשים היפים והנעלים מתלכלכים ודהים עם הזמן. גם השימוש בהם משאיר עקבותיו, ואז נותרים באור שונה לחלוטין: החדש כבר נושן, המתוק מנדנד, החביב משעמם, ואט-אט מגלים אנו את צפונות עצמנו ההפכפך. זה הזמן, שוב הוא פועל באופן עצמאי לחלוטין. אין אפשרות לעצרו.

הברירה רק בשנוי האובייקטים, הכרתם מחדש ועמה התחדשות החוויה וההנאה הרבה הצפונה באמצעי גלוי וחקר האדם והאושר הגלום ביחסי אנוש.

— „כן, הזמן הוא, הוא אשר אינו מתחשב בי. תמיד רציתי להשיגו, אולם הוא זריז ממני. אבל אתה, בן-אנוש כמוני-כמוך, שנינו באותו המצב. הזמן פועל לגבינו באופן שווה. אבל, אולי אני טועה, ואז הכל משתנה."

— „יש שוני בינינו ועלינו לזכור, כי גם הסובב אותנו עובר תמורות, והן פועלות עלינו."

נכון, גורמים בלתי צפויים מראש צצים על כל צעד ושעל ולא תמיד הם משמשים את הקו הרצוי לשנינו.

האחד מהיר יותר, חזק יותר, נעלה יותר, פיקח יותר, ושוב כל זה במבחן הזמן יוצר מרחקים, אשר לעתים גורמים לאיבוד הקשר האינטגרלי.

מירוץ נאה, מהנה, והעיקר מהמרים הכל. אין שיבה ותקומה באם חושב אתה שעשית שגיאה. כן, יש עוד גורם סמוי — האהבה. רק היא יכולה עוד לסייע בדבר-מה. אולי בה טמונה הישועה...

צופן, צפון — מצפן, מצפון.

החלל בזכוכית

זוג שוטרים פוסע לאורך הרחוב. השעה 3 לפנות בוקר ודיירי הבתים מנהלים את חייהם בין כתלי החדרים.

תוך הליכה, הבחין אחד השוטרים בכתם הדומה לחלל ריק הנמצא באמצע זגוגית של דלת חנות. משונה, ולכן דחף אצבעו כדי להיווכח כי אמנם אפשר לחדור פנימה. לא הספיק להתלבט ושמע רעש מסוים מבפנים.

— „מי שם?” — צעק השוטר. אולם הרעש נמשך ותשובה אין. כעבור מספר שניות, במרחק כעשרים מטר בהמשך המדרכה, חצתה דמות אדם בריצה את הכביש לכוון המדרכה השניה.

— „עצור!” — צעקה הדהדה בדממת הלילה, ומיד נשמעו שלוש יריות. יריות אזהרה אשר לא הרתיעו את בעל המלאכה.

הדמות המשיכה בריצתה, ותוך מהלכה נשמטו מידיה מצלצלים רבים אשר היו שמורים בקופה והתפזרו לאורך המדרכה.

עוד שתי יריות, והדמות נעלמה באחד הרחובות הצדדיים. הסיור במקום הוכיח כי הגנב נטש את נעליו בצד האחורי של החנות, מקום בו פרץ, ורק חיפושיו בתוך החנות גרמו שחפץ מסוים נפל ושבר קצת את הזכוכית של הדלת החיצונית. איזה ביש-מזל; חבל.

החפושים נמשכו וכעבור שעה וחצי גילה זרקור של ניידת משטרה דמות דומה המשוטטת בין בתים בודדים ומגרשים פנויים. שוב רדיפה, אולם גם הפעם ללא הצלחה. רק הכובע אבד לו בזמן המנוסה.

דמדומי בוקר. העיר מתעוררת, ומרכז העצבים של „אגד” — הוא בין ראשוני המשכימים.

הנהגים נתבקשו לשים לב, אולי יבחינו בתנועה ובדמות חשודה. היתה חכמה רבה בהוראה. אחד הנהגים עצר מכונית משטרה ומסר כי בתחנה הקודמת ראה אדם יחף ומרושל, המתאים לתיאור שנמסר.

הניידת נעצרה בתחנה האמורה ואחד השוטרים, לבוש אזרחית, נגש ישר אליו וקרא בשמו.

כן, זו דמות ידועה למשטרה. הוא גם לא גילה רצון למנוסה. בשלוח נכנס למכונית משטרה, התישב על הספסל ובקש סיגריה.

אדם בגיל 40 בערך, עייף ומהורהר. תוך שיחה התברר כי שוחרר מכלא רק לפני שלושה שבועות, לאחר ארבע שנות מאסר.

— „ובכן, מה הניע אותך להמשיך באותה מלאכה?”

— „אני נגר טוב וחשבתי דוקא לחזור לעבודה, אולם השכר היומי מספיק בקושי לסיגריות ומשקאות. לא יכולתי להשלים ולדאבוני נתפסתי במהרה.”

עולמות, מושגים אין מתקנים, רק מחנכים, מדריכים ושומרים על דפוסי חברה וחיים.

הזמרת — הנשמה ותוכן קיומה

(עם בקורה של ג'וליאט גרקו)

מנגינת פתיחה ואורות במה. מצטרפת אליהם גיזרת אשה הסובבת על צירה. תנועותיה מגלות מדי פעם דמות חדשה, שונה מקודמתה. אולם גם הזמן הוא גורם פעיל ולכן היום והלילה, ההופעה על הבמה וההליכה לאורך המדרכה נבדלים זה מזה בתכלית השנוי.

הניידות, תכונה אופינית לאדם, ואולי כושר הסתגלותו החברתית מקנות לו את היכולת לשפר את עצמו בגלגולי דורות.

מחשבות, רגשות, יצרים וסיפורים, הם המרכיבים של אותה התרשמות. הקול וצלילי התזמורת מהווים רקע לאותה יצירה, המביעה בחלל את חדות החיים ויגונם כמעין מאזניים לחיי האדם.

אשה זו אינה מגלה חומרה מעל מידת מחשבתה ובכל זאת, מה סוד רכוזה? נושא שירתה (האהבה) ישן הוא, אולם האוניברסליות אשר בו מאחדת קהל אדם.

הילדה והנערה, הפרוצה והזקנה מהוות את פני הזמן והסביבה. הרציפות הינה באהבה בלבד ותחושתה שייכת למבנה עולמו של הפרט.

משתלבים בהרגשה זאת גם המקום וגם התקופה — שניהם עומדים מבחינה הסטורית כחומר המטביע חותמו על אלפי האדם. זעות מלחמת העולם, תקופת כבוש ואימת הרס נגלים לעיני כל.

המקום עתיק יומין וספוג זכרונות מעורבים. האנשים החיים את המקום יודעים להעניק את מורשת האבות וזיקת הדורות מתחזקת על ידי הגורם הנוסף: הטבע ויצירת האדם. הבנין והצמיחה מסייעים לגבוש התחושה.

האשה פורשת בזמרתה את מאורעות החיים ומקצה אחד למשנהו אין עצירה להתבוננות יתר. יש הכתבה עליונה וסמויה למקצב זה והנולד חש בעיקר את דופק לבו.

מתוך חשש לאבדן רגעים יקרים וחוויות שאינן חוזרות נאלצת האשה להיות בכל וכל. הברירות מצומצמות והסטיות מרובות.

אין למנוע צער וגם לא שמחה. לשניהם דרך סלולה היטב ותפקידן רק לעבור ממצב למצב.

אורות מתחלפים וצלילים משתנים. ההרגשות מלוות אותם, והעיניים בוחנות תמורות.

אין חיים ודברים יציבים גם יחד. תוכן הזימרה — זרימה.

רק שניים

המכונית מפלסת לה דרך בחול. עוד כמה עשרות מטרים והגענו. הסביבה שלווה ונפש אדם אין בה. משטחים של חול משתרעים לכל עבר. אדם — מכונה, דממה וכברת ארץ חולית.

הנהג מכבה את המנוע. בשלב זה סיימה המכונה את תפקידה. קרני שמש של שעות הבוקר חודרים ומבעירים אט-אט.

יש לפרוק ולהתארגן. המוטות, הברזנט, הכדורים, המזון וכל שאר הציוד המתאים למאורע. קדחת הפעלתנות תקפה אותם. הם באו לכבוש את השממה ולמצוא את החידה. חיפשו דבר-מה והנה, נדמה שזה עתה הם קרובים אליו. עוד מעט ויגיעו אל הפסגה הנפלאה, יתמלאו הרגשה נעלה המשכיחה ומרדימה את החושים.

כן, זה ודאי משונה, אולם הרדיפה דומה לזו של תאי הסמים המשכרים. רוצים באבדן הסתירות והניגודים המתחוללים בליבו ובמוחו של האדם. הכל כשר כדי להשיג את ההתקוות המכסימליות של התחושה. זה גם זהה עם ההתמסרות הבלתי מסויגת של האדם בחברה המודרנית. הוא מסור למעביד (לרעיון) ורוצה להתמכר לו כדי לא לתהות.

האדם חייב לאהוב, להתמסר, כדי למצוא ביטוי לעצמו. כל גילויי אישיותו מהווים פורקן והם תוצאה של הצורך בשווי משקל פנימי, נפשי.

החומרים הונחו והלבבות התקרבו. הם סמוכים, סומכים ושמחים. כאשר המנוע פסק מלפעול נותק הקשר עם העולם החיצוני. כל המרירות, התוגה והחברה נשארו שם, מעבר לגבעות החול. הברירה אחידה ועתה ניתן להתייחד ולהתאחד. פרקי הזמן הם שונים במהותם אבל עצם הנסיעה, המקום וההסתערות הנפשית הם ערובה לאחדות.

המבטים נפגשים ומביעים את החדווה. הבוקר, האדם והעיקר, האווירה החופשית מעיני כל. כלל זה הוא יקר מציאות באורח החיים התרבותי. המונים משתוקקים לבדידות מסוג זה. ללא חברים, ידידים או קרובים. הם מתחמקים מפני עדים. אינם חוששים או מתביישים, רק סולדים ומתעבים. יותר נכון: הם מנוסים, יודעים ובקיאיים, זו הסיבה לזניחה ולנסיעה במכונית. רק שניים מהווים את העולם. ברשותם האמצעים לכבוש את השממה הפנימית והחיצונית. אין הם מתכחשים למורשת התרבותית, אבל הם מחפשים דרך להתבדלות, כי הקבוצה החברתית החיונית, היא אכזרית.

למרות שתי עשרות האביבים, הם למדו כה הרבה וראו בקצב המסחרר של המאה העשרים תמורות, תמותות, נשגבות ושפלות.

חוק ההגנה העצמית השורר בין בעלי החיים מכריחם לפעול בצורה זו. עמיתים רבים נפלו קורבן לתמימותם וטעו בהתמסרותם.

נכון, זוכרים את שני לוחות הברית אשר מצאום מנופצים והם לקטו אותם. אבל יתכן ולא הצליחו לאסוף את כל השברים ולכן הם נעדרים אחת מעשרת הדברות. משום כך מוסרם נראה בעיני בעלי סמכא פגום. עובדה כי מישו בדורות הקודמים נפץ אותם ולא בהם האשמה. אילו מצאו אותם בשלמות, היו מקיימים כפי שעשו אבותיהם, ואם זה לא עלה בידי הקודמים יש לחשוד בכשרים ולתקן דברים.

שנית, בריתות נכרתות כל יום, כל שעה וכל רגע בין בני אדם. בריתות של יחידים ושל קבוצות. המעטים הם המפירים?

הברית קיימת כל זמן ששני הצדדים רוצים לקיימה.

כך גם עולמם של השניים. הם משקיעים חומר ורוח. הרי זה טבעו של אנוש, הם שרויים בתחושה של ידידות, אחוה ויצירה. זו ברית נכבדה וראויה. אולם הזמן אינו בידי שני הצדדים. הם תלויים בהתפתחות מסוימת המתרחשת שם לאורך העקבות של גלגלי המכונות, חזרה אל החברה התובעת פעלתנות ומחשיבה רק עשייה.

אין רגשות ומחשבות נמדדים על אף השכלולים החדשים של החברה שלנו.

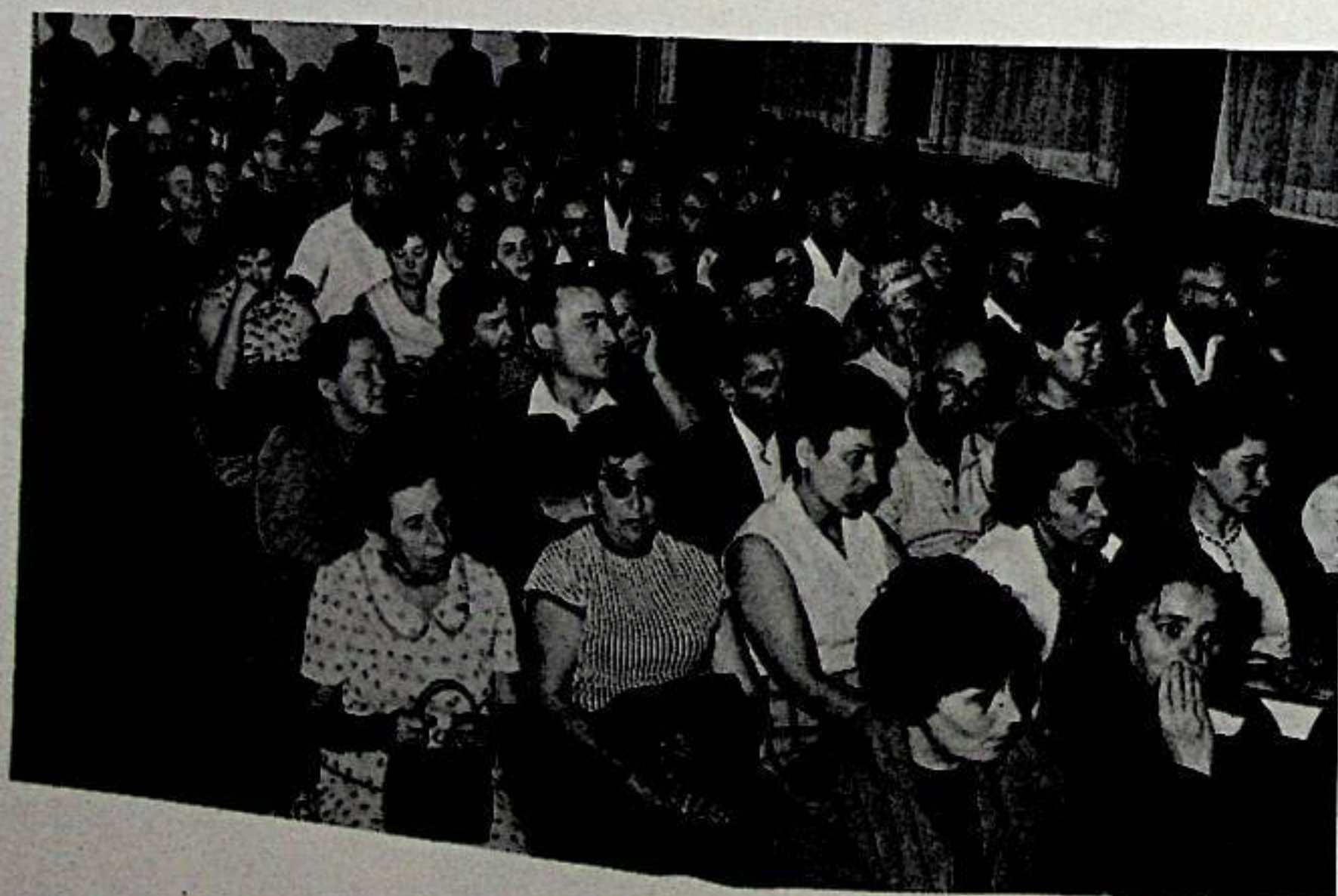
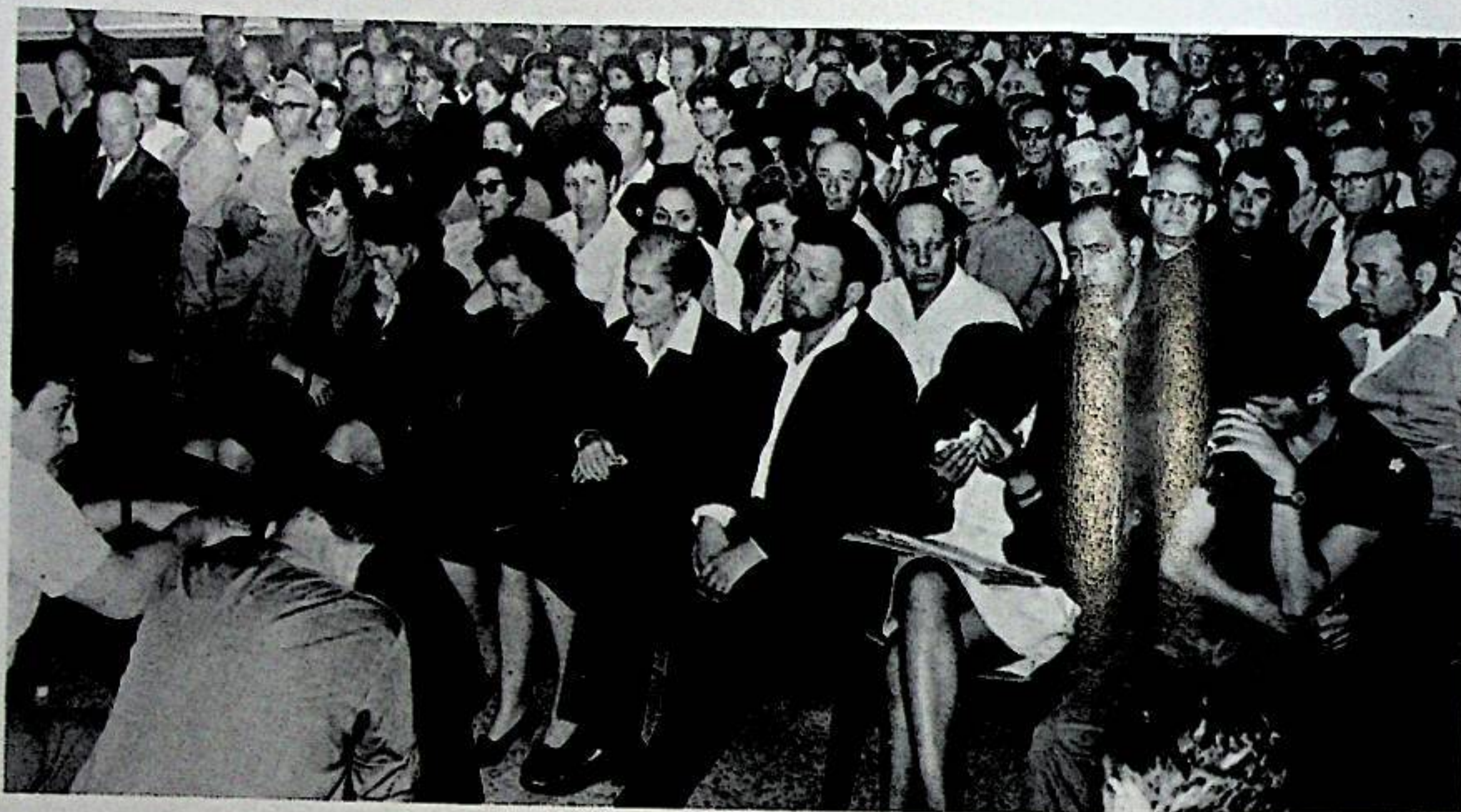
הטכניקה הוכיחה כי אפשר לכבוש את מידברי-הטבע, אולם נותר מידברי-הנשמה. הגופות נמתחו מעט. עיניה נפקחו. היא הסתכלה בפניו ה... היא חיה תודות לנוכחותו ומעשיו. חלומה כרוך בקיומו. כן, היא כשלעצמה שוממה ברגע שאין לה נשמה מנגד.

נדות דולקים

אדם בכל עת

חתוך הספר

אתה — שסדרי העולם אינם לרוחך, שמוסכמות החברה וצורת חייה שנואים עליך, ואתה חש שאתה חייב להשתחרר מכבלי המוסכמות — הלא ידעת שכמוך אין הרבה. אתה הוא המיעוט וברור לך, שהעולם כמות-שהוא לא יוכל להתקיים בצורת החיים האנרכיסטית שאתה שואף לחיות בה.

מוסכמות החברה, המוסר, הצדק והחוקים שלה — ברור לך שכל זה נוצר על-מנת להגן על החברה. ומה היא החברה עצמה? קובץ של פרטים, שכל אחד בפני עצמו דואג וחי למען עצמו בלבד, אלא שפרט זה, חלש מכדי להחזיק מעמד לבדו.

בחברה כל פרט מנצל את זולתו ומנוצל ע"י זולתו. כל קיומה של החברה הוא בקטנוניות ובצרות-אופק. אתה — שהינך חזק למדי כדי להחזיק מעמד מחוץ למסגרות המעיקות, חופשי ומשוחרר מכבלי המוסכמות, לפחות יותר מהפרט הממוצע — ביכולתך לראות את האפרוריות, הקטנוניות וחוסר הטעם שבחיים הנורמליים המנוהלים על-ידי הפרט בחברה.

בכל אדם מתפתחת תחושת צדק משלו; אצל הפרט מתגלה מפותח חוש הצדק על ידי החברה עצמה, ומכאן שחוש הצדק הזה מתאים לתנאיה של החברה.

מובן, שאם אתה מסוגל לעמוד מחוץ לחברה ולראות אותה על כל מגרעותיה מן הצד — מתפתח בך חוש צדק מקיף יותר, נכון יותר. וברור מעל לכל, שכל מי שאינו מנסה להשתחרר מכבליה של החברה — סימן מובהק הוא, כי טוב לו במסגרת בה הוא חי.

אם כך, מה הטעם לנסות ולהסביר לו את הפסול שבצורת חייו, בשעה שהוא עצמו אינו רוצה לחיות חיים אחרים? יתר על כן: זהו הרוב של האנושות.

מה שנותר לך, הוא לחיות את חייך שלך מבלי להתחשב באלה שאינם מתחשבים בך, אלה הפוחדים ממך, ועל כן מקיאים אותך מקרבם.

מה שנותר לך, הוא לעמוד מן הצד ולצחוק למראה הפרט המעוות את עצמו ומתאים את עצמו למסגרת הכללית, לצחוק לקטנוניות ולאיוולת שבחיים אלו.

ומה שמגיע לאותם אנשים — הוא להתל בהם ולשטות בהם עד כלות, וליהנות מהבידור שהם מספקים לך.

עמוס-עמי מרידור

בחינתו בן 18 אביבים
דעין נח"ל — "יהב"

על הספר

עלילות חייהם הקצרים של שני צעירי ישראל, בני משפחה אחת, אשר רוו בדמם את אדמת המולדת. נפתלי, האח והגיס, (1927-1948) ועמוס-עמי, הבן, (1948-1967) — מאירים בחייהם ובמותם על פני שני דורות שהקיפו במעשיהם את התפתחות הישוב העברי ומדינת ישראל עד תשכ"ז. פרשת המאבקים האפורים היומיומיים וההשלכות הלאומיות המת-לוות לתקופה זו — מובאים בספר בצורת פרקי-הווי, רשמים אישיים ולעתים אף אינטימיים — וקטעים עלילתיים מחיי החברה היש-ראלית, על רב-גווניה וגלגוליה.